

Et spill med roller

Hvordan påvirker turismen unge singalesere i en liten kystlandsby sørvest på Sri Lanka?

Marie Selrod

Masteroppgave i sosialantropologi

UNIVERSITETET I OSLO

November 2008

Sammendrag

Oppgaven er basert på et 6 måneders feltarbeid i Unawatuna på sørvestkysten av Sri Lanka, og fokuserer på unge singalesere som i sin hverdag blir påvirket av turisme. Masseturismen på Sri Lanka begynte for alvor på midten av 1960-tallet, men har hatt store svingninger grunnet borgerkrigen som brøt ut i 1983. Tsunamien i desember 2004 førte til at et stort antall hjelpearbeidere kom til landet, men mange ble sendt ut igjen i løpet av 2006, da det viste seg at flere av disse aktørene var ute etter egen vinning (muntlig utsagn: De Silva, Y.K. 15.1.2007). Under feltarbeidet i 2007 klagde mine informanter ofte på nedgangen i turismen i forhold til året før. I 2008 ble turismen ytterligere redusert, og forventningene til høysesongen, som starter i begynnelsen av november, var pessimistiske.

Kvinner som arbeider i turistnæringen i Unawatuna er relativt få, og et større fokus vil derfor være på menn. Mye av deres tid og oppmerksomhet er rettet mot *vestlige*¹ turister, særlig kvinner, som oftest har svært annerledes tanker, holdninger og livsstil enn de fleste singalesere har vokst opp med og blitt oppdratt til. Denne ”nye” kulturen påvirker lokalbefolkningen i ulik grad.

Sentralt i oppgaven er samspillet mellom *vestlige* turister og unge singalesiske menn som arbeider eller oppholder seg i strandsonen. Møtestedene er i utgangspunktet på restauranter eller gjestehus, på stranden eller i strandgaten. Hverdagslivet til mine informanter er sterkt preget av deres kontakt med turister. Mange tilpasser seg en *vestlig* livsstil, men forsøker samtidig å opprettholde en akseptabel livsførsel i forhold til lokalsamfunnet og foreldrenes idealer. Deres representasjoner av *vesten* og *vestlige* turister er preget av individualitet og økonomisk velstand, og relasjoner med turister tydeliggjør maktforhold samtidig som de skaper håp og drømmer om et bedre liv. Singaleserne utvikler ulike strategier for å oppnå høyere sosial og økonomisk status,

---

¹ Begrepet *vestlig* brukes av singaleserne om personer, varer eller levemåter som forbindes med Europa, Australia og Nord-Amerika. I oppgaven bruker jeg begrepene *vestlig* og *utenlandsk* om hverandre.

---

og jeg viser i denne oppgaven hvordan konsum og rollespill er viktige faktorer for å oppnå dette.

Forord

Jeg vil gjerne få takke alle mine informanter som tilbrakte tid, mange erfaringer og sine historier med meg. Videre vil jeg takke alle de som jobbet på gjestehuset jeg bodde i for sin gjestfrihet og kunnskap om stedet. Y.K. de Silva og Leonel Fernando i Human Rights Commision takkes for sin gjestfrihet og hjelpsomhet i begynnelsen av mitt feltarbeid. Det var en stor støtte å vite at jeg alltid var velkommen til å ta kontakt om jeg trengte deres hjelp og veiledning.

Takk også til singalesere og turister som diskuterte åpent sine synspunkter og opplevelser om det som skjedde rundt dem. Jeg satte stor pris på de som bad meg med på tradisjonelle seremonier, hjem til sine familier og som viste meg flotte naturopplevelser.

Takk til venner og familie som kom på besøk under mitt arbeid, og som har utholdt å høre om Sri Lanka og mitt arbeid ofte og i lang tid. En ekstra takk til Inga Svenneby som hjalp til med redigering av bilder. Øvrige venner og familie takkes også for sin støtte og oppmuntring.

Småprat med medstudenter både under feltarbeid og i skriveprosessen har vært til støtte og glede. Til slutt vil jeg rette en stor takk til min veileder Øyvind Fuglerud som har kommet med faglig innspill og gitt meg ris og ros i denne lange skriveprosessen.

Oslo, 27. november 2008

Marie Selrod

Innhold

SAMMENDRAG	2
FORORD	4
INNHold	5
KART OVER SRI LANKA	7
1. INTRODUKSJON	8
TEMA OG PROBLEMSTILLING	8
BESKRIVELSE AV UNAWATUNA.....	10
TEORETISK KONTEKST	17
METODE, SPRÅKLIGE OG ETISKE UTFORDRINGER	24
OPPGAVENS OPPBYGNING	31
2. HISTORISK KONTEKST	32
SRI LANKA	32
BUDDHISME.....	32
KASTE	33
ØKONOMI	33
KOLONITIDEN.....	34
BORGERKRIG.....	36
TSUNAMI	37
TURISME.....	38
3. SAMHANDLINGSARENAER	45
HVEM ER TURISTENE?	45
HVEM ER SINGALESERNE?	50
MØTESTEDER PÅ DAGTID	56
MØTESTEDER PÅ KVELDSTID OG PÅ NATTEN	58

HVOR MØTES VENNER OG BEKJENTE?	60
KOSTNADER OG MULIGHETER.....	62
4. SAMHANDLING MELLOM SINGALESERE OG TURISTER	65
FØR OG ETTER ARBEID I TURISTNÆRINGEN	65
FØR OG ETTER TSUNAMIEN	67
INNTRYKKSKONTROLL.....	68
KONSUM	71
FORHOLDET SINGALESERNE IMELLOM	75
5. ET ØNSKE OM Å KOMME TIL UTLANDET	79
MER PENGER Å TJENE I MIDTØSTEN.....	79
DRØMMEN OM Å KOMME UT AV SRI LANKA	81
HVORDAN KOMME SEG TIL EUROPA?.....	83
VESTLIGE KJÆRESTER.....	87
6. AVSLUTNING.....	93
KILDELISTE	95

Kart over Sri Lanka

(Google Maps 2008)

1. Introduksjon

Tema og problemstilling

Oppgaven baseres på et 6 måneders feltarbeid utført på stranden i kystlandsbyen Unawatuna på sørvestkysten av Sri Lanka, i perioden januar til juli 2007. Stedet er svært forskjellig i høysesong og lavsesong når det gjelder klima, antall turister og aktivitetsnivå. Jeg var tilstede i deler av begge sesongene og observerte hvordan et utvalg singalesere lever sin hverdag. Fokus for oppgaven er unge singalesiske menn som arbeider og/eller oppholder seg i strandområdet, og den påvirkning turismen har på deres liv. Turismen har eksistert i Unawatuna siden 1960- tallet, og flere av mine informanter er vokst opp i en turismekontekst.

Problemstillingen er som følger: Hvordan påvirker turismen unge singaleseres hverdag i Unawatuna? Hvilke strategier bruker de for å oppnå en høyere sosial og økonomisk status? Ønsker de fleste å forlate Sri Lanka, og på hvilken måte oppnås i tilfelle dette? Jeg ønsker i denne oppgaven å gi et inntrykk av hvordan et utvalg unge singalesere, som befinner seg i en turismekontekst, tilpasser og tilegner seg en *vestlig* livsstil. Videre vil jeg vise hvordan konsum, identitet og ulike roller brukes til å oppnå mål og drømmer.

Det første spørsmålet tar for seg hvordan turismen påvirker unge singaleseres hverdag. Turistene kommer til et tropisk strandparadis, og tilfører økonomiske midler, men fører samtidig med seg sosiokulturelle kostnader som er vanskelig å kvantifisere, og vurdere. Jeg vil beskrive hvordan mine informanters hverdag er preget av turistenes tilstedeværelse og atferd, hva de tenkte, sa og gjorde.

Dette bringer meg over til neste spørsmål som tar opp hvilke strategier som brukes for å oppnå en høyere sosial og økonomisk status. Her kommer vi inn på hvordan singaleserne spiller med sin egen identitet. De var svært opptatt av hvordan andre oppfattet dem, og hvem de ble sett sammen med. Goffmans rolleteori passer bra i denne settingen. Hans grunntanke går ut på at vi skaper oss selv annerledes i ulike

---

kontekster avhengig av hva vi ønsker å oppnå (Goffman 1992). Barths prosessanalytiske teori kan også passe for å beskrive flere av mine informanters handlingsmønstre. Teorien fokuserer på hvordan aktører handler i en opportunitetssituasjon. Aktørene har flere valg, men situasjonen innebærer alltid muligheter og begrensninger. Mønstrene kan utledes ved å observere at mange aktører foretar lignende valg i lignende situasjoner (Barth 1996). Det å ha evne til å bli kjent med, og tilbringe tid med, mange turister var noe som gav en høy sosial status, og ofte også en høyere økonomisk status. Engelskkunnskaper var viktig for å oppnå kontakt.

Mestring av det som blitt sett på som *vestlige* koder, er en faktor som kan gi en høyere status. Jeg vil se nærmere på hvordan konsum brukes til å kommunisere den type status og identitet singaleserne ønsker å identifisere seg med og vise *frontstage* til turistene. Rollespill og konsummønstre er fokus for hvordan singaleserne forsøker å oppnå en høyere sosial og økonomisk status.

Til slutt vil jeg se på drømmer og håp som etableres i forbindelse med turismen. Ønsker de fleste å forlate Sri Lanka, og på hvilken måte oppnås i tilfelle dette? Når en mestring av *vestlige* koder og kontakt med turister er oppnådd, er det mange som ønsker å dra til Europa (eventuelt Australia eller Nord-Amerika) for kortere eller lenger tid. Fortsatt er det mange som reiser til ulike land i Midtøsten for å arbeide og tjene penger, men turismen har bidratt til at mange som arbeider i turismenæringen uttrykker et sterkt ønske om å komme til Europa. Gjennom konsum og rollespill, deretter *vestlige* venner eller kjærester, vil jeg vise at flere forsøker og/eller oppnår en drøm om å komme ut av Sri Lanka.

Oppgaven er basert på turismens innflytelse på unge singalesiske menn på en konkret strand på Sri Lanka. Jeg har reist rundt på andre turiststrender på Sri Lanka og i andre land som eksempelvis Filippinene, India, Thailand og Tyrkia, og funnet en del av de samme trekkene som i Unawatuna. Jeg vil derfor hevde at global innflytelse gjennom turisme, tilegnelse av en *vestlig* livsstil og konsummønstre i Unawatuna har større gyldighet enn kun i den konteksten jeg foretok mitt feltarbeid. Singaleserne ble

påvirket av samspillet med de *vestlige* turistene som de hadde daglig kontakt med, og er på mange måter representative for andre unge menn som lever og/eller arbeider i en kontekst med strandturisme.

Mine informanter arbeider eller tilbringer tid i en turismekontekst, men skiller seg ut ved at enkelte er oppvokst med turismen mens andre er oppvokst uten særlig kjennskap eller kunnskap om turisme eller turister. Felles er de alle singalesere, oppvokst med buddhisme og ulike tradisjonelle verdier og ritualer. Etter en tid på stranden var det ofte lett å se hvem som hadde vært i turismeindustrien lenge og hvem som var relativt ferske, utifra språkkunnskaper, atferd, klesstil og utseende. Imidlertid finnes det også de som har vært i denne konteksten lenge som ikke har hatt ønske om eller mestret de *vestlige* kodene. De oppnår dermed mindre kontakt med turister og øker ikke sin sosiale og økonomiske status i samme grad.

Bakgrunnen for valg av oppgave var et ønske om å forstå samspillet mellom turister og singalesere. Jeg hadde vært på Sri Lanka med min familie i 1998, og fikk et inntrykk av et skjevt maktforhold der flere mannlige turister brukte sin økonomiske styrke til å tiltrekke seg oppmerksomhet fra unge singalesiske kvinner og menn. Min ide var å bosette meg på et turiststed, bli kjent med singalesere av begge kjønn, og få et innblikk i deres syn på singaleseres relasjoner til *vestlige* menn. Da jeg kom til Unawatuna viste det seg at singalesiske kvinner sjelden gikk ut og at singalesiske menn sjelden (eller i skjul) ble seksuelt involverte med utenlandske menn.

Strandturismen i Unawatuna viste derimot at mange *vestlige* kvinner ble seksuelt involverte med singalesiske menn. Min studie gikk dermed over til å fokusere på dette samspillet, og singalesernes opplevelse av egen situasjon. Etter hvert ble rollespill og konsum viktig i studien.

Beskrivelse av Unawatuna

Navnet Unawatuna er knyttet til flere legender. En av disse er fra et indisk dikt der prins Rama og hans bror Lakshman kjempet mot demonkongen Ravana fra Lanka som hadde bortført Ramas kone, prinsesse Sita. Lakshman ble såret og Rama sendte

apeguden Hanuman til Himalaya for å finne en spesiell medisinsk urt som kunne redde Lakshmans liv. Hanuman glemte hvilke urter han trengte og tok derfor med seg en del av fjellet. På veien tilbake mistet han deler av dette i Unawatuna. Slik fikk stedet sitt navn som betyr ”falt ned” (Mango House Villa 2008, 2. avsnitt).

(Google Maps 2008)

Unawatuna er en kystlandsby sørvest på Sri Lanka. Turister blir lokket av en vakker strand på om lag 2,5 kilometer med ren og hvit sand, palmetrær og blågrønt vann. Det tropiske paradiset byr på en rolig atmosfære med små restauranter og gjestehus tett i tett, muligheter for surfing, dykking, båtturer samt andre utflukter. På vestsiden av stranden finner vi et tempel foran en høyde som fører opp til en liten pagoda². Mange turister finner veien opp hit for å se på solnedgangen og den vakre utsikten over havet og til byen Galle. Lokale³ besøker tempelet og pagodaen som en del av en buddhistisk tradisjon, særlig på Poya-dager⁴. Vestsiden av stranden har også en liten vei inn til en jungel med mange flotte turmuligheter. Den andre siden av stranden ender ved noen klipper og et stort hotell. Her ligger også en stor plass som blant annet brukes til fotball, cricket og konserter. Hovedveien ligger her nær stranden, og om en krysser denne finner man en ny høyde med enda et tempel. Ved hovedveien ligger det en fiskehall som ble ferdig bygget i 2007. Ideen bak denne er at fiskere som bor langt unna stranden har et sted å oppbevare sitt fiskeutstyr. Like ved denne hallen er det et stort område hvor det var en barneskole før tsunamien. I dag brukes plassen flittig av de lokale til å spille cricket. Over gaten finner vi lokalene til UTDS⁵. De ble startet opp i september 2004 og deres opprinnelige mål var å bedre naturmiljøet på stedet. Etter tsunamien har de hjulpet til med å rydde unna ruiner, rense brønner og gjenoppbygge infrastrukturen i Unawatuna (Unawatuna Tourism Development Society, 2006). Stedet ble raskt bygget opp med god hjelp fra organisasjoner og turister som samlet inn penger, og tiltak ble gjort for å beskytte utsatte områder.

Midt på stranden er det lagt en klynge med store steiner for å beskytte butikker, boliger og gjestehus i strandgaten. Denne smale gaten går fra vestsiden av stranden, omtrent til midten, og deretter ut til hovedgaten. Her finner man flere små betonghus, grønne hager med blomster og trær, restauranter, butikker som selger trefigurer,

---

² Kuppelformet tempel

³ I oppgaven brukes lokale og singalesere om hverandre

⁴ Poya= fullmåne

⁵ Unawatuna Tourism Development Society

postkort og klær, smykkeforretninger, samt steder som reklamerer med ayurvedic⁶ massasje eller kurs i yoga. Mange av husene har skilt utenfor som avslører at de har rom til utleie, og det kommer tydelig frem at dette er et turiststed. Både strandgaten og veien inn til jungelen har et tempel, og disse blir flittig brukt av de lokale. Templene holder ulike typer kurs for både barn og voksne. Nærmere hovedveien, utenfor synsvidde, er det bygget en tsunamileir hvor mange lokale fortsatt bor i provisoriske treskur. Enda en tsunamileir med uferdige betonghus befinner seg like i nærheten. Landsbyen strekker seg videre inn i landet og omfatter nærmere 3000 mennesker.

To til tre kilometer ut i havet finner vi en liten øy. Mange svømmere tar seg turen dit når havet tillater dette. Korallrev finnes på begge sider av stranden og bidrar til at havet er roligere og at det stort sett er trygt å svømme året rundt. I monsuntiden er det likevel røff sjø og enkelte dager blir det satt opp røde flagg grunnet høye bølger og farlige strømminger. Surfere finnes det en del av, men det er ikke ufarlig grunnet revene. Nybegynnere drar derfor som regel til en annen strand. Unawatuna har mange fiskere som drar ut ved solnedgang med de smale båtene sine, *Oruwa*, og er ute til tidlig neste morgen, før turistene kommer ut på stranden. I høysesongen er havet rolig og det finnes flere tilbud om å snorkle og dykke i det blågrønne og klare vannet. Båtturer og fisketurer kan også arrangeres. Et populært sted å dra er til Jungle Beach som er en avsideliggendes strand med gode snorklemuligheter. En kan gå hit om en ønsker seg en lang spasertur, men enkleste måte å komme hit på er med båt eller tuk tuk⁷. I nærheten av denne stranden er det en stor og flott pagoda som er verdt et besøk.

Restauranter, butikker, små gjestehus og hoteller ligger tett i tett på stranden med noen palmetrær innimellom. Om en regner med strandgaten er det over 50 forskjellige steder en kan spise. Menyen består som hovedregel av mat som turistene

---

⁶ Naturmedisin

⁷ En mopedtaxi med tre hjul (plass til to eller tre personer)

kjenner og er vant med slik som fisk, kylling, supper eller pizza. Enkelte steder har innslag av lokale matretter som ris og curry, roti⁸ eller hoppers⁹. Et par steder har spesialisert seg på mat for vegetarianere, mens et fåtall andre steder lokker med en meny som er litt annerledes enn normen. De fleste restauranter selger alkohol, selv om de færreste har bevilling til dette. Restaurantene tjener penger på turistene og finner derfor metoder å skjule sitt alkoholsalg på. Særlig på Poya-dager må dette holdes skjult da alt salg av alkohol er forbudt. De fleste restaurantene har flere rom til utleie. Store hoteller er det få av, ingen luksushoteller finnes, og atmosfæren på de fleste gjestehusene er intim. Jeg visste til enhver tid hvem som bodde på mitt lille gjestehus, hvor lenge de skulle bli der og hvorfor de hadde kommet dit. På slutten av 1960- tallet var det kun ett gjestehus på stedet, i dag er det over hundre. Gjestehusene har ulik standard på rommene og ulike tilbud til sine gjester. Ønsker man en utflukt gjestehuset ikke reklamerer for kan de likevel arrangere dette. Selv bodde jeg på et lite rom med altfor kort seng med myggnetting over, vifte i taket og kaldt vann i dusjen, i nesten et halvt år.

Lokale som jobber eller oppholder seg i Unawatuna er i hovedsak singalesiske buddhister. Flertallet av turistene er fra Europa, men andre internasjonale og lokale turister besøker også stedet. Aktivitetsnivået i Unawatuna skifter fra høysesong til lavsesong, fra dag til kveld og fra ukedag til helger og helligdager. I høysesongen er det flere arbeidsløse singalesere som surfer, spiller ballspill på stranden og kikker på turistene. Med få unntak er de fleste som arbeider eller bruker tid på stranden unge menn. Et fåtall kvinner selger saronger og bluser på stranden, mens menn prøver å omsette trefigurer, postkort eller kokosnøtter. Arbeiderne kommer fra landsbyen, men også fra andre deler av landet. Imidlertid er det viktig å poengtere at det også er mange singalesere fra Unawatuna som ikke jobber eller er i direkte kontakt med turismen. De som eier de fleste restaurantene og gjestehusene er fra Europa, og

---

⁸ En type brød som inneholder hvetemel, vann, egg og kokosmasse. Spises ofte til frokost, og serveres med en type curry som tilbehør.

⁹ En type pannekake laget av rismel og kokosmelk. Det finnes flere typer hoppers, blant annet egghoppers. Pannekakene er populære til frokost, og serveres ofte med curry.

---

mange av dem bor i sine hjemland. I lavsesongen er det flere steder som stenger eller har kortere åpningstider. Arbeiderne reiser da hjem til sine familier eller henger på stranden med venner.

Turistene som oppholder seg på stranden soler seg, bader, spiller ballspill og besøker restaurantene på dagtid. På kveldstid møtes singalesere og turister på diskotekene for å drikke, sjekke, danse eller skravle. Fire av restaurantene fungerer som diskoteker på enkelte kvelder og netter, og de ansatte leverer flyveblader til turister på dagtid for å lokke så mange som mulig til å komme på festen. Restaurantene arrangerer ikke fest de samme dagene, men har inngått en avtale om hvilke dager som tilhører hvilket sted. Stedene med mest autoritet har fått utdelt de beste dagene, fredager og lørdager, da det er ventet flest turister i Unawatuna. Dagene en fest avholdes bruker den aktuelle restauranten ofte mye tid på å rigge opp musikkanlegg, eventuelt storskjerm, og å plassere bord og stoler på stranden.

På helligdager og i helgene er det ofte flere turister og singalesere på stranden. Særlig vestsiden av stranden er fylt med singalesere som kommer til stranden med mat og drikke og tilbringer store deler av dagen med familie eller venner. Mange kan ikke svømme, og står eller sitter ute i vannet for å avkjøle seg. Andre singalesere tar inn på et gjestehus og tilbringer flere dager og netter på stedet eller er kun på besøk på kvelden for å delta på en fest. Utenlandske arbeidere reiser ofte til Unawatuna når de har fri, da stedet er populært både for rekreasjon og sosial omgang.

Stranden har et variert dyreliv. Er en heldig kan en få se en skilpadde komme opp på stranden for å legge egg, eller små skilpadder som nettopp har klekket ut av eggene sine og er på vei mot havet. Sjansene for å se dette er størst i tiden rundt fullmåne og når det er mørkt. Apekatter hopper rundt i trærne og kommer gjerne innom gjestehusene for å sjekke om det er noe mat de kan få tak i. Fuglelivet er rikt, og flere restauranter og gjestehus har navn etter lokale fuglearter. Varaner og slanger kommer sjelden ut på stranden, men finnes i området. Kuer kan en gjerne møte på i strandgaten eller i hovedveien. Katter er det få av, mens løshunder er der i et stort antall. Enkelte ser syke og slitne ut. Hundene blir jaget bort fra restauranter og blir

ofte dårlig behandlet av lokale. De fleste er kastret, men blir ikke avlivet da en ikke skal drepe levende vesener ifølge buddhistisk tro. Andre hunder som løper rundt på stranden tilhører gjestehus og får som regel godt stell.

I løpet av tiden jeg var i felten var jeg heldig å få med meg flere store årlige begivenheter. I april feiret de nyttår, noe som innebar mange ritualer som de fleste fulgte mer eller mindre. Familiene samlet seg, utførte ulike ritualer og spiste risgrøt. Senere på dagen var det tid for å gå på besøk eller ta imot besøk fra øvrig familie, naboer og venner. En spesiell kalender fortalte om de viktige tidspunktene der det var riktig å lage mat, spise mat, se mot månen og når en kunne arbeide. I landsbyene var det i mange dager leker og aktiviteter for både barn og voksne. I byen var det mye liv med lotterier, danseshow og teater. Bryllup, homecomingparty¹⁰, begravelseshus og begravelser inkluderer mange mennesker, og ansatte på stranden skaffer seg fri. Enkelte får fri en halv eller hel dag om det er lite å gjøre, mens andre må bruke en av sine få fridager.

Andre store begivenheter er poya-dager, særlig Vesak; Buddhas fødsel, oppvåkning og død, som blir feiret på samme dag. Poya-dager er offisielle helligdager på Sri Lanka, og Vesak i 2007 ble feiret i begynnelsen av mai. I byen Galle og i landsbyene rundt, var det flere show og arrangementer i forbindelse med dagen. Buddhister besøker som regel et tempel i løpet av en fullmånedag, men på turiststeder må de ansatte arbeide som vanlig. Enkelte ansatte valgte likevel å besøke et tempel i en av sine pauser, mens andre ikke brydde seg om det. Turistene som oppholdt seg på stranden merket ikke noe til feiringen, da de fleste restauranter og gjestehus holdt åpent som vanlig. Alkoholserveringen var imidlertid annerledes. Enkelte restauranter solgte ikke alkohol denne dagen, mens andre skjulte sitt salg ved eksempelvis å servere øl fra tekanner. En annen forskjell kunne være at turistene blir bedt om ikke å spise egg eller kjøtt. Demuthu bad meg pent om ikke å spise egg til frokost da han ønsket at jeg skulle ta hensyn til at det var en hellig dag for han som buddhist. En

---

¹⁰ Etter bryllupsfesten feires ofte homecoming dagen eller et par dager senere. Bryllupsnatten (honeymoon) er gjennomført med sine ritualer. Bruden ifører seg en rød sari og brudgommen har en rød blomst i lommen på dressjakken. Denne festen er et symbol på at bruden forlater sin familie og kommer inn i brudgommens familie.

ekte buddhist skal verken drepe eller spise dyr, men få av mine informanter fulgte dette til daglig. Mai 2007 hadde to fullmåner, der den sistnevnte blir kalt ”blue moon”. Dette skjer ikke hvert år, derav uttrykket: ”*Once in a Blue Moon*” som betyr en sjelden hendelse. I juni ble poson feiret. Denne fullmånen var den jeg fikk mest inntrykk av da to singalesiske venner, to norske venninner og jeg reiste til det hellige stedet Anaradhapura. Vi kom frem sent på kvelden, og dro til et av de største templene. Der opplevde vi tusenvis av mennesker stående, sittende eller liggende på og rundt tempelplassen. Vi vandret videre gjennom folkemassen, og stoppet for å spise på en dansala¹¹. I løpet av de timene jeg var på tempelområdet observerte vi ingen andre utenlandske turister.

Teoretisk kontekst

Turisme

Antropologiske studier om turisme har gjennom historien blitt sett på som lite viktige. I 1963 utgav Theron Nuñez en studie fra Mexico, men interessen for turisme var lav innen antropologien. På 1970- tallet økte interessen, og i 1974 holdt American Anthropological Association et møte i Mexico City som resulterte i en viktig samling publisert som: ”*Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*”. Antropologiske artikler om turisme økte i omfang utover 1980- tallet, og flere internasjonale tidsskrifter ble dedikert studiet av turisme, eksempelvis *The Annals of Tourism Research*. Turisme ble omhandlet i mange konferanser, og flere universitetskurs ble opprettet. I 1989 ble et kapittel i *Annual Review of Anthropology* avsatt til å omhandle turisme, og markerte med dette en aksept av turismestudier innen antropologien. Imidlertid var interessene spredte og tilnærmingene til temaet var mangfoldige (Crick 1989:2-3).

På 1960-tallet var studier om turisme dominert av et syn på utvikling, modernisering og vesternisering. Mange var overbevist om at turismen ville føre til økonomiske

---

¹¹ En dansala er en midlertidig plass hvor det gis gratis mat og drikke (eller blomster). Fra gammelt av ble dansalaer arrangert for å gi gratis mat til pilegrimer på vei til og fra templer.

gevinster for turistdestinasjonene. En bedre infrastruktur, arbeidsplasser, utenlandsk kapital, samt økt mobilitet og større kunnskap om andre kulturer var noen av de positive konsekvensene som var forventet. Senere ble begreper som avhengighet og underutvikling tatt med i betraktningen om turismens påvirkninger. Det viste seg at sosiokulturelle kostnader ofte var høye for lokalbefolkningen og at fortjenesten ikke var som forventet. Turistindustrien har ofte krevd store utgifter til utbygging av infrastruktur. I tillegg arrangeres flere ferieturer der hvor turistene betaler alt før avreise, og pengene går direkte til større selskaper utenfor landet (Crick 1989:6-7). Inflasjon og ubalanse i den lokale økonomiske utvikling er eksempler på andre konsekvenser som kan oppstå. Sosiokulturelle konsekvenser ble også observert, slik som tap av kulturell identitet, prostitusjon, narkotika, samt miljøproblemer (Crick 1989, Stronza 2001, Smith & Brent 2001).

The World Tourism Organization (2000) beregnet at det var 664 millioner internasjonale turister i 1999 og The International Ecotourism Society (1998) beregnet at overføringer fra turister utgjorde en tredjedel av verdenshandelen innen servicebransjen (Stronza 2001:264). Det er åpenbart at den økonomiske og politiske makten bak turismen er enorm. Markedsføring av turisme er et viktig instrument i turistøkonomien. Turister blir lokket med naturopplevelser, autensitet eller det eksotiske, mens reelle faktorer som fattigdom, sykdommer og vold ikke nevnes. I realiteten er det likevel ofte et lands underutvikling som blir solgt da billige feriesteder ofte reflekterer direkte innbyggernes fattigdom (Crick 1989:4).

Et samfunn er ikke statisk, men i konstant forandring (Yamashita 2003). De fleste underutviklede turistdestinasjoner har blitt utsatt for innflytelse fra den vestlige verden i mange år, og internasjonal turisme blir kun en av mange faktorer som påvirker et samfunn. Endringer er en kontinuerlig prosess, og tilpasning til nye situasjoner er en nødvendighet. Turisme er i sin begynnelse en ny situasjon, men blir ofte etter hvert en del av kulturen og tradisjonen på stedet (Crick 1989:9). Relasjoner mellom turister og lokalbefolkning er ofte en relasjon av kort varighet mellom personer med svært ulik sosioøkonomisk og kulturell bakgrunn der den ene parten arbeider og befinner seg i hverdagslivet, men den andre parten har fritid og er i en

---

situasjon utenom sin vanlige hverdag (Crick 1989:5). Jeg vil senere komme inn på hvordan de lokale bruker turistene til å oppnå fordeler for seg selv.

Mange turistdestinasjoner er tidligere kolonier som i dag er uavhengige. Enkelte vil hevde at turisme er en form for neokolonialisme, der lokalbefolkningen er de kolonialiserte og turistene er kolonimakten. Lokalbefolkningen kan tjene økonomisk på turister, men relasjonene kan ha visse koloniale trekk (Crick 1989:7). Hvordan kan maktbalansen utspille seg mellom lokalbefolkningen og turistene? Jeg vil senere påpeke at synet på en vestlig turist som bedre stilt både med hensyn til økonomi, frihet og muligheter, kan føre til vanskeligheter for de som er i kontakt med turistene.

Lokalbefolkningen på ett sted deltar, påvirker og påvirkes i ulik grad av turismen. Enkelte deltar direkte som kelnere eller guider, mens indirekte deltakelse eksempelvis omhandler de som produserer varer spesielt rettet mot turistene (Stronza 2001). Andre igjen deltar ikke selv i turismen, men påvirkes gjennom familie eller venner som deltar i denne industrien.

Turisme defineres på mange måter, og jeg har valgt å bruke denne definisjonen av R. McIntosh (sitert i Smith and Brent 2001:16): "*The science, art and business of attracting and transporting visitors, accommodating them and graciously catering to their needs and wants*".

I denne avhandlingen vil jeg fokusere på hvilke sosiokulturelle påvirkninger singalesere i dagens Unawatuna opplever gjennom internasjonal turisme. Jeg vil påpeke enkelte økonomiske aspekter ved industrien, men hovedsakelig fokusere på sosiokulturelle påvirkninger. Dette vil jeg få frem gjennom rollespill, inntrykkskontroll og konsum.

Rollespill og inntrykkskontroll

Alle mennesker har flere ulike sett av statuser. Enkelte er tilskrevet slik som singalesisk, mann og voksen. Andre statuser er tilegnet, og omfatter eksempelvis *vestlig* eller *kelner*. Den første typen statuser er fastlagt, mens den andre typen er opparbeidet av personen selv. Goffman viser i *Vårt rollespill til daglig* at mennesker

griper fatt i sine statuser og vrir dem i en retning som er formålstjenlig for dem selv (Goffman 1992). Enhver status har flere betydninger, og en rolle- det dynamiske aspektet ved statusen- brukes til å uttrykke den betydningen en ønsker at statusen skal inneholde.

I Goffmans dramaturgiske modell fremstiller han hverdagslivets samhandling som opptredener på en teaterscene. Skuespillerne har stor frihet til å velge hvordan de skal spille ut sine roller, og forsøker samtidig å forstå rollene til medspillerne. Ved hjelp av begrepet inntryksskontroll viser han hvordan aktører bruker mer eller mindre bevisste strategier for å kontrollere hvilket inntrykk andre får av oss. Jeg fulgte mine informanter i ulike kontekster, og fokuserer på de rollene de valgte å spille ut i turismekonteksten.

Goffmans begreper frontstage/backstage er et bilde på en teateropptreden der hvor frontstage er det som skjer på scenen og backstage er det som skjer i kulissene. Et av Goffmans mest brukte og tydelige eksempel på forskjellen mellom disse begrepene er eksempelet om kelnere: De smiler når de er fremme i restauranten (frontstage), mens de snakker stygt om gjestene når de er på bakrommet (backstage). Dette kan overføres til hvordan flere av mine informanter snakket *til* vestlige kvinner, og hvordan de snakket *om* dem. Jeg vil vise hvordan singalesernes fremtoning og væremåte tilpasses etter hvem de omgås med, og tar i betraktning roller som utspilles i samhandling med turister (frontstage) og roller som utspilles uten turistenes tilstedeværelse eller viten (backstage). Ofte trengte de ikke et bakrom eller en annen arena for å baksnakke turistene, da de regnet med at turistene som ble omtalt ikke kunne singalesisk. Inntryksskontroll knyttes til konsum som et verktøy for å gi andre inntrykk av at en er vellykket.

Prosessanalyse

Barth beskriver hvordan aktører har valg, med muligheter og begrensninger, i alle situasjoner. Han betrakter samhandling som en serie transaksjoner der hvert enkelt individs handling tar sikte på å maksimere bestemte verdier. *"Det føres et regnskap over gevinst og tap av verdier; og hver påfølgende handling, eller hvert steg,*

---

påvirker dette regnskapet, endrer den strategiske situasjonen, og kanalisierer senere valg” (Barth 1996:37). Flere av mine informanter har utviklet ulike strategier for hvordan de skal forsøke å oppnå en høyere sosial og økonomisk status. De søker å maksimere bestemte verdier, flere ganger på bekostning av andre.

Konsum

Økonomi empirisk sett omfatter prosesser med tilknytning til produksjon, sirkulasjon og konsum av varer og tjenester i samfunnet. Konsum var tidligere lite diskutert, men postmodernistenes problematisering av subjekt-objekt-skillet endret dette. I både produksjon og sirkulasjon ble subjektet sett på som aktivt, og objektet som passivt. I konsum så situasjonen motsatt ut. En vare (et objekt) oppfører seg ikke passivt ved konsum, men er med på å skape oss slik eksempelvis en TV i stua forandrer livet i rommet og vår forståelse av virkeligheten (Nielsen 2000:101). I konsumanalyser er ting og menneskers bruk av ting viktige i menneskers meningsproduksjon (Helle-Valle 2000).

Konsum blir definert som forbruk av varer og tjenester som regnes inn under økonomien. Mennesker over hele verden kjøper klær, handler i kiosken og ser på tv. De konsumerer. Konsum handler om mer enn å tilfredsstille behovet om konsumering av mat og klær. Bestemte typer av eksempelvis mat, klær og tv-programmer kan vise hvilken identitet en person vil identifisere seg med. Livsstil og konsum har betydning for vår identitetsdannelse sammen med andre forhold som eksempelvis religion, familie, yrke eller hjemsted (Eriksen 2001:236).

Konsumforskningen deles opp i to hovedretninger, en materiell og en symbolsk. Den materielle retningen fokuserer på materialisme, på tingenes form og funksjon, mens den symbolske retningen fokuserer på gjenstandenes mening og ser konsum som tegnsystemer. Varer er ikke bare varer som har en funksjonell hensikt. De fungerer som symbolske uttrykk for å fortelle oss noe om oss selv. Hva en konsumerer og hvorfor, kan fortelle noe om hvem en er og hvilke fellesskap en søker. Ting som vi omgir oss med, klær som vi bruker eller aktiviteter vi deltar på, gir oppfatninger om hvem vi er overfor andre, og brukes mer eller mindre bevisst av aktøren selv.

Konsum kan dermed sees i sammenheng med strategier i forhold til selvrepresentasjoner om hvem en ønsker å gi inntrykk av at en er. Inntryksskontroll (Goffman 1992) med konsum som verktøy gir på denne måten et bilde av en persons identitet. En aktørs sosiale identitet har sammenheng med hans posisjon, og selvrepresentasjoner på en samhandlingarena. Jeg vil i denne oppgaven vise hvordan mine informanter bruker konsum for å oppnå en høyere sosial og økonomisk status.

Til tross for mine informanters økonomiske begrensninger, bruker de tid, penger og energi på å skape seg en bestemt identitet. Konsum kan bli sett på som en form for kommunikasjon. Varene som konsumeres er knyttet til status og forteller noe om oss selv. De kan være symboler på velstand, ungdommelighet eller vellykkethet (Ritzer 2003:249). Singaleserne bruker blant annet klær og utseende for å oppnå kontakt med turister. De kler seg i *vestlige* klær og viser en *vestlig* livsstil. I begynnelsen av et bekjentskap med turister er det mange singalesere som spanderer drikke eller mat på turister, hjelper til med informasjon om stedet eller viser dem rundt i området. I noen tilfeller kan dette være uselvvisk, men jeg velger å fokusere på de tilfellene der singaleseren håper på at kontakten kan gi dem en høyere status. Konsum opptrer da i to faser. Den første fasen er når singaleserne eksempelvis kjøper klær for å fremvise en bestemt type identitet, som kan gi dem innpass i kontakt med turister. I fase to er kontakten opprettet, og singaleseren blir påspandert mer eller mindre fra turistene. Flere turister velger å gi penger eller klær, også etter de har reist fra stedet, og singaleseren får en større mulighet til å konsumere ytterligere varer, som igjen kan opprette kontakt med ytterligere turister.

Appadurai hevder at varer er sosialiserte ting. Mennesker tillegger en vare ulik verdi, og for å finne meningen folk legger i varer, må en følge dens historie. Varens mening blir innskrevet i dens former, bruksområder og løpebane (Appadurai 1990:5-6). Han ser konsum som aktivt, relasjonelt og sosialt heller enn passivt og privat. Konsum både *sender* og *mottar* sosiale beskjeder (Appadurai 1990:31). Singaleserne *mottar* et inntrykk fra turistene om hvordan *vestlig* mote ser ut, og forsøker å oppnå en tilnærmet lik stil for å kunne *sende* et inntrykk om at de er *moderne*. Konsum av en bestemt stil gir prestisje på visse arena. Singaleserne som behersker en *vestlig* stil får

---

hevet sin sosiale status, økt respekt og positive tilbakemeldinger fra andre singalesere i turismekonteksten.

Globaliseringen har ført til at mennesker, varer og kapital både kan og har flyttet seg over store avstander, i en større grad enn tidligere. I Nielsen og Smedal skriver Helle-Valle om hvordan grunnleggende forhold i livet har blitt likere, samtidig som kommunikasjonsflyten har ført til at mulighetene, og delvis behovene, for å markere forskjeller har blitt større (2000:365). Appadurai skriver i *Modernity at Large* hvordan *imagination* (forestillinger) fører til at individer og grupper vil knytte det lokale inn i sine praksiser av det moderne¹² (Appadurai 1998: 4). Mine informanter var svært opptatte av det å være moderne, og ønsket å være det de så på som moderne konsumenter. De registrerte gjennom media, og særlig turister, hva som var moderne, og dermed ønskelig i deres øyne.

Appadurai (1998) bygger videre på blant annet Benedict Andersons ”imagined communities”, og utvikler fem forskjellige -scapes; landskap som den enkelte aktør tillegger subjektiv mening og navigerer i. Disse er ethnoscapen, mediascapen, technoscapen, finanscapen og ideoscapen. I min oppgave vil jeg benytte meg av de to førstnevnte. Ethnoscapen viser til landskap av personer (migranter, flyktninger, turister) som har noe til felles uten at det omfattes av stedbundne klassifikasjoner (Helle-Valle 2000: 374). Mediascapen omfatter eksempelvis aviser og tv, samt de forestillinger av verden som skapes av disse media. Ethnoscapen, med turister som mitt fokus, har blant annet bidratt til at singaleserne har fått forestillinger om hva som er moderne i den *vestlige* verden. Jeg vil hevde at turistene i Unawatuna (ethnoscape) i større grad enn media (mediascape) gir informasjon og forestillinger om verden for mine informanter.

---

¹² Singaleserne brukte begrepene moderne og vestlig om hverandre

Metode, språklige og etiske utfordringer

I begynnelsen av mitt feltarbeid brukte jeg tid på å bli kjent med singalesere og turister for å skaffe meg et nettverk og en oversikt over stedet. Da jeg bodde i hovedgaten og ikke følte det trygt å gå alene på kveldstid tok det tid før jeg fikk se hvordan livet var etter at det hadde blitt mørkt. Grunnet min studie om turisme, samt en nattevakt jeg var utrygg på, valgte jeg å flytte til et lite gjestehus på stranden. Jeg fikk raskt flere kontakter og med meg mer av hva som skjedde til alle døgnets tider i strandsonen. Jeg tok kontakt med arbeidere på gjestehus og restauranter og oppgav at jeg var en student som hadde kommet for å studere turisme på stedet.

Informanter

Mitt fokus var turisme og påvirkninger dette hadde for unge singalesiske menn som arbeidet og oppholdt seg på stranden. Jeg så det som informativt å skaffe kontakt med både singalesere og turister, som hadde vært på stedet over lengre tid, da jeg ville ha bruk for informasjon *fra* og *om* de lokale. Mine informanter var både singalesiske kvinner og menn, samt enkelte turister. Snøballmetoden var effektiv for å skaffe nye kontakter. Etter en stund valgte jeg ut 5 nøkkelinformanter som jeg tilbrakte mye tid med. Jeg brukte også meg selv som informant, noe som senere går frem av eksempler i teksten.

Landsbystudie og et temadefinert univers

Studiet ble gjennomført i en kystlandsby med omtrent 3000 innbyggere. Det var umulig å komme i kontakt med alle på stedet, og det var mange som ikke hadde direkte kontakt med turister eller turistnæringen. Strandsonen ble mitt feltunivers da det var der turister og singalesere møttes og tilbrakte tid sammen. Frøystad peker på tre mulige avgrensninger; et temadefinert univers, et nettverksdefinert univers og et geografisk definert univers. Jeg vil beskrive mitt feltunivers som et temadefinert univers da alle informanter var deltakere innen turistnæringen. Et nettverksdefinert univers velger jeg å ikke kalle det da mine informanter ikke nødvendigvis bodde på samme sted, og et heller ikke et geografisk definert univers da informantene ikke nødvendigvis var relatert til hverandre (Frøystad 2003).

Observasjon og deltakende observasjon

Observasjon, deltakende observasjon og uformelle samtaler var de metodene jeg benyttet meg mest av. I begynnelsen observerte jeg for å bli kjent med skikker og uskrevne regler for på den måten å prøve å unngå å gjøre eller si noe upassende. Observasjon var viktig gjennom hele feltarbeidet for å oppnå større forståelse og søke etter samsvar for det jeg ble fortalt. Da jeg hadde valgt ut informanter, og blitt kjent med stedet, deltok jeg i mine informanters arbeidsliv og fritid når jeg hadde mulighet. Deltakende observasjon er ikke en metode, men en innsamlingsteknikk. Ved deltakende observasjon skal en: ”være til stede mest mulig og delta i daglige gjøremål på linje med folk; du skal i størst mulig grad dele folks kår; samtidig med at du søker å påvirke situasjonen minst mulig” (Wikan 1996).

Data

Deltakelse og observasjon på ulike arenaer der informantene samhandler, er viktig for å prøve å finne et mønster i observasjonene som kan gjøres om til data (Wadel 1991). Mulige data ble samlet inn ved sosiale sammenkomster, på de lokales arbeidsplass, ved hjemmebesøk og ved ulike andre aktiviteter jeg deltok på i eller utenfor landsbyen. På arbeidsplassen og på mange av stedene fritiden ble tilbrakt var det nesten uten unntak alltid turister. Jeg spiste ofte sammen med et par turister på restauranter der noen av mine informanter arbeidet. Slike middager gav meg muligheter til å observere singaleserne, samtidig som jeg fikk med meg turistenes syn på stedet, kulturen og de lokale. Informantene mine tok meg også med på hjemmebesøk til sine familier og venner, og på tradisjonelle hendelser slik som djevelans og åpningsritualer ved bygging av et nytt hus.

Roller, status og posisjonering i feltet

I felten tillegger vi oss bestemte roller for å skaffe data, men blir også tillagt roller av andre. Mine statuser var mange. Jeg ble sett på som hvit, kvinne, *akka* (storesøster), utenlandsk/turist, antropolog, student, nordmann, hjelpearbeider og venn avhengig av hvilke personer jeg snakket med og hvilke situasjoner jeg befant meg i. De som ikke kjente meg og ikke hadde hørt om hvorfor jeg var tilstede, så meg umiddelbart som en turist eller en hjelpearbeider. Enkelte spurte meg direkte eller gjennom en av mine

informanter om jeg kunne hjelpe med penger, mens andre fortalte om hvor lite hjelp de hadde fått etter tsunamien med en undertone der de bad om hjelp. Slike misforståelser oppstod, også i flere tilfeller da jeg presenterte meg som en student i antropologi. Jeg opplevde i tillegg, som Crick også nevner, at flere av mine informanter så på en antropolog som en slags turist, selv etter mange forklaringer om hvorfor jeg var tilstede.

Min status som *vestlig* kvinne gav meg tilgang til å delta på det meste av det som skjedde på stranden, både dag, kveld og natt. Generelt sett var tilgang til informasjon både begrenset og forsterket ved denne typen status. Da Chamara skulle i et begravelseshus ved midnatt spurte jeg pent om å få bli med. Jeg ble fortalt at kvinner ikke dro dit på den tiden av døgnet, men etter en stund fikk jeg lov til å bli med. Kvinnelige turister vil vanligvis ikke bli invitert på slike begivenheter, mens en mannlig turist gjerne blir invitert. En annen begrensning ved det å være kvinne kunne være tilgang til mannepraten. Dette problemet løste seg likevel av og til da jeg fikk informasjon av en av de lokale eller av en mannlig turist. På denne måten kunne jeg senere påpeke at jeg allerede hadde fått med meg et par historier og mannepraten kunne fortsette med meg tilstede. Det å være kvinne (og utlending) gav meg også fordeler da jeg var villig til å lytte til mine informanters problemer og bekymringer. Singalesere er kjent som høflige og hjelpsomme, men det betyr ikke at de ikke irriterer seg over venner eller familie som, etter deres mening, tar seg for godt til rette. Bandula fortalte meg at han ikke ville prate med sine venner eller familie om slike små irritasjoner, da han var redd de ikke ville forstå ham. På samme måte som Wadel hevder at informantene snakket mer åpent til ham som en fremmed, enn med naboer og venner, snakket Bandula mer åpent til meg. Imidlertid må jeg påpeke at det han snakket åpent om, var utvalgte emner.

Min status som nordmann gikk som regel greit når jeg oppholdt meg i turismekonteksten. Andre statuser ble vektlagt, og hvor jeg kom ifra spilte ingen større rolle. Når jeg dro ut av landsbyen underkommuniserte jeg ofte statusen som nordmann, da dette hadde skapt problemer for både meg selv og andre nordmenn tidligere. De singaleserne jeg snakket med var skuffet over Norges rolle i

---

fredsprosessen, og mente at nordmenn støttet LTTE¹³. Motstanden mot nordmenn hadde tidligere ført meg inn i ubehagelige konfrontasjoner, stygge blikk og ekstra lang venting på et offentlig kontor.

Da jeg hadde vært i felten i et par uker, blitt kjent med stedet og en del singalesere, hadde jeg blitt tillagt statuser av de som visste hvem jeg var. Jeg ble sett på som en venn av de som arbeidet eller oppholdt seg på gjestehuset der jeg bodde, og andre singalesere var mer forsiktige med å ta kontakt for ikke å komme i konflikt med de førstnevnte. Unawatuna har flere grupperinger som konkurrerer med hverandre blant annet når det gjelder kontakt med turister. Jeg fikk etter hvert tilgang til flere grupperinger, og hadde flere statuser og roller som ble utspilt. Av og til fikk jeg tilgang til enkelte som gjorde at jeg mistet tilgang til andre.

Uformelle samtaler, intervjuer og livshistorier

Intervjusituasjonene var oftest basert på uformelle samtaler der jeg tok notater i ettertid. Da jeg ikke skrev ned notatene umiddelbart, kan det tenkes at jeg mistet noe informasjon som kunne ha vært viktig. Jeg mener likevel at jeg oftest fikk med meg den informasjonen jeg var ute etter, da jeg stilte de samme spørsmålene til flere informanter for å få et bredere perspektiv på synspunkter og meninger. Ved denne formen for intervju fikk jeg også mange ganger med meg informasjon som jeg ikke hadde planlagt på forhånd, og som likevel kunne vise seg interessant for min oppgave. Videre fikk jeg med meg nyttig informasjon i fritiden, da jeg hele tiden var tilstede i mitt eget studiefelt.

I andre intervjusituasjoner skrev jeg scratch notes (Sanjek 1990) under intervjuene, som jeg skrev videre på da jeg kom hjem. Da var det lettere å huske flere detaljer, men på den annen side gikk slike samtaler noe tregere under selve intervjuet. Jeg forsøkte å unngå ledende spørsmål og heller la informanten fortelle fritt etter hvordan han eller hun forstod spørsmålet. Av og til fikk jeg da en annen type informasjon enn det jeg i utgangspunktet hadde vært ute etter, men som kunne være vel så viktig å få

---

¹³ Liberation Tigers of Tamil Eelam

med seg. Deretter forsøkte jeg å stille spørsmålet på nytt og på en annen måte for å få svar på det jeg opprinnelig hadde planlagt. Slike intervjuer tok ofte lang tid da flere informanter hilste på kjente som kom forbi eller svarte på telefoner.

Livshistorier samlet jeg både ved intervjuer og uformelle samtaler, men først etter at jeg hadde vært i felten i et par måneder. Dette var ikke en metode jeg vektla, og kun deler av en slik historie analyseres i kapittel 4. Livshistorier må analyseres i kontekst, og kunnskap om sted og kultur er dermed viktig for å forstå essensen i historiene. Slike historier er like forskjellige som folk er det (også innen et samfunn), og det er viktig å samle mange slike historier for å få et mer helhetlig og representativt bilde av samfunnet som studeres. Videre må antropologen være oppmerksom på at det er en gjensidig påvirkning mellom ham selv og informanten. Av denne grunn er det viktig å tenke på at historiene kunne ha vektlagt andre faktorer enn de som i dette tilfellet blir vektlagt om det hadde vært en annen antropolog med en annen rolle og en annen forståelse tilstede. En etnografi er alltid farget av antropologens person og egen forståelse (Mintz 1979).

Dagbok og feltnotater

Gjennom hele feltarbeidet skrev jeg dagbok. Jeg noterte hva jeg hadde gjort i løpet av dagen, hvor jeg hadde vært og hvem som var tilstede. I tillegg skrev jeg om mine tanker og følelser rundt situasjoner jeg hadde observert eller deltatt i, og fikk utbytte både under feltarbeidet og i ettertid av disse notatene. Jeg kunne stadig gå tilbake og se hva jeg hadde skrevet og forstått på et tidligere tidspunkt. Dette kunne jeg bruke i feltarbeidet til å huske episoder og muligens få en bedre forståelse. I ettertid inkluderte jeg episoder, nedskrevet i dagboken, i oppgaven.

I feltnotatene skrev jeg mer utførlig om detaljer fra omgivelsene og det jeg så på som viktige situasjoner. Jeg noterte hvem som sa hva til hvem (men ikke ordrett da slike notater oftest ble skrevet i ettertid), hvem som var tilstede og hvilken relasjon de har til hverandre. Kontekst for handlingen og hva slags situasjon som utspilte seg ble også notert. I tillegg skrev jeg ned kroppsspråk, blikk og stemmebruk som jeg hadde lagt meg merke ved. Til slutt skrev jeg ned min egen forståelse av det som hadde blitt

sagt og gjort i den aktuelle situasjonen. En annen type feltnotater, som jeg arkiverte i en annen bok, var notater fra intervjuer, uformelle samtaler og livshistorier.

Flere av mine informanter var ivrige på å ta bilder ved spesielle situasjoner, og fikk låne mitt kamera om de ikke hadde et eget. Jeg tok selv en del bilder, men passet samtidig på å ikke turistifisere meg og objektifisere informantene. Ved et overblikk over mine bilder etter et par måneder i felten, oppdaget jeg at jeg kjente flere personer på bilder fra ulike aktiviteter fra januar enn det jeg hadde sett tidligere. Dermed fikk jeg enda større oversikt over hvem som kjente hvem og om hvem som deltok på de samme arrangementene.

Språk

Mange fra lavere klasser snakker kun singalesisk, men de fleste som arbeider på stranden har et brukbart engelsk for å kunne kommunisere med turistene. Likevel var det i flere tilfeller jeg så jeg meg nødt til å spørre flere ganger hva de mente med det de sa, da forklaringene kunne bære preg av et fattig engelsk ordforråd. På den annen side kunne det også være vanskelig for dem å forstå meg, og jeg begynte å bruke enklere ord og uttrykk. Mange av mine informanter kommuniserte bra på engelsk, men kunne likevel hverken skrive eller lese. Av den grunn hjalp jeg flere ganger til med å lese og skrive både tekstmeldinger og mail. Dette gav meg også innsyn i deres kommunikasjon med turister som de hadde sporadisk eller jevn kontakt med.

De fleste av mine informanter hadde venner eller familie som ikke snakket (eller turte å snakke) engelsk. I tillegg snakket mine informanter ofte til hverandre på singalesisk, også når jeg var tilstede. Da min singalesisk er svært begrenset, var det vanskelig å forstå hva de snakket om. Likevel kunne jeg av og til gjette meg til hva samtalen dreide seg om ved å gjenkjenne enkelte ord og legge merke til kroppsspråk. Jeg forsøkte videre å få en oversettelse, men oppdaget ofte at denne tok vesentlig kortere tid på engelsk enn det den hadde gjort på singalesisk. Da jeg spurte om de kunne prate på engelsk, eller hvorfor jeg fikk en så kort forklaring, fikk jeg slike svar som: "I am so angry now so it is easier to explain in sinhalese", "my friends don't understand English" eller "I don't know how to say this in English, I can try to

explain to you later”. Enkelte var glade i å fortelle hva som skjedde rundt meg, oppfordret eller uoppfordret, mens andre påpekte at de syntes jeg stilte veldig mange spørsmål.

Grunnet min interesse for de som arbeidet i turistnæringen og dermed de som snakket engelsk, gjorde jeg ikke bruk av tolk. En tolk fører imidlertid med seg problemer ved at en ofte mister en del informasjon i oversettelsesprosessen.

Etikk og anonymisering

Når en er på feltarbeid er det viktig å tenke på de etiske implikasjonene som kan oppstå. Sri Lanka var for meg en fremmed kontekst med ukjente koder. Jeg hadde feriert 3 uker på Sri Lanka ni år tidligere, og hadde en forestilling om hvordan jeg skulle kle meg og oppføre meg. Jeg skjønnte raskt at jeg hadde misforstått, da strandlivet i Unawatuna var mer frigjort enn i landsbyen. Jeg kunne gå i en kort sommerkjole med stropper eller med miniskjørt og singlet på kvelden, uten at noen ville oppfatte det som noe unormalt og støtende. Imidlertid dekket jeg alltid skuldre og knær når jeg hadde ærend inn til landsbyen eller byen. Hvordan jeg skulle oppføre meg i de ulike situasjonene som oppstod, var mer vanskelig å forstå og tok lengre tid før jeg lærte meg.

Mine informanter ble informert om mitt prosjekt og hvorfor jeg var tilstede, og kunne velge om de ville være en del av min studie eller ikke. Jeg fortalte at jeg var en antropologistudent og skulle skrive om det jeg fikk informasjon om, observerte og opplevde sammen med dem. I utgangspunktet var jeg ikke ute etter sensitiv informasjon, men uansett ønsket jeg å anonymisere mine informanter i oppgaven. Dette gjorde jeg ved å endre navn og enkelte historier. Ved en anonymisering er det samtidig viktig å oppnå kvalitet på data, og det mener jeg at jeg har oppnådd ved at endringene som er foretatt ikke går utover mine data.

Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 etablerer jeg en historisk kontekst for oppgaven, der jeg i korte trekk beskriver viktige historiske og politiske utviklinger som har betydning for singaleserne i Unawatuna.

Kapittel 3 fokuserer først på en beskrivelse av ulike typer turister og singalesere før jeg avgrenser til de jeg skriver videre om. Kvinnelige turister blir mer omtalt enn mannlige turister, da de er mer synlige og aktive i felten. Forskjeller mellom singalesiske kvinner og singalesiske menn tas opp, med ulikheter i deres utdanning, arbeid, hverdag og fritid. Til slutt beskrives arenaer der *vestlige* kvinner og singalesiske menn møtes og samhandler. Utenlandske venner og bekjente blir ofte invitert med på steder utenfor strandsonen, men ikke alle steder er det uproblematisk å ta med seg turister, særlig kvinner. Dette forklares med empiriske eksempler.

I kapittel 4 beskrives flere samhandlinger mellom singalesere og turister med empiriske eksempler. Her fokuseres det på strategier for å oppnå kontakt med turistene, for deretter å forsøke å oppnå en høyere sosial og økonomisk status. Rollespill og konsum er viktige strategiske metoder singaleserne bruker for å oppnå fordeler for seg selv.

Kapittel 5 omhandler flere singaleseres håp og drømmer om å komme seg til utlandet. Europa er målet for mange, og jeg ser nærmere på hvilke strategier som brukes for å nærme seg dette målet. Konsum og rollespill er også viktig i dette kapittelet.

Avslutningsvis ønsker jeg å samle trådene fra oppgaven, og gi en kort oppsummering av de viktigste punktene.

2. Historisk kontekst

Sri Lanka

Sri Lanka er en dråpeformet øy i Sør-Asia, sydøst for India. Landet har en utstrekning på 65 610 km², tilsvarende omtrent 1/5 av Norges landareal, og en befolkning på 20 millioner mennesker. Sri Lanka har et tropisk klima, og mye å tilby gjennom variert natur med vakre strender, te plantasjer, regnskog og jungel, samt et kulturelt mangfold. Singalesere og tamiler er de to største folkegruppene i landet med henholdsvis 74 % og 18 %. Singaleserne er i hovedsak buddhister, mens de fleste tamiler har hinduismen som religion. Muslimer er den tredje største folkegruppen med omtrent 7 % av befolkningen. Videre finnes det kristne Burghers, som er etterkommere av europeere. Sri Lanka har i tillegg et par hundre veddaer, som antas å være de tidligste bosettere i landet. Sri Lanka opererer i dag med tre offisielle språk; engelsk, singalesisk og tamilsk. Colombo er hovedstaden og den største byen på Sri Lanka. I 2001 hadde byen 642 000 innbyggere. Galle, den nærmeste byen til mitt feltarbeid, har 91 000 innbyggere (Peebles 2006).

Buddhisme

Tidligere buddhistiske kongedømmer både nord og sør i India har hatt stor innflytelse på Sri Lanka. Den indiske kongen Ashoka sendte i 250 f.kr. en delegasjon til Sri Lanka for å spre læren om buddhismen (Peebles 2006:17). Religionen spredde seg raskt, og tilpasset seg eksisterende ritualer og seremonier. Kjernen i Buddhas lære er de fire hellige sannheter: smerte og lidelse som en del av livet, lidelsen er forårsaket av menneskelig lengsel, mennesket kan overkomme lengselen, og veien til frelsen gjennom åtte leveregler. Frelse kommer når en når nirvana, som er en befrielse fra reinkarnasjonskretsløpet (de Silva 2005). Den historiske teksten *Mahavamsa* forbinder Sri Lanka med Buddha og utviklingen av Theravada Buddhisme, og har ført til at singalesere ser på seg selv som beskyttere av buddhismen og Sri Lanka som stedet for buddhistisk religion. Mine informanter så på buddhismen mer som en

filosofi enn en religion, og flere fortalte meg at de var mer buddhister i navnet enn i levemåten selv om de fortsatte fulgte en del av tradisjonene. Den største feiringen i året er Vesak. Feiringen er ikke på samme dato hvert år, men følger en buddhistisk kalender og faller på en dag med fullmåne. I dag er 70 % av befolkningen buddhister (Hettige 2004).

Kaste

Kastesystemet på Sri Lanka har vært, og er fortsatt til en viss grad, praktisert både blant tamiler og singalesere. Sistnevnte utviklet sine egne karakteristikk hvor kaste ble organisert etter hvilken funksjon eller hvilket yrke en hadde i samfunnet. Videre ble kastene gradert etter sin viktighet, slik at samfunnet ble hierarkisk inndelt (Yogasundram 2008). Kastesystemet har fire hovedkaster, som hver har flere underkaster. Da europeerne kom til landet nektet de høyere kastene å arbeide for dem grunnet prestisje, mens de lavere kastene aksepterte underdanigheten, fikk goder, og økte sin sosiale status. Selv om alle singalesere kjenner kastesystemet og plasserer seg selv og andre etter det, er det i dag som regel den sosiale status og den økonomiske situasjon som blir sett på som viktigst. Ved inngåelse av ekteskap er kaste likevel fortsatt viktig, i tillegg til økonomi.

Økonomi

Sri Lanka hadde på midten av det tjuende århundre en god standard på helse og utdanningsmuligheter, et effektivt byråkrati, innbringende eksportsektor og en velutviklet infrastruktur. Imidlertid omtrent fordoblet befolkningen seg fra frigjøringen og frem til 1982, samtidig som økonomien ikke vokste tilsvarende. Dette skapte problemer, og landet skaffet seg en stor offentlig gjeld. Borgerkrigen brøt ut for fullt i 1983, og har bidratt til at landet har opparbeidet seg enda større gjeld (Crick 1989:21-22).

I 1977 ble økonomien liberalisert og Sri Lanka fikk en økonomisk vekst. Reformene førte til en større orientering mot eksport, oppmuntring til utenlandsk investering,

færre restriksjoner på import, mer utenlandsk bistand og opptak av store lån internasjonalt. Den største suksessen med den nye økonomien var eksport av tekstiler fra frihandelssoner, som økte fra mindre enn 10 millioner dollar i 1977, til 280 millioner dollar på midten av 1980-tallet, til 2,3 milliarder dollar i 2004 (Peebles 2006:145). I tillegg til utenlandsk valuta, gav dette lavtlønnet arbeid til mange ufaglærte kvinner. Overføringer av penger fra srilankere i utlandet er den nest største inntektskilden, mens turisme kommer som nummer tre.

Den økonomiske veksten etter liberaliseringen av økonomien har imidlertid ikke gitt fordeler for alle. Programmer som tidligere gav støtte til de fattige ble redusert grunnet store utgifter for staten, samtidig som andre velferdsprogrammer for fattigdomsbekjempelse ble opprettet. Sri Lanka fortsetter å være et fattig land som er avhengig av utenlandsk støtte (bistand og lån) for å opprettholde sitt nåværende utviklingsnivå. Bistandsorganisasjoner har vært villige til å øke sin pengestøtte, men forutsetter en utvikling mot fred (ibid).

Kolonitiden

Sri Lanka var i mange hundre år før europeerne kom, del av et regionalt handelsområde med deltakelse fra både østlige og vestlige deler av Asia. Arabiske handelsmenn var mest aktive i før-europeisk tid og spredte også arabisk kultur og islam til deler av landet.

Sri Lanka har vært kolonisert av portugisere, nederlendere og briter fra 1505 til 1948, til sammen 443 år. Portugiserne kom til Sri Lanka i 1505, men det var først tolv år senere de søkte å etablere og kontrollere den oversjøiske handel. De var i utgangspunktet ikke ute etter å erobre nytt territorium, men skaffet seg etter hvert kontroll over kystområdene for å beskytte sine handelsinteresser. Kongedømmet Kandy og innlandet ble forsøkt erobret flere ganger uten suksess. I denne tiden forsøkte portugisiske misjonærer å omvende lokalbefolkningen til den romerske katolisismen, og flere konverterte (Yogasundram 2008, de Silva 2005). Portugiserne

---

overførte en betydelig kulturell innflytelse gjennom introduksjon av en ny pengeøkonomi, religion, språk, og skikker.

Nederlenderne kom på 1600- tallet, og ønsket i likhet med portugiserne å utnytte ressursene på Sri Lanka. De erobret store deler av landet, men de klarte heller ikke å ta over Kandy. Både portugisere og nederlendere fant det hensiktsmessig å støtte opprettholdelsen av kastesystemet hos buddhister og hinduer. Yogasundram skriver at både singalesere og tamiler var vant med en kastestruktur og et hierarkisk system, og at de lokale således enklere kunne innpasse europeerne på toppen av et slikt system (Yogasundram 2008:215). Samtidig kunne erobrerne lettere utnytte lavkastene og skape intern strid. Nederlenderne hadde mindre kulturell innflytelse enn portugiserne, blant annet ble protestantismen i liten grad rotfestet. På den annen side fikk de en sterk innflytelse på etablering av lover og kodifisering for privat eiendomsrett (ibid).

Britene erobret de nederlandske områdene i 1796, og klarte å underlegge seg Kandy i 1815. Dermed styrte de hele landet. Britene så det som en viktig oppgave å forbedre økonomi og administrasjon. De bygde ikke videre på kastesystemet, men forsøkte å skape enhet mellom grupperinger av singalesere og tamiler. Engelsk ble nasjonalspråket, og kaffe den viktigste eksportvaren. I 1869 ble imidlertid en sykdom oppdaget på kaffeplantene, og teproduksjon tok over. Ceylon te ble etter hvert en vesentlig inntektskilde, og plantasjedriften fikk også stor virkning på befolkningssammensetningen gjennom import av tamiler fra India som arbeidskraft. Plantasjeindustrien av kaffe, te, gummi og kokosnøtt, ble essensielle for landets økonomi, men majoriteten av singalesere og tamiler var enda bønder som skapte sitt levebrød fra små jordbruksområder hvor hovedveksten var ris.

Under britisk styre ble infrastruktur og kommunikasjon betydelig bedret. Irrigasjon og veier ble bygget ut, og i 1867 stod jernbanen mellom Colombo og Kandy ferdig. I 1921 åpnet Ceylon University College, og utdanning av lokale ble tilrettelagt. Ceylon ble uavhengig i 1948, men beholdt den britiske dronningen som konstitusjonelt overhode, og ble medlem av det britiske samveldet. I 1972 ble landet en selvstendig republikk, ny grunnlov ble skrevet og landet fikk navnet Sri Lanka.

Borgerkrig

Ved uavhengigheten i 1948 var tanken å forene nasjonen gjennom en demokratisk utvikling. Imidlertid gjorde sentrale tema om språk, religion og kultur dette vanskelig. De fleste tamiler med indisk opprinnelse, omtrent 10 % av befolkningen, mistet både statsborgerskapet og stemmeretten, noe de ikke fikk tilbake før i 1974. I 1956 ble loven om Sinhala Only Act vedtatt. Singalesisk skulle være offisielt språk, og dette materialiserte seg fem år senere. I 1972 fikk tamiler færre universitetsplasser. Samtidig deklarte grunnloven at buddhismen var den fremste religionen på Sri Lanka, og at det var statens oppgave å beskytte religionen. Tamilene begynte å kjempe for en uavhengig stat i nordøst, og Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE), ofte referert til som tamiltigrene, ble opprettet (Yogasundram 2008, de Silva 2005).

Det var mindre etniske opprør i 1958 og i 1977, men i 1983 eskalerte volden og dette året blir sett på som begynnelsen av borgerkrigen. Mange tamiler flyktet inn i tamilske kjerneområder eller ut av landet, og mange singalesere flyttet fra de tamilske dominerte områdene. I 1987 prøvde hæren å tvinge de tamilske opprørerne tilbake til Jaffna, og regjeringen inngikk en avtale med India om hjelp med en "fredsstyrke" for å få stabilitet. Fredsstyrken trakk seg i 1990, etter hva mange karakteriserer som en mislykket operasjon. I 1991 ble krigen mellom tamiler og singalesere intensifisert etter at Rajiv Gandhi ble drept av en LTTE selvmordsbomber. Motivet ble antatt å være hans samtykke til den indiske fredsstyrken. I 1993 ble den daværende presidenten drept. LTTE var igjen mistenkt, men tok ikke på seg ansvaret. I forkant av valget seks år senere ble president Kumaratunga skadet av en selvmordsbomber. En frihandelsavtale med India, som ble iverksatt i 2000, førte til at landbruksprodukter fra nord og øst ble utkonkurrert, og gav en vanskelig økonomisk situasjon for disse områdene som hovedsakelig var befolket av tamiler. Et norsk fredsinitiativ, hvor Erik Solheim etter hvert ble sentral, brakte LTTE og myndighetene til forhandlingsbordet. Forhandlingene førte til våpenhvile i 2002, men brakte ikke enighet mellom partene.

Etter tsunamien i 2004 trodde enkelte at landet kunne finne fred grunnet katastrofen, men krangler oppstod om nødhjelp, rekonstruksjon og landeiendommer. Spenningen var høy, og drap, overfall, kidnappinger og forsvinninger skjedde på begge sider. Et år etter tsunamien ba flere verdensledere om at staten og LTTE skulle stoppe volden og returnere til fredsforhandlingene. Samme år ble imidlertid Sri Lankas utenriksminister myrdet og mange mistenker LTTE for å stå bak. Nåværende president, Mahinda Rajapaksa, inviterte nordmennene til å fortsette sine forhandlinger (Sandvand 2005), og i februar 2006 ble det underskrevet en avtale om videre våpenhvile og samtaler. Spenningen avtok, og fredsforhandlingene fortsatte. Imidlertid økte volden igjen allerede i april 2006. På slutten av 2007 ble Tamiltigrenes politiske leder S. P. Tamilselvan drept, og det ble en frykt for intensifisering av krigen. På denne tiden mistet Norge troverdighet hos de singalesiske myndighetene, og ble i januar 2008 bedt om å trekke seg ut av sin tidligere meglerrolle. Regjeringen insisterte på at LTTE måtte avvæpnes før fremtidige fredsforhandlinger kunne gjenopptas (Yogasundram 2008). LTTE er blitt stemplet av mange land som en terrororganisasjon og tamilene har etter dette mistet en vesentlig del av sin økonomiske støtte fra utlandet. Dette har svekket den tamilske styrke, og en utvikling den siste tiden med singalesisk intensivering av krigføringen, kan synes som å bringe krigen til en slutt. Anslag tyder på at krigen har drept mer enn 70 000 mennesker (Aftenposten 1.8.2008).

Tsunami

Tsunamien traff Sri Lanka 26. desember 2004 og påvirket både fredsprosessen og hele den sosiale strukturen. 80 % av kystlinjen (900 kilometer) ble truffet av kjempebølgene, og store deler av bebyggelsen i kystsonen ble tilintetgjort. Den første bølgen på to til tre meter førte til mindre skader, sjokk og nysgjerrighet. Vannet trakk seg et par hundre meter tilbake før bølge nummer to kom med en enorm kraft og en høyde på omtrent ti meter (det hevdes alt fra fem til femten meter). Enkelte steder kom en tredje bølge som ikke var så høy, men fortsatt kraftfull, og førte til ytterligere ødeleggelser, opptil en kilometer inn i landet. Tsunamien inntraff på en feriedag i

høysesongen, og flere turister og lokale enn vanlig var samlet på strendene.

Turistområdene i sør og sørvest fikk mye internasjonal oppmerksomhet, men skadene var enda større i øst, som var i gang med oppbygging etter krigen. I overkant av 30 000 mennesker omkom og 780 000 ble husløse. 23 000 mennesker ble hardt skadd og måtte på sykehus grunnet indre skader eller inntak av mye saltvann. Katastrofen rammet fiskerne hardt da hele 80 % av fiskeindustrien ble berørt (Sandvand 2005). Den internasjonale hjelpen var enorm, og både utenlandske og lokale NGOer¹⁴ arbeidet for å bedre forholdene for de involverte. Mine informanter fortalte at Unawatuna ble raskt ble bygget opp igjen, mye grunnet hjelp fra turister og NGO arbeidere som var der under hendelsen eller som tidligere hadde tilbrakt tid på stedet. Likevel finnes det fortsatt i 2008 flere tsunamileire der hvor lokale bor i treskur, som var ment som midlertidige skur i en kort periode etter katastrofen.

På Sri Lanka har mange ufrivillig forlatt sine hjem. Internflyktinger er beregnet å være nesten en million; 550 000 etter tsunamien og 362 000 som følge av borgerkrigen. Emigrasjon har også vært omfattende da omtrent en million mennesker har flyktet ut av landet siden 1983 (Sandvand 2005).

Turisme

Sri Lanka har hatt pilegrimer og handelsreisende som har besøkt landet i mange hundre år, og i andre halvdel av 1800- tallet begynte båtturister å komme fra India. Moderne masseturisme blir imidlertid satt til 1966, da United National Party kom til makten. Ceylon Tourist Board tok over for Ceylon Tourist Bureau, en utviklingsplan ble utarbeidet og hotellskoler ble grunnlagt for å trene personell i den nye industrien. Markedsundersøkelser ble foretatt og kapital hentet inn fra utlandet. Ceylon Tourism Plan ble utviklet av et firma fra Hawaii i 1967. Planen var en gave fra USA. En slik hjelp var på den tiden vanlig for utviklingsland å motta, men det var ikke alltid hjelpen var i overensstemmelse med nasjonale mål. Ifølge planen skulle turisme

---

¹⁴ Non Governmental Organisation

---

skaffe utenlandsk valuta, skape indirekte og direkte arbeidsplasser, promotere regional utvikling og øke levestandarden, men forutsatte at en med statlige midler skulle forbedre infrastrukturen. Optimismen var stor, men ved inngangen av 1976 var inntjeningen av utenlandsk valuta kun halvparten av det som planen hadde beregnet, og turister og arbeidsplasser færre. En av årsakene kan være en svak forbindelse mellom turistsektoren og resten av økonomien i landet. Planen ble etter hvert kritisert da flere økonomiske spørsmål ikke hadde blitt vurdert. I tillegg hadde sosiokulturelle konsekvenser blitt ignorert (Crick 1989:23-29, 49).

Økonomien var sårbar på 1960- tallet, og turisme ble sett på som en potensiell inntektskilde som ikke fordret store investeringer. Sri Lanka hadde allerede gode transportmuligheter, natur og tropisk klima. Det viste seg imidlertid at det likevel var kostbart å etablere en profesjonell turismeindustri.

I 1970 kom læren om turisme inn i skolene. Srilankere skulle lære om fordelene ved turismen, og ble oppfordret til forståelse og toleranse. Slagord ble laget om å være imøtekommende og møte turister med et smil istedenfor tigging. Hovedstaden skulle ryddes og tiggere fjernes. A.T. Ariyaratne, en innflytelsesrik sosial reformist, gav uttrykk for sin bekymring på et seminar i 1970: "How can you expect a discontented people who don't have even their basic necessities to greet a tourist with a smile?" (sitert i Crick 1989: 31). Han mente også at kun deler av befolkningen ville ha nytte av turismeindustrien og søkte etter en form for turisme som ville gagne hele nasjonen.

I 1977 ble "den åpne økonomien" introdusert og førte til økonomiske reformer. Liberaliseringen involverte en friere internasjonal handel, oppmuntring til utenlandske investeringer og store lån på det internasjonale markedet. Investorer fra både inn- og utland investerte i turismen, og Sri Lanka opplevde en sterk vekst av internasjonale turister fra 1977 til 1982. Den åpne økonomien ble imidlertid kritisert av flere. Utgifter til sosial støtte ble redusert; slik som støtte til offentlig skolegang og helsetjenester, samt subsidier på matvarepriser. For mange innebar dette en større usikkerhet. Rask inflasjon og en økende utenlandsk gjeld, samt sosial ulikhet og etnisk spenning oppstod (Crick 1989:34).

Myndighetene så veksten i den uformelle sektoren som bekymringsverdig, da de hadde håpet og satset på en rik overklasse som turister. En minimumsstandard for bosted ble satt, og lisens skulle betales. På denne måten skulle turister betale mer på sikt da de billigste og stedene uten autorisasjon skulle bli stengt eller trekke seg av frykt for bøter (Crick 1989:44). To år senere ble visaregulasjonene strengere, og det ble satt et minimumsbeløp som turistene skulle bruke hver dag. Hippier ble diskriminert og sett på som økonomisk tap for Sri Lanka, og som en type turister som ikke respekterte lokale standarder ved eksempelvis å vandre nakne rundt på strendene. Flere hadde utgåtte visa og en storstilt aksjon ble satt i gang for å få dem ut av landet (Crick 1989:45-46). Imidlertid er det flere problemer som oppstår ved å satse på rike turister. Mye av profitten går ofte til utenlandske investorer for reiser som er betalt på forhånd. Turister som reiser på budsjett bruker derimot mer penger som går direkte til den lokale økonomien. Argumenter om at hippier og lavbudsjett turister står for kulturell forurensning, narkotika og prostitusjon, var lite tilfredsstillende da mange rike turister også var involvert i slike aktiviteter (Crick 1989:46-47). I Unawatuna er det kun få hoteller der hvor gjestene betaler sitt opphold (kost og losji) på forhånd. De fleste hotell og gjestehus er små og privateide, og turistene spiser som regel på forskjellige steder på stranden i løpet av sitt opphold.

Mange ansatte i turismenæringen i Unawatuna fikk høyere lønn enn de som jobbet i andre sektorer. I tillegg fikk de ofte gratis måltider og tips fra turistene. Imidlertid er det mange som kun jobber i høysesongen, og er nødt til å finne annet arbeid eller gå arbeidsløse resten av året. Sri Lanka tjener indirekte på turismen gjennom større skatteinntang¹⁵ og avgifter. I stedet for å investere i bedre infrastruktur for turister kunne offentlige midler blitt brukt på eksempelvis utdanning og helse, som kanskje ville ha kommet større deler av lokalbefolkningen til gode. I mange tilfeller, inkludert Unawatuna, går store deler av profitten ved turismen til mellommenn. Rike srilankere eller utenlandske investorer kjøper opp land og hoteller og arbeidsgivere henter inn arbeidskraft utenfor landsbyen. I 1982 kom det regler for utenlandsk investering i

---

¹⁵ Mine informanter som var arbeidstakere betalte ingen skatt, mens deres arbeidsgivere hadde slike utgifter.

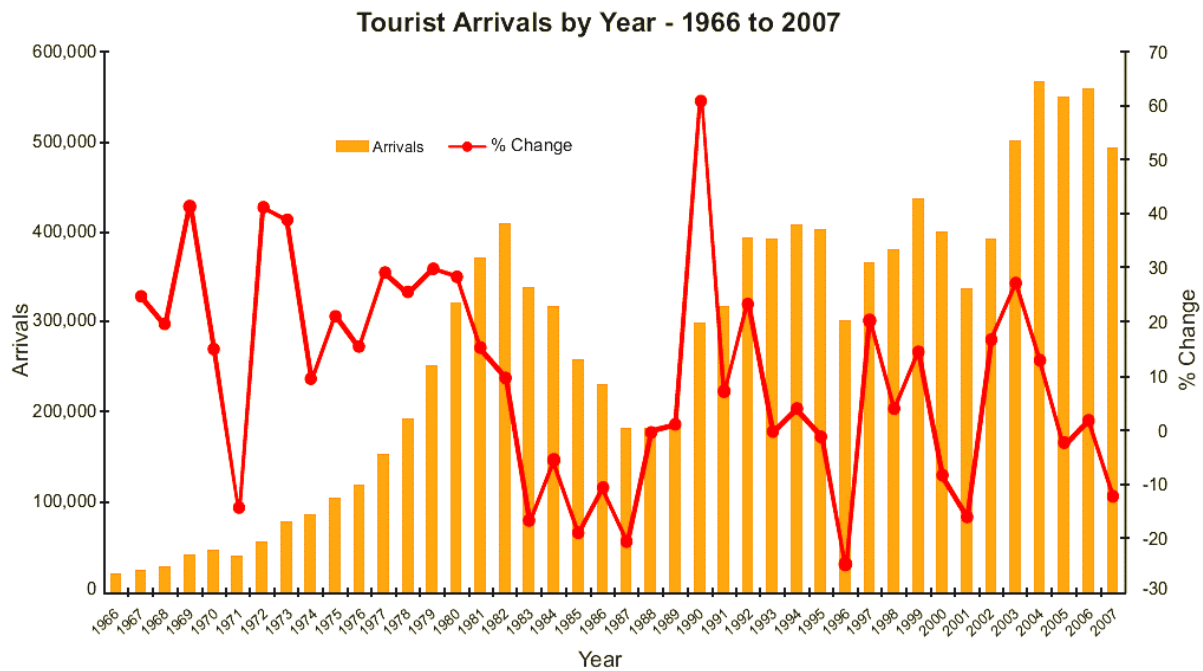
---

turismen der en bestemte at en partner fra Sri Lanka skulle ha mer enn 50 % av kontrollen (Crick 1989:50-52). I Unawatuna er utenlandske investorer eiere eller deleiere av de fleste gjestehusene. Mange av disse befinner seg i sitt eget hjemland. De fleste som har det daglige ansvaret og som arbeider på gjestehusene og i restaurantene, er derimot singalesere.

Sosiale og moralske konsekvenser av turismen ble etter hvert mer vektlagt. Slike kostnader var vanskelig å kvantifisere og vurdere. En del kritikk ble knyttet til endrede verdier hos lokalbefolkningen som hadde mye kontakt med turister. De mest kritiske hevder at utenlandsk valuta ikke kunne kompensere for skadene som ble påført land og folk. Blant annet ble det sagt at vennlighet, som er høyt verdsatt, ble erstattet av grådighet. Unge gutter droppet ut av skolen for å tjene penger i turismen, og barn ble observert løpende etter busser for å tigge penger. Andre kilder til påvirkning og sosial endring, var migrasjonsarbeidere i Midt-Østen som vendte tilbake til Sri Lanka, men dette ble mindre vektlagt.

Økt uærlighet, svekkelse av religiøs tro, ritualer og skikker, narkotikamisbruk, prostitusjon, økt tigging og uansvarlig atferd (etterlikning av *vestlige*) er andre sosiokulturelle kostnader som har blitt påpekt i forbindelse med turismen. Prostitusjon, både hetero og homo, har alltid eksistert, men turismen har i stor grad endret både skala og pris.

Ceylon Tourist Board forsøkte å minimere uønskede kulturelle påvirkninger ved å gi ut brosjyrer om forventet atferd til nyankomne turister. Brosjyren ytrer et ønske om turister med respekt for kulturen. Samtidig står det skrevet om hva som er uønsket atferd, slik som eksempelvis bruk av narkotika og nudisme. Kritikere hevder at en ikke kan "få i både pose og sekk"; tjene penger på turister samtidig som en bevarer kulturen. Jeg fikk selv denne brosjyren da jeg ankom Sri Lanka, og mener at flere vil ta mer hensyn til srilankisk kultur enn om brosjyren ikke hadde vært utdelt.

(Sri Lanka Tourism Board 2007, s. 46)

I 1982 så Sri Lanka fortsatt en vekst i turismesektoren, men det var også bekymringer. Den betydelige veksten i ankomst avtok. Turister brukte mer penger, men oppholdt seg kortere tid enn tidligere, og flere tok inn på gjestehus tilknyttet den uformelle sektoren. I tillegg økte bekymringene i forhold til sosiokulturelle kostnader (Crick 1989:39). Ifølge Ceylon Tourist Board var det 28 272 turister på Sri Lanka i 1968. I 1977 var antallet 153 665, og i 1982 hadde antallet steget ytterligere til 407 230 turister. Indirekte og direkte arbeidsplasser økte og turisme stod for en stor andel av utenlandsk kapital til Sri Lanka. I 1983 brøt borgerkrigen ut, og turismen så en nedgang frem til 1987, da det kun var 182 620 turister. I 1994 kom antall turister opp på det samme nivået som i 1982, men krigen reduserte igjen antall turister, med unntak av 1999, frem til våpenhvilen i 2002. I 2004 hadde Sri Lanka 566 202 turister, mens antallet var redusert til 494 008 i 2007 (Sri Lanka Tourism Board 2007).

Ceylon Tourist Board registrerte i 1982 at 88,7 % av de som besøkte landet kom hovedsakelig for å ha ferie. 6, 7 % var ankommet grunnet forretningsvirksomhet, mens resten av de besøkende kom for religiøse eller kulturelle formål (Crick 1989:33). Turistenes motivasjon for å besøke Sri Lanka så hovedsakelig ut til å være sol, sand, sjø og kanskje sex for enkelte. Dette fokuset på strandliv var skuffende da landet hadde forsøkt å fremme sin kultur og sitt mangfold. Blant den tradisjonelle

kulturelle elite ble det hevdet at den åpne økonomien og turismen var med på å ødelegge både moralske og kulturelle verdier på Sri Lanka ved blant annet innføring av vestlige filmer. I tillegg ble ofte turister forbundet med narkotika, sykdommer og kulturell forurensning¹⁶. Imidlertid viser statistisk analyse fra Sri Lanka Tourism Board for 2007 at oppgitt årsak til at turistene kommer til Sri Lanka er forandret. Av alle besøkende har andelen turister blitt redusert fra 93 % i 1998 til 67 % i 2007. Samtidig har forretningsrelaterte opphold økt fra 4 % i 1998 til hele 17 % i 2005. Mange av de registrerte turistene var antakelig hjelpearbeidere i etterkant av tsunamien. I 2007 kom regjeringen med et ønske om at færre organisasjoner skulle få tilgang til hjelpearbeidet, da det hadde vist seg at ikke alle var like seriøse.

England var lenge de som bidro med flest turister, men fra 2005 overtok India ledelsen. I 2007 sto de for 21,5 % av alle internasjonale turister med over 100 000. England bidro med over 90 000, deretter Tyskland med over 30 000. Maldivene, Australia og Nederland bidrar også med en stor andel av turistene. Tidligere var det mange franskmenn som ankom Sri Lanka, men antallet ble kraftig redusert i 2007 idet Tyskland, Australia, Italia og Frankrike anbefalte sine borgere til ikke å reise til Sri Lanka grunnet den urolige situasjonen. Dette, sammen med LTTEs aller første flyangrep der militærflyplassen Katanayake ble angrepet i mars 2007, har vært med på å bidra til en reduksjon av antall besøkende.

I 2007 var de fleste internasjonale turister som besøkte Sri Lanka i alderen 40 til 49 år, og menn var i flertall med 60 %. Gjennomsnittlig lengde på oppholdet var på ti dager. Ifølge mine egne observasjoner fra felten stemmer ikke disse tallene overens med situasjonen i Unawatuna. Her var det en klar overvekt av kvinnelige turister, og gjennomsnittlig alder var langt lavere. Lengden på oppholdet var høyere enn på landsbasis da det var mange backpackere som gjerne besøkte stedet i flere uker eller måneder. Det at det var færre turister på landbasis gikk imidlertid også utover antall turister i Unawatuna, og dette var en bekymring som mange lokale bemerket. Om

---

¹⁶ Sosial og moralske konsekvenser

turistene var tilstede grunnet hjelpearbeid eller ferie var mindre viktig, selv om mange skilte mellom disse to typer turister. Dette kommer jeg tilbake til i neste kapittel. De turistene jeg observerte og kom mest i snakk med var fra England, Tyskland og Nederland.

3. Samhandlingsarenaer

Stranden og strandgaten er møtepunkter for turister og singalesere til alle døgnetstider. Det er her de fleste turistene bor og oppholder seg, og her hvor mange singalesere jobber og/eller tilbringer tid. Enkelte singalesere er født og oppvokst i landsbyen, mens andre kommer for kortere eller lengre perioder grunnet turismen. I dette kapittelet beskriver jeg ulike typer turister og singalesere, før jeg avgrenser til de jeg fokuserer på videre i oppgaven. Deretter beskrives ulike møtesteder på dagtid og kveldstid/natt. Jeg skiller mellom arenaer der turister og singalesere oppnår den første kontakten, og de arenaene der venner og bekjente møtes. Oftest er møtestedene de samme uansett om kontakt er etablert eller ikke, men vennskap og bekjentskap fører til ytterligere møtesteder. Til slutt tar jeg opp sosiale kostnader og muligheter ved turismen, og ser på hva turistene representerer for lokalbefolkningen i Unawatuna.

Hvem er turistene?

Smith & Brent definerer en turist som *“a temporarily leisured person who voluntarily visits a place away from home for the purpose of experiencing a change”* (2001:16). I min oppgave velger jeg å utvide begrepet til å omhandle de som arbeider som frivillige eller i en NGO, da mange i disse kategoriene tilbringer enkelte kvelder, helger og ferier i Unawatuna, og da de blir ansett som en type turister av de lokale.

Er turister folk som kommer for en time, en uke, en måned, et år? Er det folk som legger igjen penger for tjenestene som tilbys? I langhelger og ferier kommer ofte srilankere fra hovedstaden for å bade og feste. De oppfører seg mer frigjort enn de fleste som kommer fra landsbyen, både når det gjelder klær og væremåte. Mange kvinner bader i shorts og bikinitopp, noe som står i kontrast til kvinnene fra landsbyen som bader med klær og i mange tilfeller kun står i vannet da de ikke har lært å svømme. I tillegg går byfolkene ut på restauranter og diskotek på kveldene, der de danser, flørter og nyter alkohol. I de tilfeller der en kvinne fra landsbyen viser seg på et av diskotekene, blir hun umiddelbart sett ned på og i mange tilfeller ansett som

en prostituert. Kontrastene mellom menn fra landsbyen, særlig de som jobber i turistnæringen, og menn fra byen¹⁷, er mindre. Begge kategorier menn går på diskotek, og klesstilen kan være tilnærmet lik. Imidlertid er ofte den økonomiske bakgrunnen er svært ulik. Gjennom samtaler og observasjon har det kommet frem at srilankere fra hovedstaden som regel har bedre utdannelse, jobb og mer penger enn folk flest fra Unawatuna. En turist fra Colombo fortalte meg at han ikke ville identifiseres med landsbybeboerne da han så ned på dem og mente at de var av en lavere klasse enn ham selv. Han kunne ikke skjønne hvordan jeg orket å bo der, da han opplevde de fleste på stedet som griske, uærlige og uopplyste mennesker. Videre mente han at det var interessant å snakke med turister, som han oppfattet som mer like seg selv. Årsaken til at han befant seg i Unawatuna var for å kikke på og snakke med andre turister, samt å nyte noen late dager på stranden.

I landsbyen er mange sjalu på turistene fra Colombo grunnet deres frie livsstil og ofte bedre muligheter til å oppnå sine drømmer. Samtidig er de glade for pengene som legges igjen, og som kommer både stedet og dem selv til gode. En bred oppfatning blant landsbybeboerne er at denne kategorien turister er unnskyldt sin klesstil og væremåte da de kommer fra hovedstaden.

De turistene jeg vil fokusere på i denne teksten er derimot utenlandske turister, hovedsakelig europeere. Jeg velger å dele opp disse i to kategorier: de som er på ferie uten å ha noen arbeidsoppgaver, og de som jobber som frivillige (med liten eller ingen betaling) eller i en NGO. Førstnevnte type turister, heretter kalt ferieturister, er en variert gruppe med hensyn til økonomisk bakgrunn, alder, hvor lang tid de har til rådighet, om de tilbringer hele eller deler av sin ferie i Unawatuna, og om de har vært på stedet tidligere eller ikke. Mange har kun et par uker til rådighet og ønsker å tilbringe all sin tid i et kjent eller ukjent strandparadis. Denne typen turister legger ofte igjen en god del penger på suvenirer, mat og drikke, alkohol, klær, ulike typer aktiviteter og bosted. Andre er mer bundet til en reiserute og kommer innom stranden

---

¹⁷ Byen er her ment som hovedstaden

i et par dager eller i en uke, som en del av en planlagt reise. Et fåtall turister betaler sitt opphold før avreise, noe som kan innebære redusert kapital som legges igjen i lokalsamfunnet. Backpackere har ofte mer tid til å reise, og flere av disse kommer til Sri Lanka, og Unawatuna, kun for å fornye visum til å reise rundt i India. Imidlertid er det flere som trives så godt at de blir værende i en måned eller to. Andre typer turister som har mer tid til å bruke på ferie, er eksempelvis folk som er uføretrygdet i hjemlandet og nyter godt av en bedre økonomi på Sri Lanka. Flere av denne typen turister tilbringer lang tid i Unawatuna.

Enkelte ferieturister ønsker å lære om kultur og tradisjoner, mens andre i hovedsak vil bruke sin ferie til å ligge på stranden på dagen og feste på kvelden. Mange både kler og oppfører seg utfordrende og viser på denne måten liten respekt for lokalbefolkningen. De turistene som oppholder seg i lengre tid i Unawatuna knytter ofte nære bånd til folk og sted, og ønsker å hjelpe venner og bekjente som er mer vanskeligstilte. Turister som var i Unawatuna før, under og etter tsunamien, har i tillegg til organisasjoner og staten, hjulpet mange singalesere til å gjenoppbygge sine hus og butikker, og i flere tilfeller har familier tjent på katastrofen. I andre tilfeller er det fortsatt mange som har behov for hjelp, og som ikke har annet sted å bo enn en midlertidig brakke, ofte et stykke unna sitt tidligere bosted og trygge miljø.

Den andre kategorien turister deler jeg igjen inn i to: de frivillige og NGO-arbeiderne. Hovedhensikten er i de fleste tilfeller arbeid, og enkelte kjenner til Sri Lanka og /eller Unawatuna fra tidligere besøk eller arbeid. Få frivillige og NGO-arbeidere har base i Unawatuna, men mange kommer til stranden i helgene eller på fridagene for å sole seg og feste, samt møte venner og bekjente. Etter tsunamien i desember 2004 var det svært mange NGO arbeidere som kom til Sri Lanka for å hjelpe til med oppbygningen. Det var kaos etter katastrofen og både små og store hjelpeorganisasjoner slapp inn i Sri Lanka. Imidlertid satte regjeringen etter en stund en stopp for flere organisasjoners virksomhet. Jeg vil hevde at enkelte av disse organisasjonene gjorde en god jobb, mens andre også hadde andre hensikter som eksempelvis evangelisering. Det er også flere eksempler på uærlige personer eller organisasjoner som brukte tsunamipenger til eget formål. Chamara uttrykte en dag

stor overraskelse ved å se et ungt par på stranden. Han forklarte at de hadde drevet et lite gjestehus i nabolandsbyen en liten stund etter tsunamien. Imidlertid fikk lokalbefolkningen opplysninger om at de hadde brukt tsunamipenger til å drive stedet, og paret ble umiddelbart kastet ut av landsbyen med en beskjed om ikke å vise seg der igjen. Tilliten til NGO-arbeidere som en gruppe har etter slike historier blitt mindre. De frivillige arbeiderne oppnår derimot ofte større tillit fra singaleserne da slike historier ikke forbindes med dem, og da de i hovedsak ikke kommer for å tjene penger på sitt opphold. Enkelte frivillige er utdannede engelsklærere og arbeider mest for opplevelsens skyld, mens andre jobber som frivillige i forbindelse med skolegang eller for å få arbeidserfaring.

I forbindelse med sin arbeidskontrakt er det flere som har en del restriksjoner, mens andre er frie til å ha kontakt med hvem de vil. En jente i midten av tyveårene, som jobbet som frivillig på en barneskole, kom opp i problemer da hennes overordnede fant ut at hun hadde en singalesisk kjæreste og tilbrakte mye av sin fritid på stranden. Han hadde hørt at kjæresten hadde et dårlig rykte, og at hun røykte sigaretter og drakk alkohol på fritiden. Hun forberedte imidlertid arbeidet sitt godt, og gikk ikke på diskotek kveldene før hun skulle arbeide. I tillegg passet hun på å kle seg anstendig og ikke røyke når hun var utenfor strandsonen, av hensyn til at hun kunne møte på barna eller deres foreldre. Hun var godt likt av kolleger på skolen, men likevel var hun redd for å miste jobben og måtte reise hjem. Sjefen var redd for at ryktene om hennes fritidsliv ville spre seg til barn og foreldre ved skolen, som igjen ville se hennes innflytelse på barna som negativ. Det endte med at hun mistet jobben og måtte reise tilbake til sitt hjemland.

Ifølge flere av mine informanter bruker de fleste NGO-arbeiderne mer penger enn de frivillige, men mindre enn ferieturistene. De er mindre interessert i å kjøpe klær og suvenirer og er ofte mer sparsommelige når de går ut. Mange i denne kategorien har derimot mer kunnskap om, og interesse av, å sette seg inn i kultur og tradisjoner. De kler seg mer anstendig utenfor strandområdene, men både kler og oppfører seg ellers slik som ferieturistene. Gjennom intervjuer fikk jeg vite at de som vender tilbake til Unawatuna ofte er gamle par, enkelte homofile menn og kvinner i alle aldre.

Turistenes innflytelse på singaleserne er på både godt og vondt, og påvirker både kulturelle og religiøse verdier. Dette beskrives nærmere utover i kapittelet.

NGO-arbeidere og frivillige blir ofte, og i større grad enn ferieturister, sett på som løsslupne og ville. De tilbringer ofte en måned eller flere i en landsby eller en liten by, og kommer til stranden når de har fri. Unge kvinner, som er i flertall, blir lett kjent med singalesere som jobber eller oppholder seg på stranden, og mange involverer seg seksuelt med en eller flere singalesiske menn. De røyker, drikker, danser og er ute på nattestid, noe som ikke er vanlig for singalesiske kvinner. En engelsk kvinne jeg kom i kontakt med på et av utestedene kunne fortelle meg at hennes engelske venninne, som jobbet som frivillig i tre måneder, hadde involvert seg seksuelt med ti singalesiske menn i løpet av seks uker. To av dem arbeidet på en restaurant i Unawatuna. I tillegg kunne hun fortelle at den samme kvinnen hadde kjæreste i hjemlandet. Dette var et ekstremt tilfelle, men det er ikke uvanlig at utenlandske kvinner har en seksuell relasjon med lokale menn. De kvinnelige ferieturistene er der ofte kortere tid, men likevel er det flere som har sex med en eller flere lokale menn den tiden de er på stedet. Flere kvinner kommer år etter år og plukker opp den samme eller en ny mann, åpenlyst eller mer skjult. Noen ser på mannen som en kjæreste, mens andre ønsker kun en ferieflørt. Alderen på kvinnene som har intime forhold med singalesiske menn, ofte i tyveårene eller yngre, er fra omtrent 18 år til rundt 50 år.

Single utenlandske kvinner som involverer seg med utenlandske menn er det mer sjelden en hører om eller observerer. Ifølge flere kvinnelige turister jeg har snakket med er utenlandske menn mindre interessante i den konteksten de befinner seg i. Utenlandske menn, som ferierer eller arbeider i landet, har dermed ofte vanskeligheter med å tiltrekke seg seksuell oppmerksomhet fra en utenlandsk kvinne. Singalesiske kvinner er enda mer vanskelig å bli kjent med, da de fleste tilbringer mesteparten av sin tid i hjemmet og ikke går ut på kveldene. Videre er et seksuelt forhold som regel utelukket da singalesiske kvinner, tradisjonelt sett, skal være jomfruer før ekteskapet. Likevel er det enkelte singalesiske kvinner som blir kjent med utenlandske menn. En mannlig turist jeg ble kjent med uttrykte frustrasjon over

alle de løsslupne utenlandske turistene, samtidig som han var oppgitt over at det var så vanskelig å få kontakt med de singalesiske kvinnene. En annen mannlig turist møtte en singalesisk kvinne på et av utestedene, og innledet et forhold til henne. Begge påstod at det ikke var et seksuelt forhold, men innrømmet at de hadde kysset og holdt hverandre i hendene. Uansett innhold i forholdet skaper en slik forbindelse et dårlig rykte for kvinnen. Enkelte utenlandske menn som kommer til Unawatuna prøver å vekke interessen til unge singalesiske menn, men dette skjer mer i det skjulte da homofili er forbudt på Sri Lanka.

Et fåtall utenlandske kvinner og menn som er i et forhold med en singaleser, bosetter seg hele eller deler av året. Mer vanlig er det å invitere kjæresten på besøk til hjemlandet og eventuelt gifte seg slik at han eller hun har mulighet til å få en oppholdstillatelse. Mange av mine informanter hadde av denne grunn familie i eksempelvis England og Tyskland. Dette kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

Hvem er singaleserne?

På Sri Lanka er singalesere i flertall, og det var denne folkegruppen som bodde, arbeidet og oppholdt seg i Unawatuna og ble mine venner og informanter. Singaleserne er imidlertid like ulike som turister er det, med ulike oppgaver og interesser. Hvem er singaleserne i denne oppgaven? Er det landsbyfolk som kommer ut på stranden for å ha piknik, bade, spille bongotrommer og drikke arrack¹⁸ på dagtid i helger og på fridager med familie og venner? Er det de som kommer fra Galle på kveldene for å gå på festene? Eller er det de som oppholder seg eller jobber på stranden eller i strandgaten nærmest daglig? I sistnevnte kategori er det mange ulike aktører. På stranden er det hver dag en del kvinner som selger klær. Få av disse har egen butikk og går rundt på stranden, ofte påtrengende, og prøver å skaffe seg en inntekt. Mange av disse er fattige kvinner som bor avsides med sine familier, og ifølge mine informanter er flere av kvinnene ofre for en alkoholisert ektemann.

---

¹⁸ Lokal kokos brennevin

Vandrende rundt på stranden er også menn som selger flotte trefigurer, dukker med masker, kokosnøtter og tobakk. Enkelte spør også om de kan gi deg en massasje eller arrangere en utflukt. Noen har egne utsalgssteder, mens de fleste ikke har det. I butikkene, som ofte er i forbindelse med eget hus, jobber både kvinner og menn. Her selges klær, smykker, suvenirer og kioskvarer. Dykkerbutikker og steder med utleie av snorkleutstyr og baderinger er det også. Enkelte butikker velger å stenge når det er få turister i området, mens andre holder åpent hele året.

I Galle er det rolig på kveldene, unntatt i Galle Fort hvor det en sjelden gang arrangeres konserter eller fester. Bybeboerne som ønsker å gå ut på diskotek reiser derfor inn til Unawatuna for å bli med på strandfestene. I begynnelsen av mitt feltarbeid var det høysesong, men ifølge mine informanter stor nedgang i turismen sammenlignet med året før. Større eller mindre fester ble likevel arrangert flere ganger hver uke. Etter hvert ble antall turister mindre og antall fester deretter. Menn fra Galle, samt fra en nærliggende militærbase, var ofte å se på utestedene.

Singaleserne som arbeidet i Unawatuna ytret ofte stor misnøye med disse, da de hevdet at de ikke var vant med turister og ikke kunne oppføre seg på en skikkelig måte. Dermed ble det ofte konfrontasjoner. I de fleste tilfellene var det krangel om en utenlandsk kvinne eller om oppførsel mot de kvinnene som var ute.

En kveld i lavsesongen gikk jeg på et av utestedene på stranden sammen med et par venner. Jeg var på vei ut fra toalettet da en singaleser, angivelig fra militæret, stoppet meg og begynte å prate. Han virket stresset og usikker. Jeg mumlet noen ord, og skulle til å gå videre da han holdt meg igjen. Ingen andre var i nærheten. Jeg sa at jeg hadde venner som ventet på meg og at jeg ville gå. Han slapp meg, men jeg følte meg likevel utrygg på hans oppførsel. Jeg fortalte om episoden til en venninne og bad henne om ikke å si det videre da det kunne skape problemer. Både mitt kroppsspråk og det at hun likevel fortalte det videre, gjorde at de fleste på stedet snart visste hva som hadde skjedd. Mange singalesere flokket seg rundt mannen. En mann slo ham i bakhodet, mens flere bad ham om å gå til meg å be om unnskyldning. Han nektet, og ble kastet ut. De som hadde pratet med ham fortalte meg at de var nødt til å reagere på hans atferd og kaste ham ut, da folk med slik oppførsel kunne skape et dårlig rykte

for utestedet blant turistene. Imidlertid var de mindre bekymret for sitt rykte da episoden hadde tilstøtt meg. De mente jeg kjente stedet såpass at godt at jeg ville se på episoden som et engangstilfelle og fortsette å besøke utestedet.

Forskjellene på kvinner og menn i Unawatuna er store, både når det gjelder utdanning, arbeid og hverdagsliv. På 1960-tallet var skrive- og lesekyndige på Sri Lanka 85 % av totalbefolkningen, om en ekskluderer de mellom 0 og 4 år (de Silva 2005:659). Menn og kvinner var omtrent på samme nivå, menn med en noe høyere prosentandel enn kvinner. I dag er det vanskelig å anslå utdanningsnivået på landsbasis, grunnet utilgjengelige data fra flere distrikter. På Wikipedia er det anslått at 90,7 % er lese- og skrivekyndige, når en tar utgangspunkt i 18 av de 25 distriktene Sri Lanka er oppdelt i (Wikipedia 2008). Kvaliteten på utdanningen er ifølge flere av mine informanter begrenset, og mine data fra Unawatuna viser at kvinner ofte er lenger i utdanning enn menn. Det latinske alfabetet læres på skolen, og de fleste har kjennskap til dette. Engelskundervisningen er imidlertid ofte av en dårlig kvalitet, og flere singalesere har begrenset med kunnskaper i engelsk både når det gjelder å snakke, forstå, skrive og lese. En melding jeg fikk av Chamara da jeg hadde kommet tilbake til Norge viser en begrenset skriftlig engelsk: *"Hay how are u?im oky.i have wark but not many tores.my life same,what are u doing.have a nice evening.chamara!"*.

Bandula forklarte at han avsluttet skolegangen da han var 17 år for å begynne å jobbe som ryddegutt på et hotell. Engelsken hans var svært dårlig, og det var vanskelig å kommunisere med gjestene. Engelsklæreren på skolen han gikk på hadde selv begrenset med engelskkunnskaper, og han mistet interessen for faget. Han skulket ofte timene og møtte heller kamerater for å spille cricket. Etter en tid i turistbransjen, ved å lytte til turistene og praktisere engelsk, ble språket betraktelig bedre. Mange lærer engelsk på denne måten, og kan derfor ikke skrive eller lese språket. Jeg ble flere ganger spurt om jeg kunne lese og skrive tekstmeldinger for informanter da de ikke skjønte alt som var skrevet og ikke kunne formulere alt det de ville skrive tilbake. Flere av mennene som jobber på stranden har avbrutt skolegangen i 16-17 års alder for å bidra med penger til familien, mens kvinner oftere får fullføre sin

utdanning. Svært få av begge kjønn får mulighet til å studere videre på universitetet. Dessuten mente flere av mine informanter at det ikke var noe poeng i å utdanne seg, da det var like vanskelig å skaffe seg en jobb med utdanning som uten.

Arbeidsledigheten på Sri Lanka er vanskelig å beregne siden mange arbeider i den uformelle sektoren. Singalesere som arbeider i strandområdet i Unawatuna kommer fra flere steder på Sri Lanka, og er som regel menn. De er avhengige av turistene for å ha en jobb og tjene penger. Etter en nedgang i turismen i 2007, er det flere som klager på at det er mer vanskelig å finne arbeid. Arbeidsplasser og inntekt er mer usikre, og flere arbeider kun deler av året. Arbeidslivet består ofte av lange dager og lave lønninger. Kvinner tjener generelt mindre enn menn, og det er vanskelig å spare for de fleste. Innen turismeindustrien er det mer sjelden å se kvinner enn menn, men et unntak er familiebedrifter der begge kjønn hjelper til.

Kumari, en kvinne fra en landsby et par timer unna Unawatuna, begynte en dag å arbeide som servitør på ett av gjestehusene. Hennes engelsk var begrenset, men hun klarte seg tilsynelatende greit i jobben. Jeg var overrasket over å se en kvinne jobbe på dette stedet, og enda mer overrasket da jeg så at hun ikke sa nei takk til en røyk eller et glass med alkohol. Hun var i tillegg av og til å se på flere av diskotekene, der det var uvanlig at singalesiske kvinner oppholdte seg. Senere fikk jeg høre at flere singalesiske menn hadde kommet til dette gjestehuset og spurt om de hadde en prostituert kvinne på stedet. De hadde sett og hørt at hun ikke oppførte seg slik som de fleste singalesiske kvinner, og at hun tilbrakte mye tid med mannlige singalesiske venner.

En dag da Kumari var bortreist oppstod det heftig diskusjon blant de andre ansatte ved gjestehuset, alle menn. Diskusjonen foregikk på singalesisk, men jeg forstod at det var oppstått et problem. De fleste bare ristet på hodet og sa at det ikke var noe spesielt da jeg spurte, men da jeg senere var alene med Bandula ville han forklare hva de hadde snakket om. Samtidig la han til at han ikke ville at jeg skulle snakke med de andre om saken og heller late som om jeg ikke visste noeenting. Diskusjonen hadde handlet om Kumari og en mistanke om at hun i skjul inviterte menn opp på rommet

sitt om nettene. Hun hadde tidligere bodd på rom sammen med flere andre ansatte, men etter en stund ønsket hun å få et eget rom. Sjefen og de ansatte ville ikke at stedet skulle få rykte på seg som en bordell, og mente at hun hadde misbrukt deres gjestfrihet. Selv kunne mennene ta med seg kvinner hjem eller gå på bordell i nærheten uten at de ville miste jobben eller skape dårlig rykte for gjestehuset. De ansatte ønsket å kjøre henne hjem til foreldrene med beskjed om at hun hadde vært flink i jobben, men at hun lengtet hjem og ikke trivdes. De ønsket å skåne hennes rykte, samtidig som hun sluttet i jobben. Imidlertid kom hun tilbake og fikk bli etter en lang diskusjon med sjefen. Singalesiske kvinner som arbeider på et gjestehus eller i en restaurant på kveldstid uten at mannlige familiemedlemmer er tilstede, blir raskt utsatt for rykter og historier. Uansett om ryktene har sannhetsgehalt i seg eller ikke, så er det mange singalesiske menn som ikke respekterer kvinnen kun fordi hun arbeider på kvelden og er i kontakt med turister.

Hverdagslivet for kvinner er en helt annen enn for menn. Kvinner holder seg ofte i nærheten av sitt hjem om de ikke har et arbeid å gå til. De gjør husarbeid, lager mat og vasker klær. Mange gifter seg unge, flytter til mannens familie, og blir hjemmевærende mødre. Få går ut når det mørkner og blir kveld, og enda færre går ut på strandfestene som arrangeres de fleste kvelder. Samanthi, ugift, gikk derimot ut på enkelte av de arrangerte festene, danset og snakket med turister. Hun fortalte at hun ikke drakk alkohol, men mistet likevel respekt fra mange singalesiske menn da hun viste seg ute sammen med turister sent på kvelden og natten.

Menn lever et kontrastfylt liv i forhold til kvinnene. De gjør sjelden husarbeid selv om de står uten arbeid. Tiden brukes da til å sove, se på filmer eller å være ute til alle døgnets tider med sine venner. Enkelte menn gifter seg også unge, men det er flere som gifter seg i senere alder enn tidligere, særlig av de som jobber i turismebransjen. Arrangerte ekteskap er fortsatt vanlig, men det er blitt mer akseptert å inngå et kjærlighetsekteskap.

Fiskerne er daglig tilstede på stranden. De reiser ut med båtene eller katamaranene sine ved solnedgang og kommer tilbake til stranden når solen står opp. Før de fleste

turister har kommet seg ut på stranden om morgenen, er fiskerne borte fra stranden. Fiskerne blir ofte stigmatiserte av både turister og andre lokale. De fleste går kledd i sarong, de er mørke i huden og mange går barbent. Videre forbindes de med drikking og røyking av bidi¹⁹. Ifølge Chamara blir fiskerne sett på som tradisjonelle og annerledes, og innehar en lav status blant lokalbefolkningen. De fiskerne jeg observerte var middelaldrende menn. Unge menn registrerte jeg ikke, og jeg fikk høre at flere fiskersønner ikke ønsket et liv som fisker, men heller hadde begynt å arbeide innen turismen eller i andre yrker.

De singaleserne jeg i hovedsak velger å fokusere på er de som jobber i restaurantene og på gjestehusene, samt de som oppholder seg på stranden dag og kveld sammen med turistene. Få kvinner tilhører disse to kategoriene, og det er dermed flest menn som er i kontakt med turister. Den førstnevnte kategorien jobbet i høysesongen fra tidlig på morgen til sent på kveld med et par timers pause midt på dagen. En fast tid for når arbeidet var avsluttet fantes ikke, for de som jobbet i restaurantene, da de holdt åpent så lenge det var gjester på stedet. De ansatte gav i denne tiden ofte uttrykk for at de var misfornøyde med situasjonen da det var lite å gjøre, mindre tips og av og til da de irriterte seg over at de ikke visste når arbeidet var ferdig for dagen. Noen dro hjem til kone og barn etter at dagens arbeid var ferdig og de ikke bodde for langt unna, mens andre- både gifte og ugifte menn- gikk på diskotek med turistene. Da det ble mindre turister på stranden, var det flere restauranter som valgte å stenge, mens de fleste gjestehusene holdt åpent og håpet på kunder. De ansatte på de stedene som stengte i lavsesongen dro til sitt hjemsted for annet arbeid, eller ble værende i området uten arbeidsoppgaver.

Singalesere som henger rundt på stranden uten noen arbeidsoppgaver, er menn. De surfer, ser på jentene, leker med ball, svømmer, spiller kort eller drikker alkohol. På kvelder og netter er de ofte å se på diskotekene. De må som alle andre singalesere betale for å komme inn på festene om de ikke går inn med en turist. Av og til kjøper

---

¹⁹ Bidi er en brun liten (og billig) sigarett som lages på Sri Lanka.

de drinker, men ofte blir de spandert på av turistene. Enkelte bruker marihuana eller annet narkotikum og danser gjennom natten. Mange av de som ikke har arbeid, men også de som arbeider på stranden, involverer seg med de kvinnelige turistene for kortere eller lengre tid. Motivene er forskjellige. Enkelte innleder et forhold (eller flere) og har et ønske om å komme seg ut av landet, mens andre trives bra på stedet og er interessert i å bli kjent med flere turister som de kan ha korte forhold til. Dette kommer jeg tilbake til senere i teksten.

Møtesteder på dagtid

Unawatuna lokker turistene med ren og hvit sand, blågrønt vann, små privateide gjestehus og en rolig atmosfære fri for bråk fra trafikken i hovedgaten. Turister i alle aldre kommer hit for å nyte late dager i solen, svømme i det klare vannet og slappe av på en av de mange små restaurantene (Lonely Planet Sri Lanka 2006). Store luksuriøse hoteller finnes ikke, og middels standard hoteller er i fåtall. De fleste bor på små gjestehus på stranden eller i strandgaten. Turistene representerer ”det gode liv”, og kontakt med turister gir ofte økonomiske fordeler og en høyere sosial status. Singaleserne som jobber på gjestehusene, i enkelte butikker, i restaurantene, som tuk tuk sjåfører, samt de som henger rundt uten noe fast arbeid å ta seg til, er de som oftest blir best kjent med turistene. Det å bruke mye tid med turister, konsum av *vestlige* klær og en tilnærming av det som oppfattes som en *vestlig* livsstil, er et rollespill mange singalesere bruker i samhandling med turister for å oppnå kontakt og et håp om personlige fordeler. Singalesere som eksempelvis selger varer på stranden er også i kontakt med turistene, men blir i mindre grad kjent med dem gjennom sitt daglige virke da slike møter ofte er av en kort varighet. Jeg velger i dette avsnittet å fokusere på møtene som foregår i restaurantene og på gjestehusene.

De fleste restaurantene er tilknyttet gjestehusene og er åpne for overnattingsgjester og andre. I tillegg finnes det flere små kafeer der en kan sette seg ned for å få en forfriskning og en matbit. Enkelte singalesere jobber enten dag eller kveld, mens mange jobber både på dagen og på kvelden med et par timers pause i løpet av dagen. Arbeidsmengden varierer etter hvilken tid det er på døgnet og hvor mange turister

som befinner seg i Unawatuna, men arbeiderne må som regel uansett være tilstede. Dødtiden brukes til å spille kort, gå i butikken, observere og snakke om turistene som går forbi. Ikke alle snakker engelsk, men kelnere må nødvendigvis ha et brukbart engelsk for å kunne kommunisere med gjestene. Sistnevnte bruker ofte lange dager på stranden og må nødvendigvis kjøpe forfriskninger og mat i løpet av dagen. En del tid brukes dermed til opphold på restauranter der kontakt etableres mellom singaleserne og turistene. De fleste singalesere er imøtekommende, nysgjerrige og hjelpsomme. I tillegg til å servere mat og drikke til kundene, er det mange som småprater. På denne måten får de oversikt over hvilke land kundene kommer ifra, hvorfor de er på Sri Lanka og hva de gjør i sine hjemland. I mange tilfeller stopper samtalene her, men gjenopptas ofte om kundene kommer tilbake.

Servitører flest ønsker å yte en god service og er flinke til å erindre hvilke kunder som har vært på restauranten tidligere og hvem som er nye. Holdninger og solbrenthet er også indikasjoner på om turisten(e) er kjent med turiststedet. Ofte husker de ansikter, tidligere samtaler og hva en spiste eller drakk sist en var tilstede. Chamara forklarte at informasjonen som tilegnes etter observasjon og småprat brukes til å forsøke å forstå og å tilpasse seg turistene slik at de senere kan yte bedre service og oppnå en nærmere kontakt. Jeg opplevde selv en bra service og en god hukommelse to uker ut i mitt feltarbeid, da jeg besøkte en restaurant jeg hadde vært innom en av de første dagene i Unawatuna. Chamil husket meg godt, visste hvor jeg kom ifra og husket at jeg hadde drukket en bananmilkshake sist jeg var der. I dagboken skrev jeg at jeg følte meg velkommen, og ønsket gjerne å tilbringe mer tid på den aktuelle restauranten. Turister som oppholder seg mange ganger på ett spisested blir følgelig bekjente av de som jobber på stedet. Ofte utvikles et vennskap, og partene møtes i flere sammenhenger og på forskjellige arenaer.

Skillet mellom de som jobber på et gjestehus og den tilhørende restaurant er ikke alltid lett å observere da arbeidsoppgavene flyter over i hverandre, og arbeiderne hjelper til der det er behov. Ofte kommer venner av arbeiderne innom. Mange hjelper til om det er mye å gjøre, og småprater med arbeiderne (og turister) når det er få eller ingen arbeidsoppgaver. Selv langt ute i mitt feltarbeid var det til tider vanskelig å

vurdere hvem som jobbet i en bestemt restaurant eller på gjestehuset, eller hvem som kun var der på besøk. Dette var grunnet den uoversiktelige arbeidsfordelingen, samt at enkelte arbeidsplasser ansatte personer for korte tidsperioder eller som ekstrahjelp.

I tillegg til de små og intime gjestehusene har flere singalesere som er bosatt nær havet begynt å leie ut rom i sine egne hus for å tjene litt ekstra penger. I flere av husene er fasilitetene bedre på gjesterommene enn i resten av huset hvor den lokale familien bor. Samanthi viste meg to rom som familien leide ut. De hadde både dusj med varmtvann og vannklosett. Familien selv hadde et hull i bakken til toalett utenfor huset, og gikk til en brønn for å vaske både klær og seg selv. I slike hjem, samt i gjestehusene, er det vanlig med småprat. Turistene ønsker ofte informasjon om hvilke utflukter og aktiviteter som arrangeres, praktiske hensyn på bostedet, eller om hvilke skikker og tradisjoner som er vanlig blant singalesere. Utleierne og de ansatte på gjestehusene er som regel nysgjerrige på nye gjester og svært behjelpelige, men ikke alle snakker engelsk i særlig stor grad. Imidlertid er det nesten alltid en som kan godt engelsk i nærheten som kan hjelpe til i en samtale, og turistene får svar på sine spørsmål. De fleste som jobber på gjestehus har en del dødtid i løpet av dagen. Denne tiden brukes blant annet til å observere turister på stranden, se på filmer, prate med turistene eller hverandre. Atmosfæren på de små gjestehusene er ofte intim, og kontakten mellom turister og singalesere utvikler seg ofte til vennskap.

Møtesteder på kveldstid og på natten

I reisehåndbøker om Sri Lanka lokker Unawatuna også med arrangementer på kveldstid. Hver kveld kan turistene kose seg med god mat og drikke, ofte til langt ut på natten, og ofte arrangeres det strandfester (Lonely Planet 2006). Da jeg kom til Unawatuna ble det arrangert fester på enkelte av restaurantene²⁰ hver tirsdag, onsdag, fredag, lørdag og søndag. I tillegg var det av og til privatfester på både gjestehus og restauranter. Etter hvert som turistene ble færre, ble også færre fester avholdt.

---

²⁰ Fire restauranter på stranden byttet på å arrangere fester. Etter en stund var det kun tre, da arrangøren og den singalesiske eieren av den siste restauranten forberedte seg på å reise ut av landet.

Restaurantene arrangerte ikke fest på de samme dagene, og hvilke dager som tilhørte hvilken restaurant var bestemt etter hva slags status restauranten hadde. De med mest makt i strandområdet arrangerte fester i helgene, som ble ansett som de beste dagene. Konkurransen om turistene var stor, og i de tilfellene reglene ble brutt, oppstod det problemer som eksempelvis slåsskamp mellom arbeiderne på to konkurrerende restauranter. De fleste singalesere som arbeider på kveldstid eller går på strandfestene har tilstrekkelig med engelskkunnskaper, noe som er viktig for å oppnå kontakt med turistene. Restauranter og gjestehus som møteplass mellom turister og singalesere står sentralt i dette avsnittet.

Restaurantene holder åpent så lenge det er kunder tilstede og enkelte rigger opp til diskotek på kvelden. Få har bevilling for å selge alkohol, men de fleste har funnet en løsning på problemet og får solgt likevel. Nilanga fortalte meg at enkelte betaler til korrupte politifolk, mens andre gjemmer alkoholen utenfor området til restauranten og serverer øl fra tekanner. I middagsserveringen er arbeiderne ofte opptatte med arbeidet, og har ikke tid til annet enn formell prat med gjestene. Ettersom det blir mindre arbeidsoppgaver, blir det mer tid til kontakt mellom turistene og singaleserne. I mange tilfeller blir turistene sittende å drikke alkohol utover kvelden og natten. Singaleserne sitter i restauranten og venter på at arbeidsdagen skal bli ferdig, eller drikker sammen med dem om de har lyst og mulighet. Partene blir ofte godt kjent på slike kvelder, og vennskap, flørting og forhold dannes. Chamara fortalte meg at han hadde møtt flere av sine tidligere europeiske kjærester på restauranten der han jobbet, og ofte oppnådd nær kontakt i løpet av rolige kvelder med lav musikk og en del alkohol.

De fleste gjestehus har en restaurant som fungerer som møtested. Enkelte gjestehus har også andre møtesteder hvor en ikke nødvendigvis trenger å kjøpe noe. På disse stedene sitter ofte singalesere sammen med både singalesiske venner og turister og drikker arrack på kveldstid. Nye gjester blir gjerne invitert på et glass eller to, og singaleserne utvider på denne måten sin bekjentskapskrets. Ofte fortsetter kvelden på

et av diskotekene²¹. Mange ganger fortsetter festen også etter at diskotekene har avsluttet musikken, og både turister og singalesere, bekjente og venner, drikker videre på stranden eller på et gjestehus.

Diskotekene er en møteplass for turister og singalesere som bor eller arbeider i og rundt Unawatuna. Her samles folk for å drikke alkohol, prate, danse, møte venner eller nye folk, spille biljard og høre på musikk. Mange singalesere som jobber på stranden kommer til diskotekene på kvelden, ofte sammen med turister de har blitt kjent med på gjestehusene eller restaurantene. De som jobber i baren er som regel opptatte med servering, men finner ofte tid i løpet av kvelden til å danse eller prate med turistene. Av og til gir de gratis drinker til turistene i et forsøk på å oppnå nærmere kontakt med turistene. Diskotekene er en arena for å gå ut sammen med venner, møte bekjente og bli kjent med nye mennesker.

Hvor møtes venner og bekjente?

Restauranter og gjestehus er de samhandlingsarenaene jeg foreløpig har fokusert på. Det er i hovedsak på disse stedene singalesere og turister møtes og blir kjent når turistene nettopp har kommet til Unawatuna og ikke er kjent med stedet, eller personer som oppholder seg der, fra tidligere. Når en relasjon er opprettet, blir møtestedene flere. Turister som tilbringer lang tid i Unawatuna eller som vender tilbake etter tidligere besøk, blir godt kjent med de lokale. Mange er heldige og blir invitert med på et eller flere singalesiske sosiale arrangementer, som eksempelvis djeveldans, lunsj i landsbyen, perahera²², big girl party²³ eller bryllup. Videre oppsøker turistene ofte de stedene der hvor deres singalesiske venner jobber eller tilbringer mye tid.

---

²¹ Når restaurantene arrangerer fest velger jeg å kalle stedet for diskotek

²² En gateparade med dansere i lokale drakter, akrobater, musikere, ildslukere og dekorerte elefanter. Kandy perahera er den største og mest kjente, der seremonien tiltrekker mange tilskuere og varer i to uker.

²³ Fest som holdes etter at en jente har fått sin første menstruasjon

De fleste singalesere ønsker imidlertid ikke å ta med seg turister overalt. Enkelte steder gir det status å ta med seg en turist, mens andre steder er det lite akseptert eller problematisk. Det er ikke bare stedet som spiller en rolle, men også hvilke mennesker som befinner seg der, hvilket forhold singaleserne har til disse og om turistene er kvinner eller menn. I begynnelsen av feltarbeidet ble jeg og to NGO arbeidere bedt med på perahera og tempelbesøk en times tid fra Unawatuna sammen med fire singalesere. Tempelet var pyntet med masse lys i anledning poya, matboder og små utsalgssteder var provisorisk satt opp, og en stor folkemengde ventet på at peraheraen skulle komme dansende forbi. I denne situasjonen var det greit å ha med turister, og antakelig et forsøk på å gjøre inntrykk på oss fra singalesernes side. Et par måneder senere ble det arrangert en stor konsert på østsiden av stranden. Michelle, en nederlandsk jente jeg kom i god kontakt med, ønsket å dra dit med sin singalesiske kjæreste, Chamara, men han nøyte. Han skulle sammen med et par venner, og fortalte henne at det var ingen andre turister som var der. Hun ble likevel med, i en rolle som venn av hele guttegjengen. Da de kom tilbake spurte jeg hvorfor Chamara hadde synes det var problematisk å ta med seg Michelle på konserten. Han fortalte at det var mange fra landsbyen der, og at han ikke ville ha dårlig rykte på seg ved å bli sett med en turistkjæreste. Da var det bedre at hun opptrådte som en venn overfor gjengen. Å ha med en mannlig turist hadde vært mer akseptert.

En annen situasjon der det var problematisk å ta med seg en kvinnelig turist, var for å spise mat i Magalle²⁴ ved midnatt. Flere av mine informanter dro hit etter arbeid eller en fest for å spise og møte singalesiske venner. Spisestedet ligger rett ved hovedveien, og er døgnåpen. Mange sjåfører som kjører langtransport stopper her for å spise og ta seg en pause. Jeg spurte en dag Nilanga om jeg kunne være med for å spise. Han svarte at det ikke tok så lang tid, og at han kunne ta med mat tilbake. Det ble ikke direkte sagt at han ikke ville ha meg med, men kroppsspråket hans viste at det ville være et problem for ham. Senere kom det frem at han ikke ville ha meg med fordi jeg var hvit og kvinne. Han fortalte at sjåførene ofte var fra små landsbyer og

---

²⁴ Et sted mellom Unawatuna og Galle

ikke vant til turister. Derfor forventet han en oppmerksomhet mot både meg, ham selv og hans venner, som han ikke ønsket. Han trodde oppmerksomheten ville være nysgjerrighet, stirring og nedlatende kommentarer. Det var bedre å unngå en slik situasjon, og heller ta med mat som jeg kunne spise på gjestehuset.

Janette, fra Tyskland, og jeg ble en dag invitert til big girl party i landsbyen. Lillesøsteren til Demuthu hadde fått sin første menstruasjon, og en stor fest skulle avholdes for familie, naboer og venner. Janette ble med sin singalesiske kjæreste Gayan, Michelle ble med Chamara og jeg ble med flere singalesiske venner. Vi var de tre eneste hvite som deltok på festen. Alkohol og mat ble servert og det var leid inn en dj som spilte musikk hele kvelden. Etter hvert begynte mange å danse, inkludert Janette og meg. Et par av de singalesiske kvinnene danset også, mens de fleste stod ved døråpningen og så på. Janette og jeg tok et par glass alkohol sammen med våre venner, noe som var forventet av oss som turister. Litt senere på kvelden trekker Chamara meg til side og ber meg legge merke til atferden til Janette og Gayan. De stod midt ute på danseplassen og kysset. Chamara syntes det var en uakseptabel atferd når vi befant oss i landsbyen og ikke på stranden. blant singalesere er det ikke vanlig å vise følelser offentlig, og Gayan burde etter hans syn tatt hensyn til dette. Det å ta oss med på denne festen var akseptert, men Janette og Gayans oppførsel var sett på som skammelig. Chamara fortalte at det var greit å ha med seg en turistkjæreste på dette stedet, men at en da skulle oppføre seg etter singalesisk skikk og bruk.

Kostnader og muligheter

I dette avsnittet vil jeg påpeke hva singaleserne ser på som kostnader og muligheter ved turismen. Jeg vil vise at synet på turismen ofte er ulik for de som bor i landsbyen og ikke har direkte kontakt med turistene og de som har daglig kontakt med turister. Den førstnevnte gruppen singalesere ser ofte positivt på de økonomiske fordelene turismen medbringer, men er samtidig kritiske til det de har sett og hørt i forhold til turistenes livsstil. De som er i daglig kontakt med turistene ser også i stor grad positivt på de økonomiske fordelene, men ser i tillegg muligheter i å tilpasse seg

turistenes klesstil og levemåte. Samtidig lever de med en ambivalens, der de på den ene siden er kritiske til turistene og deres frie livsstil og på den andre siden ønsker både en økonomisk gevinst og en friere livsførsel for seg selv.

De fleste er enige om at turismen bringer med seg økonomiske fordeler for de som arbeider indirekte eller direkte i industrien og deres familier. Andre kostnader og muligheter er det derimot uenighet om blant singaleserne. De som har lite eller ingen direkte kontakt med turister er ofte kritiske, og mange hevder at turismen fører til en dårligere moral blant de som arbeider eller oppholder seg på stranden. Unge gutter slutter på skolen for å tjene penger i turismen, og flere er bekymret over verdiendringene mange av disse guttene tilegner seg. Økt alkoholforbruk, uærlighet og en mindre interesse for tradisjonelle verdier og ritualer, er eksempler på kostnader som påpekes av flere utenfor turismen. Flere av de som er i daglig kontakt med turister er enige i mye av kritikken, men ser samtidig muligheter for å oppnå mer enn økonomiske fordeler. Mange mente at de fikk nyttig kunnskap og forståelse om andre kulturer, og et brukbart engelsk, av kontakt med turister. Turistene representerer ”det gode liv”, og Bandula sa flere ganger at turister aldri trengte å bekymre seg for noe da de hadde så mange muligheter. Selv om de kom opp i problemer, ville det alltid være en løsning. Flere av mine informanter merket seg turistenes selvstendighet og frihet, og ønsket å tilnærme seg dette. Her var det imidlertid en ambivalens i forhold til å følge tradisjonelle verdier og regler, og samtidig oppnå en større frihet og flere muligheter for seg selv.

Barth skriver om to økonomiske sfærer i Darfur som befolkningen lever under. De to sfærene er atskilte, og grunnet moralske prinsipper har ikke folk på stedet funnet noen gode metoder for å forene disse. Dette forandrer seg da en arabisk handelsmann bosetter seg i området og fører sfærene sammen, samtidig som han følger de moralske reglene (Barth 1996). Barth viser hvordan enkeltpersoner, for å maksimere egen profitt (prosessanalyse), la om sin personlige strategi etter at den arabiske entreprenøren hadde vist dem hvordan de kunne gjøre det.

I Unawatuna skiller jeg mellom landsbyen og stranden, og utleder to moralske økonomier eller sfærer. Den ene tilhører singaleserne i landsbyen, mens den andre tilhører turistene på stranden. De singaleserne som arbeider eller oppholder seg på stranden lever sine liv i disse to ulike sfærene, og søker å forene disse på en moralsk akseptert måte. Ofte er dette problematisk, men jeg vil hevde at flere har utviklet strategier som i enkelte situasjoner får aksept både hos turistene og lokalbefolkningen. På den ene siden har de tilnærmet seg det de ser på som en *vestlig* livsstil, samt utviklet strategier for å oppnå kontakt med turister og utnytte mulighetene denne kontakten kan gi. På den andre siden forsøker de å ta hensyn til tradisjonelle verdier, slik at de fortsetter å få aksept fra foreldre og naboer i landsbyen.

Eksempelet der Chamara kommenterer Janette og Gayans atferd viser hvordan Chamara fører de to ulike sfærene sammen på en akseptert måte. Han har med seg sin kjæreste Michelle, men oppfører seg i forhold til skikk og bruk. Chamara prater og danser med Michelle, men viser ikke følelser offentlig. Hadde de vært på stranden, hadde situasjonen vært annerledes. I denne situasjonen maksimerer Chamara sin profitt ved å få aksept fra singalesere i landsbyen, samtidig som han har med seg Michelle som aksepterer de kulturelle kodene i landsbyen. Gayan blir derimot baksnakket og sett ned på av flere av de andre singaleserne, da han ikke følger de moralske reglene. Det er imidlertid viktig å påpeke at Chamara og andre singalesere ikke ønsker å ta med seg turister på alle arenaer de selv deltar på, da det i mange sammenhenger er mer problematisk å forene de to sfærene.

4. Samhandling mellom singalesere og turister

Samhandlingen mellom turister og singalesere påvirker begge parter, men fokus vil være på hvordan singalesernes hverdag blir påvirket av samhandling med turister. Videre vil jeg se nærmere på hvordan rollespill og konsum brukes av singaleserne for å oppnå en høyere sosial og økonomisk status. Deretter beskriver jeg et par empiriske eksempler av forholdet singaleserne imellom. Til slutt foreslår jeg at en konkurranse om turistene kan føre til et dobbeltspill, både overfor turister og andre singalesere.

Før og etter arbeid i turistnæringen

Da jeg møtte Chamara hadde han arbeidet i turistnæringen i snart ti år, og kjente godt til spillereglene. En dag fikk jeg se et bilde av ham som var tatt mens han fortsatt gikk på skolen. Jeg ble svært overrasket, og kjente ham ikke igjen selv etter å ha studert bildet i flere minutter. Bildet viste en ung gutt med kort hår, bart og t-skjorte.

Chamara vokste opp i landsbyen Unawatuna, kjente til turismen, men oppholdt seg sjelden på stranden. På denne tiden var han sammen med en singalesisk jente, snakket dårlig engelsk, kunne ikke svømme og var redd for havet, drakk aldri alkohol, røykte ikke, og hadde svært liten kontakt med turister. Håpet om økonomiske fordeler for seg selv og sin familie gjorde at han etter hvert begynte å arbeide i turismen.

Livsstilen hans endret seg gradvis. Forholdet med den singalesiske jenten ble slutt, og han ble nysgjerrig på turistjentene. Han fortalte at han så på dem både med misunnelse og respektløshet. Misunnelse på grunn av den økonomiske friheten og mulighetene jentene tilsynelatende hadde, og respektløshet grunnet deres minimale klesplagg, drikking av alkohol og røyking. Han kunne ikke forstå dem da de var svært annerledes singalesiske jenter, og fordi hans engelsk var dårlig. Etter en tid som kelner på en restaurant ble språket hans bedre. Han så hvordan flere av hans venner som hadde nære relasjoner med turister fikk fordeler av dette, og gikk inn for å tilpasse seg turistenes klesstil og atferd for å oppnå bedre kontakt. Utseendet ble svært forandret; barten ble borte, klærne ble mer like turistenes og håret ble langt.

Videre lærte han seg å svømme, og han begynte å gå ut med turister på diskotek på kveldene. Det tok enda litt tid før han begynte å drikke alkohol og røyke sigaretter.

Carrier hevder at det turister ønsker og forventer påvirker det lokale tenker og gjør (Carrier 2004:11). Dette passer bra med Chamaras utvikling. Chamaras liv ble svært forandret etter at han ble kjent med, og forstod mer av turismen og turistene. Han prøvde å tilpasse seg, og oppnå kontakt, ved å endre både sitt ytre og sin livsstil. Han ønsket å forandre sin status fra å bli ansett som tradisjonell til det å være moderne, og brukte både rollespill og konsum for å oppnå denne statusen. *"Even in cases where local hosts are changing aspects of their identity or their lives to appeal to tourists, they may not necessarily be losing their culture or their ability to judge for themselves what is spurious and genuine. To the contrary, local hosts may feel empowered by interactions with outsiders to redefine who they are and what aspects of their identity they wish to highlight or downplay"* (Stronza 2001:273).

Chamara presenterte sine identiteter på ulike måter, avhengig av hvem som var rundt ham. Jeg var flere ganger på besøk i hjemmet hans, og adferden var da preget av respekt for familien og tradisjonelle skikker²⁵. På stranden spilte han derimot ut en rolle som storsjarmør, og fulgte en *vestlig* livsstil. Han følte selv at hans personlighet var splittet, og at det til tider var vanskelig å forholde seg til to ulike livsstiler eller sfærer. Dette var særlig vanskelig når han måtte velge mellom to ulike uforenlige statuser. Konserten som Michelle ønsket å bli med på, og der hvor singalesere uten direkte kontakt med turister var tilstede, var en slik vanskelig situasjon. Han havnet i en rollekonflikt mellom de to sfærene der Michelle forventet oppmerksomhet og omtanke, samtidig som han overfor singaleserne fra landsbyen ønsket å utvise en mer tradisjonell rolle. Det endte med at han måtte velge, og fant en mellomløsning ved å ta henne med og gi uttrykk for at hun var med gjengen med gutter, ikke bare med ham.

---

²⁵ Respekten for familien kom enda mer tydelig til uttrykk på besøk hos en av mine kvinnelige informanter

I mange familier er det slik at foreldre ønsker en singalesisk ektefelle for sine barn, og ser på turismen som ødeleggende for familiens verdier og tradisjoner. Likevel er det mange som ser mulighetene for å øke sin levestandard ved at sønnen(e) begynner å arbeide i turismen. Familien til Chamara var fornøyd med at han tjente penger i turismen, men ønsket at han skulle finne en singalesisk kone. De visste at han hadde en utenlandsk kjæreste og merket at han var mindre opptatt av tradisjonelle verdier enn tidligere. Samtidig hadde de lite kunnskap om hans daglige liv på stranden, og lite direkte kontakt med turister selv. De så han spille ut helt andre roller enn det turistene fikk se på stranden. Historier om bestemte personer som arbeider i turismen når langt, men Chamara var flink til inntrykkskontroll overfor både singalesiske og utenlandske venner slik at han fremstod som en ærlig og redelig mann. Samtidig er det mange historier som skapes for å ødelegge for personer, og Chamara var også flink til å avkrefte slike historier uansett om de hadde noe for seg eller ikke.

Før og etter tsunamien

Etter en lang tid i turismen, og særlig etter tsunamien, brukte Chamara mesteparten av tiden sin sammen med turister, enten på jobb eller i fritiden. Han fortalte at han var blitt mindre opptatt av singalesiske tradisjoner enn tidligere, og samtidig mer opptatt av å opptre som moderne. Før tsunamien hadde han oppnådd nær kontakt med et fåtall turister og tilegnet seg en *vestlig* livsstil, men engelsken hans var fortsatt begrenset. Etter tsunamien så han hvor enkelt det var å få penger og gaver av turistene, og han lærte seg hvordan han bedre kunne utnytte de mulighetene som oppstod. Statussymboler ble en enda viktigere del av hans identitet, språket hans bedret seg, og han fikk kontakt med flere turister enn tidligere. Han fortalte hvordan mange barn i Unawatuna ikke lenger var beskjedne og så ned i bakken når de møtte på turister, men heller spurte om hva turistene hadde å gi dem. Dette fikk jeg også inntrykk av da jeg besøkte en barneskole i Unawatuna. Senere var jeg også på besøk på en barneskole en times tid unna feltstedet, der barna hadde mindre kjennskap til turister, og barna fremstod som mer beskjedne og nysgjerrige.

Da jeg fikk kontakt med Chamara hadde han lang tid bak seg i turismen, og ble sett opp til av mange av de ferskere arbeiderne i industrien. Han hadde oppnådd en status som moderne, og brukte rollespill og konsum til å opprettholde denne statusen.

Inntrykkskontroll

Nilanga arbeidet på en av restaurantene på stranden. Han arbeidet både dag og kveld, og ble godt kjent med turister gjennom sitt arbeid. På fritiden var han ofte å se på gjestehuset som tilhørte restauranten der han arbeidet eller et gjestehus like ved der flere av hans singalesiske venner arbeidet eller tilbrakte mye tid. På dette gjestehuset var det nesten alltid turister som bodde for lengre tid. Han ble godt kjent med disse turistene gjennom sine venner. Både arbeid og fritid gikk med til å snakke med eller om, og tilbringe tid med turister. Han dro sjelden hjem til sin familie, og bodde på arbeidsplassen. Der fikk han gratis kost og losji, lønn hver måned og drikkenger. Lønnen hans ble brukt til å hjelpe familien, kjøpe røyk og spandere på singalesiske venner og nyankomne turister som han ville gjøre inntrykk på. En sjelden gang kjøpte han seg et nytt klesplagg, og han sparte aldri penger. Han klagde ofte på at han ikke hadde råd til å kjøpe noe på diskotekene, og flere turister spanderte på ham når han var med ut. Slik er det ofte, at en singaleser spanderer på en turist for å få kontakt og gjøre et godt inntrykk, for senere å bli påspandert av turistene. Flere av mine informanter hadde levd med turismen i flere år, og utviklet strategier for å imponere og bli kjent med turistene, og dermed oppnå en høyere sosial og økonomisk status. De lærte seg inntrykkskontroll i Goffmans terminologi, for å oppnå goder av turistene. Inntrykkskontroll utspilte seg ved hjelp av flere metoder. En av dem var å spille en rolle som de visste eller trodde at turistene ville legge merke til og være interesserte i. En annen metode var inntrykkskontroll gjennom konsum.

Rollene singaleserne utspilte overfor turistene var ofte annerledes enn rollene de spilte når turistene ikke var tilstede. Min rolle var av og til som turist, og da jeg innehadde den rollen fikk jeg observere og oppleve singalesernes frontstage rollespill. Men i andre tilfeller hadde jeg en rolle som venn eller forsker, og fikk flere ganger tilgang til singalesernes backstage roller. Mine begrensede kunnskaper på singalesisk

gjorde at jeg gikk glipp av en del av den informasjonen som jeg ellers ville ha fått med meg. Samtidig brukte jeg både observasjon av kroppsspråk og samtaler med informanter for å forsøke å få med meg mer av det som skjedde i kulissene (Goffman). Frontstage ønsket singaleserne å tilpasse seg turistenes ønsker og forventninger, og tilnærmet seg det de så på som en *vestlig* atferd. Deres status kunne dermed gjenkjennes som moderne, og en tanke var at turistene ville tiltrekkes av atferden. Singaleserne opptrådte elskverdig, var hjelpsomme og flinke med komplimenter. Mange håpet videre på å oppnå både økonomiske fordeler og seksuelle erfaringer fra turistene.

Backstage var atferden ofte annerledes. Der ble det ofte snakket nedsettende om turistene. Et av temaene som gikk igjen var at de snakket nedsettende om turistkvinnenes atferd. Det ble ofte påpekt at turistkvinnene ofte røykte, drakk og var ute på diskotekene, og hvor enkelt det var å bli med en kvinne hjem. Turister som sa eller gjorde noe uventet, ble også diskutert. Chamil fortalte meg en dag at en mannlig turist hadde kommet til restauranten og spurt etter skilpaddesuppe. Han opptrådte høflig frontstage, men ble svært frustrert over spørsmålet da han anså skilpaddene som verneverdige. Hver gang skilpadder kom opp på stranden for å legge egg, samlet han eggene og gav dem til en skilpaddefarm i nærheten som arbeider for å sikre skilpaddenes overlevelse. Chamil mente at et slikt spørsmål viste arroganse og likegyldighet overfor hans og mange andre singaleseres verdier. Backstage fortalte han med stor misnøye om denne mannens matønske.

Singalesernes konsum kan bli sett på som inntrykkskontroll. Ved hjelp av det de anså som *vestlig* mote forsøkte de å tiltrekke seg oppmerksomhet fra turistene. De fleste var svært opptatte av statussymboler slik som klær og mobiltelefoner. Nilanga spanderte drikke på turistene før han senere ble påspandert. På tilnærmet lik måte er det flere singalesere som ”spanderer” *vestlige* klær på seg selv for å oppnå en moderne status og en kontakt med turister, for senere muligens å få klær eller andre gaver. De konsumerer for å oppnå kontakt, og oppnår kontakt for å konsumere. Kontakt med turister har i mange tilfeller gitt økonomiske fordeler til singaleserne, og det er mange som bruker konsum og rollespill som inntrykkskontroll for å oppnå

denne kontakten. Nilanga fortalte at mange singalesere har mottatt penger og gaver i større eller mindre grad, særlig etter tsunamien. Forventningene til å motta fra turister har økt, og flere ber direkte eller indirekte om penger.

I begynnelsen av feltarbeidet var jeg en tur i byen Galle. Jeg hadde ikke en fast tuktuk sjåfør og var i byen alene. En singalesisk mann stopper meg på gaten og spurte om jeg trengte hjelp. Han ropte etter en tuk tuk, og spurte samtidig om han kunne sitte på et lite stykke. Underveis spurte han om jeg kunne kjøpe melkepulver på apoteket fordi moren hans var syk, og de hadde dårlig råd. Jeg var skeptisk, men gikk til apoteket likevel. Melkepulveret var mer kostbart enn jeg hadde trodd, men jeg hadde allerede sagt meg villig til å kjøpe, så jeg gjorde det. Jeg følte meg lurt, men trodde samtidig at moren hans eller noen andre ville få bruk for melkepulveret. I ettertid fikk jeg høre hvordan det hang sammen. Tiggeren hadde antakelig en avtale med apoteket om å gi tilbake melkepulveret, og få deler av det jeg betalte. På denne måten oppnådde han en velvilje hos turister som lot seg lure, samtidig som han fikk mer penger enn han ville ha fått ved å tigge på gaten. Årsaken til at jeg forteller denne historien er for å gi et bilde av hvordan teknikker for inntrykkskontroll kan utvikles. Mine informanter brukte liknende metoder når de fremstod som elskverdige og hjelpsomme frontstage, men kom med negative kommentarer backstage.

Sarah og Priyantha var et par jeg snakket mye med. Han var fra landsbyen Unawatuna, og hun fra England. Hun arbeidet som lærer, og skulle arbeide på Sri Lanka i to år. Jeg visste at han tidligere hadde hatt flere forhold med kvinnelige turister samtidig, og Sarah var også oppmerksom på dette. Hun var flere ganger usikker på om hun kunne stole på ham, men valgte å bli i forholdet. Priyantha brukte flere metoder for å vinne hennes tillit og kjærlighet. En ettermiddag da jeg møtte Sarah for en kaffe på stranden, var hun i strålende humør. Hun fortalte at Priyantha dagen før hadde inngravert sitt eget og hennes navn på singalesisk inne i en ring han alltid bar på tommelen. Forholdet gikk bra, og hun trodde at han virkelig brydde seg om henne. Jeg var mer mistenksom, og tenkte at inngraveringen i ringen var en type inntrykkskontroll for at hun skulle få et godt inntrykk og ha mer tillitt til ham. Viste han inngraveringen til venner og familie? Var det kanskje bare hun og hennes venner

som visste om det? I ettertid spurte jeg en av hans venner om han trodde at Priyantha var oppriktig med Sarah. Han trodde det, men de snakket ikke mye om følelser så han visste ikke sikkert. Jeg spurte deretter om han visste om ringen og inngraveringen, hvorpå han svarte overrasket at han ikke hadde kjennskap til det. Min tolkning av denne historien er at Priyantha utøvde inntryksskontroll for å oppnå tillit hos Sarah, men at han samtidig ikke brydde seg like mye som han gav uttrykk for i sine ord og handlinger overfor henne.

Konsum

Michelle oppdaget en dag et rødt utslett på foten. Hun syntes det så merkelig ut, men tenkte ikke videre over det. Dagen etter hadde det dannet seg en rød stripe, og hun begynte å klø. Samtidig opplevde hun magesmerter, og lurte på om det kunne ha en sammenheng. Fortsatt gjorde hun ingenting med saken. Den tredje dagen hadde det dannet seg et slangeformet mønster på foten, og det så ut som om det var en orm som levde under huden. Hun viste det til flere singalesere og turister, men ingen kunne fortelle hva det var, og ingen trodde at det var noe som levde i foten hennes. Til slutt fikk hun enda sterkere magekramper, og bestemte seg for å gå til legen. Det viste seg at det var som det så ut; en orm under huden. Legen fortalte at det var en ”Dog Hook Worm”, en liten orm som vanligvis gikk under huden på hunder og katter. Han gav henne antibiotika, og sa at den antakelig ville dø i løpet av et par dager. Hvis den ikke døde skulle hun komme tilbake og skjære den ut. Da hun kom tilbake fra legen fortalte hun historien på gjestehuset der hun bodde, og foten hennes ble vist frem til nysgjerrige turister og singalesere. Etter at de fleste hadde gått fortalte Bandula at han aldri hadde hørt om denne ormen. Han la til at det ikke ville ha skjedd om hun ikke alltid hadde gått barbent. Selv går singaleserne alltid i sko eller slippers uansett om de går i strandgaten eller på stranden. Fiskerne går ofte barbent, og blir sett på som fattige som ikke har råd til å kjøpe seg sko eller slippers. Sko er viktig for singaleserne, og kan fortelle at en har midler til å kjøpe nødvendigheter, at en bryr seg om utseendet og at en er moderne. Jeg spurte Bandula om hva han syntes om at mange turister gikk uten sko på stranden. Han syntes det var greit når turistene lå på

stranden for å sole seg, samtidig som han mente at de skulle ha på seg sko for å gå til og fra stranden. Han fortalte at han ble direkte flau over turistvenner som kom til strandrestauranten der han jobbet uten å ha på seg sko. Turister har jo råd til sko, så hvorfor bryr de seg ikke? Dette eksempelet viser at konsum av sko er viktig for singalesere, og samtidig kan uttrykke en modernitet. De ønsker å vise at de har råd til, og samtidig mestrer det som blir ansett som moderne og *vestlig*.

Bandula var en som hadde svært mye kontakt med turister. Han pratet godt engelsk, kunne sende og svare på tekstmeldinger, og hadde lett for å bli kjent med nye mennesker. I løpet av flere år hadde han hatt en rekke forhold til flere turistjenter, ofte flere samtidig. Han hadde fått mange økonomiske fordeler av dette; klær, penger, kamera, mobil, parfymer, smykker og til og med en scooter. Hans forklaring på at han hadde fått så mye var at en del av det fikk han fordi turistvenner syntes synd på ham i etterkant av tsunamien. Andre ting fikk han gjennom kjærester eller venner som var på stedet eller som han holdt kontakt med. Han arbeidet på en av restaurantene på stranden både dag og kveld, men gikk ofte på diskotek på kveldene. Av og til gikk han på restaurant for å spise sammen med en turistvenn eller kjæreste, men han fortalte at han følte seg utilpass da han kjente eller kjente til alle som arbeidet på stranden. I enkelte tilfeller likte han å spise ute, for å vise de andre at han fikk fordeler av sin kontakt med turister. En dag fortalte han at han hadde fått penger av en venninne som var i England. Jeg spurte om hvorfor hun sendte penger når hun kun var en venninne, og om han mottok fra flere andre. Han fortalte at han aldri hadde spurt om penger, men tok imot det da hun sendte ham likevel. Hun gav penger til ham og en annen hun kjente på stranden hver måned. I utgangspunktet hadde hun tenkt at en liten del av lønnen hennes skulle gå til en veldelig organisasjon, men etter sitt besøk på Sri Lanka valgte hun i stedet å gi til Bandula og en annen venn da de tjente lite penger, og hun hadde mulighet til å hjelpe dem. Han godtok hennes forklaring, og var godt fornøyd med den ekstra inntekten hver måned. Jeg spurte om han mottok penger fra andre i tillegg, og han benektet det. Slik er det flere som mottar penger; de spør ikke, men får implisitt en turist til å få lyst til å gi.

Bandula sa at han ikke mottok penger fra andre enn den engelske jenta. Samtidig vet jeg at han mottok av flere turister når de var på stedet. Han hadde en scooter som han lånte bort til turistvenner av og til. Selv sa han at han kun lånte bort scooteren for å være hyggelig, og at han ikke forventet betaling for dette. Etter en samtale med Sarah, fikk jeg vite at hun alltid leverte scooteren med full tank og at hun ville gi ham penger før hun dro fordi han var så snill å låne bort scooteren. Det at han alltid fikk scooteren med full tank kan ses på som en betaling eller en fordel som Bandula nøt av det å låne bort scooteren. Hun gav i tillegg penger da hun dro. Bandula fortalte henne at det ikke var nødvendig, samtidig som han godtok pengene. Dette mønsteret gjentok seg flere ganger. Bandula spurte ikke om penger, og sa i flere tilfelle at han ikke forventet noe for utlån av scooteren, men var vant til at turistene ville gi ham noe likevel. I tillegg til arbeidet som kelner og penger fra den engelske jenta hver måned, fikk han av og til enda mer penger ved å låne ut scooteren. Han fikk også flere andre fordeler av å kjenne turister, eksempelvis da han gikk ut på diskotek eller restaurant og lot turister spandere mat eller drikke på ham.

Demuthu arbeidet på et gjestehus ved stranden. Han var forholdsvis ny innen turismen da han kun hadde arbeidet der i to år. Jeg merket en stor forskjell på ham og de som hadde arbeidet i turismen i lenger tid. Hans engelsk var mer begrenset, han hadde mindre nær kontakt med turister, og han var mer beskjeden i sin væremåte. Familien hans bodde i leirhytte i en landsby et lite stykke unna Unawatuna, og hadde svært dårlig råd. Lønnen hans var lav, men han gav likevel deler av sin inntekt til familien. Under feltarbeidet fikk jeg høre at huset til familien hans var revet ned av en syklon, og at hans utvidede familie på åtte personer nå bodde i et lite rom i et skur. Etter et par dager hadde flere turister tatt initiativ til å bygge nytt hus for familien. De tok kontakt med turister som hadde vært på stedet tidligere, og snakket med turister som kjente Demuthu. Etter en stund var nok penger samlet inn til å bygge et hus av betong med to soverom, en stue og et kjøkken. Turistene som stod for innsamlingen delte ut penger etter hvert som familien trengte, og bad om kvitteringer for materialene som ble kjøpt inn. Familien bygget huset selv med hjelp av venner og naboer, men trengte innleid hjelp for å få bygget taket. Turistene gav ikke penger til vinduer og dører, og da jeg var tilbake i felten et halvt år etter avsluttet feltarbeid, var

det enda plast som fungerte som vinduer og dører. Demuthu fortalte at de antakelig ville bruke flere år på å få råd til å fullføre arbeidet på huset, men at de hadde det viktigste: tak over hodet. Han var svært takknemlig for at turistene hadde hjulpet ham og familien. Uten at han hadde arbeidet i turismen hadde ikke familien hatt råd til å bygge huset. Antakelig ville de ha bygget et nytt hus av leire. Demuthu spurte aldri selv om hjelp, men ordet om at hans familie hadde mistet huset spredde seg fort, og flere turister var villige til å hjelpe. Etter tsunamien har mange fått hjelp til å bygge opp sine hus og butikker, og forventningene til turistene har steget. Demuthu fikk hjelp fordi han arbeidet i turismen og hadde kontakter der.

En annen måte enkelte singalesere har fått bygget hus på er mindre akseptert, og mindre snakket om. Ajith hadde mer penger enn de fleste av mine informanter, og var deleier i en av restaurantene på stranden. Han hadde et fint og stort hus der han bodde sammen med sin tyske kjæreste. Rykter ville ha det til at han tidligere hadde vært kjæreste med en engelsk kvinne som hadde betalt for det meste av huset. Da huset var ferdig bygget, var ikke denne kvinnen mer interessant for ham, og han brøt kontakten. Hun hadde ingen rettigheter i huset da alt stod i hans navn. Senere møtte han den tyske kvinnen som han nå bodde sammen med. De var sammen engasjerte i hans restaurant, og gjensidig avhengige av at virksomheten skulle lykkes. Jeg fikk høre flere liknende historier, og om denne historien er slik som den ble beskrevet eller ikke, er mindre viktig. Det som er poenget med historien her er at flere singalesere har brukt sine kontakter til å oppnå fordeler for seg selv, og deretter brutt kontakt når de har oppnådd et mål. Flere av mine informanter beskrev slike historier, og hevdet at de aldri ville utnytte turister på den måten. På den annen side var det andre metoder som var mer aksepterte, slik som eksempelvis Bandula som mottok penger fra den engelske jenta. Han fremstod som ærlig, og begge parter var fornøyde med ordningen.

Forholdet singaleserne imellom

Men hvem er ærlige overfor hvem? Og når er det feil å unnlate å si ting slik de er? I flere tilfeller mente mine informanter at det ikke var feil å lyve²⁶. Det var heller en måte å slippe unna forklaringer og problemer på. En mer uskyldig løgn var da Priyantha fortalte Nilanga over telefon at han ikke hadde mer arrack hjemme. Jeg visste at han hadde og spurte hvorfor han heller ikke hadde sagt at han ikke ville ut den kvelden. Han svarte at det ville ikke kameraten forstå, og det var enklere å si at han ikke hadde. Andre løgner var mer alvorlige, og jeg ble flere ganger overrasket over hvor gode skuespillere mange var. En ettermiddag så jeg Bandula på et gjestehus i tiden når han skulle ha vært på jobb. Jeg spurte om han hadde en pause eller om han kanskje skulle et ærend i forbindelse med arbeidet. Han fortalte at han hadde tatt seg fri den dagen. Jeg spurte om han hadde litt tid å avse, og vi satte oss på stranden med en cola hver. Han sa at han hadde dårlig samvittighet da han ikke hadde ringt og sagt ifra at han ikke kom til å møte opp i løpet av dagen. Årsaken til at han ikke hadde møtt opp på jobb var fordi han hadde vært i hovedstaden for å søke visum til England. Da jeg foreslo at han kunne ringe og beklage og si det som det var, nølte han. Etter en liten stund bestemte han seg for å ringe, men gav bare beskjed om at han hadde vært syk, og ikke kunne arbeide før dagen etter. Telefonsamtalen foregikk på engelsk, da hans sjef var fra Australia, og jeg ble overrasket over hvor overbevisende han hørtes ut. Da han la på spurte jeg hvorfor han hadde sagt at han var syk. Han svarte at det var enklere, og så slapp han å forklare om sine ønsker og planer om å reise til England.

Chamara og Bandula var gode venner, og Michelle brukte mye tid med begge to. Bandula ble ofte tidligere ferdig på arbeid enn Chamara, og ble ofte med Michelle og andre turistvenner på diskotek. Michelle snakket mye med Bandula, og fortalte ham at hun hadde vanskelig for å stole på Chamara, da han hadde vært utro mot henne da hun hadde vært der året før. Bandula fortalte henne at han visste Chamara flørtet med

---

²⁶ En løgn er et problematisk begrep. Her snakker jeg om de tilfellene der informantene selv er klare over at de ikke forteller ting slik de egentlig er, eller når de unnlater å fortelle noe. Det skilles ikke mellom ulike typer løgn.

andre, men at han ikke visste noe mer enn det. Han lovte henne å si ifra om han fikk vite noe mer. Da Michelle fortalte meg dette, ble jeg skeptisk. Jeg visste at det var mye singalesere seg imellom ikke snakket om, men ville ikke Bandulas lojalitet ligge hos Chamara om han fikk vite at han var utro? To uker før Michelle skulle reise hjem, kom en engelsk jente, Caroline, til Unawatuna. Chamara hadde tidligere hatt et forhold til henne, og det var tydelig at hun fortsatt ønsket et forhold med ham. Michelle og Chamara opprettholdt forholdet, mens Caroline tilsynelatende godtok dette. Imidlertid dro Michelle fra Unawatuna et par dager før Caroline. Hun fortalte meg at hun trodde hun kunne stole på Chamara da han hadde ignorert Caroline siden hun kom til stedet. To måneder etter kom Michelle tilbake til Unawatuna for å tilbringe mer tid med Chamara, Bandula og andre singalesiske venner. Hun hadde bare en måneds ferie, og ønsket å finne ut om hun kunne ha tillit til Chamara. Jeg visste han hadde møtt Caroline, og flørtet med flere jenter, men hadde ikke kjennskap til om han var til å stole på eller ikke. Michelle var usikker, men ble i forholdet. Kort tid etter at hun hadde dratt hjem fikk jeg en telefon fra Michelle der hun fortalte at Caroline og henne hadde fått mailkontakt. Gjennom flere korrespondanser hadde hun fått vite at Chamara og Caroline hadde hatt sex dagen etter at hun dro et par måneder tidligere. Hun fikk samtidig vite at Bandula hadde ringt mens Caroline og Chamara var på et gjesterom, og spurt om han trengte kondomer. Michelle var fra seg, og skuffet over både Bandula og Chamara. Det var tydelig at Bandula visste om Caroline, noe han ikke hadde fortalt til Michelle. Hans lojalitet lå hos Chamara når han måtte velge mellom Chamara og Michelle. Dette er også et eksempel på hva som skjer backstage, og som turistene (især kvinner) vanligvis ikke får vite.

Priyantha og Sarah var ofte sammen, og det var tilsynelatende ikke lett for ham å involvere seg med en annen kvinne, da stedet er lite og ryktene spres raskt. I tillegg var hun godt kjent med mange singalesere fra forskjellige vennegrupper, og ville antakelig få høre, fra flere kilder, om han var utro. Særlig ville hun høre om det fra andre vennegrupper enn den kjæresten tilhørte, fordi de ikke ville miste et vennskap ved å fortelle. En kveld kom en venn av Priyantha for å snakke med Sarah. Han fortalte henne at han hadde mistenkt Priyantha for å være utro, men at han ikke visste

om det før han hadde fulgt etter ham fra en fest tidligere den samme uken. Priyantha hadde vært sammen med Sarah på festen, og fortalt henne at han bare skulle hjem for å spise og så komme tilbake. Hun ble igjen på festen og snakket med sine venner. Kjæresten hadde gått hjem sammen med en annen kvinne, gått til sengs med henne, for så å komme tilbake på festen og danse med sin kjæreste. Priyantha hadde selv ikke sagt noe til kameraten som i dette tilfellet valgte å fortelle Sarah det han visste. Hun ble sjokkert, sint og lei seg, og konfronterte Priyantha med det hun hadde fått fortalt. Han nektet, sa at kameraten var sjalu og ville ødelegge for ham. Han henviste til mange historier som ble diktet opp for å ødelegge for andre. Hun fikk vite mer om det som hadde skjedd, og først da innrømmet han at han hadde vært sammen med kvinnen i løpet av festen og et par ganger senere samme uke. Han gråt og bad om unnskyldning. Det var jo henne han ville ha. Det endte med at hun gikk tilbake til ham etter kort tid. Dette er et godt eksempel på at flere singalesere ikke innrømmer hva de har gjort før de må, og at det er flere ting singalesiske venner seg imellom ikke prater om.

I dette samfunnet var det mange ganger vanskelig å forstå hva som var løgn og oppdiktete historier og hva som var fakta. Jeg lærte meg hva som kunne ha vært en realitet, men lurte flere ganger på om den spesifikke historien var ”en fjær som ble til fem høns” eller om det var en faktisk hendelse/utsagn som hadde funnet sted. Av denne grunn kunne det oppstå en del misforståelser. Det viste seg imidlertid at det ikke bare var meg som hadde problemer med å skille mellom fakta og rykter, da en av mine informanter en dag kom til meg og spurte om jeg hadde en kjæreste i Galle. En av hans kamerater (som han ikke ville si hvem var) hadde fortalt at jeg hadde vært borte fra stranden en natt, og sett meg i Galle ettermiddagen etter. Jeg svarte som sant var at jeg ikke hadde det, og la til at jeg hadde vært et par timer unna på besøk hos en norsk gutt og hans singalesisk-norske kjæreste dagen og natten før. På veien hjem møtte jeg en engelsk venninne i Galle for å ta en kaffe. Han som hadde sett meg i Galle hadde ikke visst hvorfor jeg var der, men satte ut et rykte om at jeg hadde vært borte fra stranden fordi jeg hadde fått meg en kjæreste i Galle. Da jeg ikke vet hvem denne kameraten var, er det vanskelig å si hvorfor han satte ut ryktet. En mulig årsak

er at han ønsket å skape et rykte om at jeg hadde et dobbeltliv; et liv med kjæreste i Galle og et liv som turist og antropolog på stranden.

Samhandlingen singalesere imellom i turistsfæren innebærer ofte en konkurranse om kontakt med turistene, som kan bli sett på som knappe ressurser. Videre er det også en konkurranse om å få mest mulig igjen for de investeringene som er lagt ned i klær og utseende, drinker og kontaktstrategier. Det er mye som tyder på at en slik ”knapphetsøkonomi” kan føre at singaleserne i visse situasjoner spiller et dobbeltspill både overfor andre singalesere og i forhold til mange turister.

5. Et ønske om å komme til utlandet

Unawatuna har vært en turistdestinasjon siden 1970-tallet og innbyggerne er mer eller mindre påvirket av turismen. Flere av mine informanter hadde hatt kontakt med turismen hele livet, enten de holdt seg i landsbyen eller om de kom ut på stranden der turistene tilbrakte mesteparten av sin tid. Påvirkningene fra turistene var mange og sterke, særlig for de som jobbet eller oppholdt seg i strandområdene. I dette kapittelet vil jeg utdype hvordan turismen nøret opp under drømmen om å komme til utlandet.

Mer penger å tjene i Midtøsten

Jenter får ofte fullføre sin A-level, tilsvarende tretten års skolegang. Enkelte gifter seg kort tid etter skolegangen, flytter til mannens hjem, og blir hjemmевærende mødre. Andre søker jobb i produksjonsbedrifter eller i servicenæringen og fortsetter å bo i foreldrenes hjem. Når de senere gifter seg er det mange som velger å si opp jobben, enten fordi de selv ønsker det eller fordi mannen ikke ønsker at hans kone skal arbeide. Lønningene er lave og det er vanskelig å spare penger. Menaka fortalte at hun jobbet på en skole og tjente 1500 rupees²⁷ i måneden. Selv om vanlig lærerlønn er mer enn det dobbelte, fikk hun en lav lønn fordi hun ikke var fast ansatt. Slik hadde det vært i to år, og hun fortalte at skolen omgikk regler for å kunne beholde billig arbeidskraft. Likevel fortsatte hun å arbeide på skolen da hun mente at det var bedre å ha et arbeid med en dårlig lønn enn å være hjemme uten å tjene noen penger. Kvinnen hadde gratis kost og losji i hjemmet, og fikk i tillegg støtte av familien (mor og to brødre) for å kjøpe nødvendigheter, for eksempel for å kjøpe en ny sari. En lærerinne må minst ha fem ulike sarier til å bruke på jobb, og en billig sari koster i overkant av 1000 rupees. Sparing var dermed vanskelig.

Mange gutter slutter på skolen etter O-level, elleve års skolegang, og begynner å arbeide for å hjelpe til å forsørge familien. En del menn gifter seg unge og får sin

---

²⁷ 100 rupees tilsvarte cirka 5 norske kroner under feltarbeidet

egen familie å forsørge, mens andre venter med ekteskap til de er i tyve- eller tretti årene. Demuthu fortalte meg at han begynte å jobbe som ryddegutt på et hotell før han fikk tatt de avsluttende eksamenene på O-level. Familien trengte mer inntekt og selv ønsket han lommepenger. Da eksamenstiden kom gav arbeidsgiveren beskjed om at han kunne ta noen timer fri for å fullføre utdanningen, men han valgte å bli på jobben. Han så ingen nytte av å fullføre skolegangen da han sannsynligvis ikke ville fått en bedre jobb. Flere av hans venner som hadde mer skolegang enn ham stod uten arbeid. Mange menn søker arbeid i forbindelse med turismen; som kelnere, kokker, bartender, selgere eller sjåfør. I flere av disse yrkene legger arbeidsgiver mer vekt på blant annet engelskkunnskaper, arbeidsmoral og personlighet enn om søkeren har fullført O-level eller A-level. De som er heldige og får råd til å kjøpe seg en tuk tuk kan tjene gode penger på sjåføryrket. Arbeidsdagen kan legges opp etter ønske og behov, men inntekten er uforutsigbar. Andre arbeidstakere må rette seg etter en arbeidsgiver og jobber ofte lange dager. Menn tjener som regel mer enn kvinner, men også de har lave lønninger. Tips som turistene legger igjen er derfor ofte en viktig del av inntekten. Arbeidsmarkedet har blitt mer vanskelig med færre turister. Krigen i landet en viktig årsak til dette.

En mann i slutten av 30- årene som jobbet som servitør på en restaurant på stranden fortalte at nedgangen i turismen, sammenliknet med tidligere år, førte til at han fikk mindre i tips og i tillegg en lavere fast inntekt enn tidligere. Han jobbet lange dager og sov på arbeidsplassen da det ikke var tid til å reise hjem til kone og barn hver dag. Fire dager hver måned hadde han fri til å reise hjem til familien. Om turismen ikke bedret seg vurderte han å reise til Midtøsten i to år for å tjene mer penger og få mulighet til å spare. I ettertid av feltoppholdet fikk jeg vite at han hadde begynt å jobbe på en restaurant på et større turiststed, i håp om at det ville være flere turister på det nye stedet.

På Sri Lanka er den registrerte arbeidsledigheten høy. Ledigheten ligger rundt 10 %, men det er en tendens til at den er høyere blant kvinner og ungdom (Globalis 2008). Flere av mine informanter har gått arbeidsledige i lang tid. Andre har fått jobbtilbud, men må takke nei dersom familien har noen innvendinger. Priyantha ble tilbudt jobb

som kelner på en fin restaurant på stranden, men fikk beskjed av sin far om å søke arbeid et annet sted. Han visste ikke årsaken til farens vilje, men etterkom hans ønske og fortsatte å gå arbeidsledig. Levekostnadene blir stadig høyere samtidig som lønningene ikke stiger tilsvarende, noe jeg selv erfarte under mitt feltopphold. Arbeidsledighet og lave lønninger er medvirkende årsaker til at enkelte ønsker å reise til Midtøsten som gjestearbeidere. Ifølge Peebles arbeider omtrent 800 000 srilankere i utlandet, og 90 % av disse i Midtøsten. Arbeiderne sender mer enn 1 milliard dollar til hjemlandet hvert år, og bidrar til en betydelig andel utenlandsk valuta (2006:147). Arbeid som søkes er eksempelvis på fabrikker, i restauranter, som vaskehjelp, hushjelp eller au pair. Flere blir underbetalt og utnyttet, også seksuelt. Av mine informanter var det ingen som hadde arbeidet i Midtøsten, og det var heller ikke noe ønske de hadde. Europa var den store drømmen, og dette må nok hovedsakelig tilskrives påvirkningen fra turismen i området.

Drømmen om å komme ut av Sri Lanka

Hver dag oppleves hvordan turister bruker penger og oppfører seg, med frihet og selvstendighet. De betaler for bosted, spiser ute, kjøper mange drinker på strandfestene og er med på turer og arrangementer. NGO arbeidere og frivillige arbeidere bruker også mer penger enn de fleste singalesere har mulighet til. Turistene oppfattes som rike, både på Sri Lanka og i sitt eget hjemland. I tillegg til pengebruken er også atferden annerledes, særlig når det gjelder de kvinnelige turistene. De oppfører seg i strid med forventet atferd sammenliknet med singalesiske kvinner da de går ut på kveldene, røyker sigaretter, drikker alkohol, kler seg i lite tildekkede klær og innleder kortere eller lengre seksuelle forhold med andre turister eller lokale gutter. Samanthi uttrykte flere ganger et ønske om å kunne gå ut på kveldene uten at hun ble sett ned på av de singalesiske mennene. Få singalesiske kvinner viser seg på strandfestene, men hun var et av unntakene. Hver gang hun gikk ut på en av strandfestene var det imidlertid med følge av familiemedlemmer, både menn og kvinner. Hun drakk verken alkohol eller røykte sigaretter, men hun likte å danse og prate med folk. Dette var nok til at hun mistet respekt i nærmiljøet. Historier og

rykter ble satt ut om at hun var en uanstendig jente som både drakk og hadde med seg gutter hjem. Chamara fortalte meg at han hadde mistet all respekt for denne jenta og mente bestemt at det var sannhet i ryktene som gikk om henne. Samtidig mente han at det var helt greit at kvinnelige turister (også fra Colombo) gikk ut på kveldene da de kom fra et annet sted, hadde en annen bakgrunn og levde etter andre regler. Selv forsøkte han å passe på sitt eget og familiens rykte, samtidig som han hadde mye kontakt med turister.

Turismen påvirker singalesernes ønske om å komme til utlandet. De møter turister fra store deler av verden og hører historier om deres hjemland og levemåter. Av og til ser de bilder som turistene har med seg. Særlig de som er i daglig kontakt med turistene, uttrykker et sterkt ønske om å komme ut av landet for kortere eller lengre perioder. Både turister (ethnoscape) og media (mediascape) gir informasjon og forestillinger om verden utenfor Sri Lanka (Appadurai 1998), og er med på å strukturere singalesernes handlingsmønster. Det turistene representerer gir en forestilling om ”det gode liv”. Flere av mine informanter ønsker å oppleve en større økonomisk frihet og selvstendighet, som de håper og tror at er mulig å oppnå ved utreise fra Sri Lanka. Enkelte ønsker et kort opphold for å kunne oppleve et annet land, andre ønsker å flytte et år eller to for å arbeide, mens et fåtall ønsker å bosette seg i et annet land. Drømmen for mange er å komme til Europa, men også Canada, Amerika og Australia står høyt på ønskelisten. Samantha uttalte under et intervju at hun ville bort fra Unawatuna. Da jeg spurte henne om hvor hun helst ville reise fikk jeg til svar at hun ville være fri som fuglen og oppleve noe nytt. Etter litt tid fortalte hun at hun trodde det ville være enklere å få oppholdstillatelse i et annet asiatisk land enn i Europa, men som med mange andre var det et europeisk land hun ville reise til. Jeg spurte om hun ønsket å bosette seg i utlandet eller kun reise ut for en kortere periode. Hun svarte mer forsiktig at hun helst ville jobbe et par år i utlandet og tjene penger før hun senere ville vurdere hvor hun ønsket å bosette seg. Til tross for at hennes forestilling om at Europa ville føre til et bedre liv med flere muligheter, mente hun at Sri Lanka likevel kunne vise seg som det beste alternativet for henne.

Chamara var misunnelig på turistene som virket så frie og uten bekymringer, og drømte om å reise og oppleve eller arbeide i et annet land. Et par år tidligere hadde hans daværende tyske kjæreste invitert ham til Tyskland, men han hadde fått avslag på søknaden da hun var student uten fast inntekt. En annen tidligere kjæreste hadde også gitt ham et håp om utreise, men han hørte aldri fra henne etter at hun forlot Sri Lanka. Nå håpet han at Michelle, som var fysioterapeut og hadde en fast inntekt, kunne invitere ham til Nederland. Han turte ikke lenger å tro på at han ville få visum, da han allerede hadde blitt skuffet flere ganger, men håpet var der fortsatt. I tillegg til Michelle hadde han også kontakt med andre turister der han så en mulighet for å komme seg ut av landet. I begynnelsen av feltet var jeg usikker på hvilke forhold han hadde til sine andre kontakter. Enkelte var familier eller enslige kvinner som han hadde et vennskapsforhold til. Andre var kvinner han hadde seksuelle relasjoner med når de var på Sri Lanka, slik som eksempelvis Caroline. Han holdt flere muligheter åpne for å nå drømmen om å komme ut av landet.

Hvordan komme seg til Europa?

De fleste har aldri vært i utlandet og har problemer med å reise ved egen hjelp. Sparing er vanskelig og visumregulasjonene strenge. Derfor er singaleserne ofte avhengige av en sponsor som bor i det landet han eller hun ønsker å besøke, arbeide eller bosette seg i. Noen har familie i Europa, men de fleste kommer seg til et europeisk land via venner eller en kjæreste. En sponsor som inviterer på besøk må vise til en fast inntekt for å kunne forsørge sin gjest. Ofte må de også betale visumavgifter og flybilletter da srilankeren selv ikke har råd til disse kostnadene. Enklere er det om en turist som er på Sri Lanka bestemmer seg for å ta med en singalesisk venn eller kjæreste til eksempelvis India. Visum trengs ikke på forhånd, og det er nok med pass og en tur-retur billett.

Nadera kom til Norge som au pair og ble boende i landet i tretti år før hun flyttet tilbake til Sri Lanka med en norsk ektemann og tre av sine fire barn. Hun har to søstre som lever med sine familier i Norge og en bror som bor med sin familie i Tyskland. Ellers bor foreldre, flere søsken og resten av familien på Sri Lanka. Da jeg var midt i

mitt feltarbeid fortalte hun at ektemannen skulle på ferie til Norge. Søknadsprosessen tok lang tid og da svaret kom fikk svogeren kun innvilget to ukers ferie til Norge. De klagde på vedtaket og fikk etter en liten stund utvidet besøkstiden til tre uker.

Tidligere hadde andre familiemedlemmer vært på besøk i Norge og fått innvilget opptil tre måneder. De mente at årsaken kunne ha noe å gjøre med hvem som var på jobb den dagen avgjørelsen ble tatt, da de ikke så noen annen begrunnelse til den korte oppholdstillatelsen. Svogeren hadde både arbeid og familie på Sri Lanka, og derfor var det etter deres syn liten tvil om at han ønsket å reise tilbake til Sri Lanka etter endt ferie.

I enkelte tilfeller kommer singalesere til utlandet gjennom venner de har blitt kjent med i Unawatuna. Nilanga snakket mye om at han gjerne ville til Europa, og ønsket helst å reise til Tyskland eller England. Han kunne tenke seg å reise på besøk eller arbeide for en tid og var svært nysgjerrig på å oppleve et annet land. Drømmen og håpet var tilstede, men han var usikker på om det noen gang ville bli en virkelighet. Han snakket mye om en venninne som muligens kunne gi ham en mulighet til å arbeide i England, samtidig som han mente at han kunne bli invitert til Tyskland av en familie som hadde feriert på Sri Lanka flere ganger. Sjefen der han jobbet var villig til å gi ham fri i to eller tre måneder, og samtidig villig til å sponse litt av flybilletten hans om han fikk en invitasjon til utlandet. Da jeg hadde avsluttet feltarbeidet fikk jeg høre at den tyske familien hadde invitert ham til sitt hjemland og at han hadde fått oppholdstillatelse i to måneder. Det var imidlertid ikke bare invitasjonen fra familien som bidro til at han fikk visum. Han hadde i tillegg skaffet seg kontakter innen den tyske ambassaden som la inn et godt ord for at søknaden skulle behandles raskere, og godkjennes.

En av de første jeg ble kjent med i feltet fortalte meg at han hadde en norsk kjæreste, Lisbeth, og hadde vært på besøk i Norge et par ganger. De hadde vært kjærester et par år og tilbrakte hvert år seks måneder sammen; tre måneder på Sri Lanka og tre måneder i Norge. Hun hadde fast arbeid slik at hun kunne stå økonomisk ansvarlig når han kom på besøk, og hadde dessuten mulighet til å ta seg en del fri i løpet av året. Kamal fortalte meg at han syntes han var heldig som fikk oppholdstillatelse i tre

måneder hvert år, da det ikke var noen selvfølge at han skulle få innvilget dette selv om kjæresten hadde midler til å forsørge ham. På Sri Lanka hadde han mer penger enn flere av sine landsbybeboere da han hadde tjent en del som sjåfør og spart opp litt penger. Likevel hadde han ikke hatt råd til å komme til Norge, og oppholde seg der over lang tid, om det ikke hadde vært for kjæresten. Han likte seg på ferie i Norge, og følte etter flere utenlandsopphold en større avstand til sine venner som fortsatt arbeidet i turismen i Unawatuna. Likevel ønsket han å bo deler av året på Sri Lanka, og opprettholde kontakten med både familie og venner. Paret planla å gifte seg slik at de kunne se mer til hverandre og tilbringe seks måneder på hvert sted.

Arbeidstillatelse i et europeisk er oftest vanskelig å få til, og krever som regel kontakter i dette landet. En arbeidskontrakt fra en norsk arbeidsplass er ikke tilstrekkelig for en søker fra Sri Lanka for å få arbeidstillatelse i Norge. I de fleste tilfeller må søkeren være spesialist i sitt felt. En ufaglært singaleser kan imidlertid søke om å arbeide som au pair i Norge, da en slik arbeidstillatelse har andre regler. Gjennom kontakt med en norsk jente, Susanne, fikk jeg høre Lakmals historie. Han passet sønnen hennes da hun ferierte i Unawatuna der familien hennes har bygget hus. De ble gode venner, og etter en tid inviterte hun ham til Norge som au pair. Søknadsprosessen var lang og papirarbeidet omfattende, men de fikk etter hvert gjennomslag, og han kunne komme til Norge for å arbeide i opptil to år. Innen de to årene hadde gått hadde forholdet utviklet seg til kjærlighet. De giftet seg slik at han kunne fortsette å bo i Norge, og samtidig få en arbeidstillatelse.

I tillegg til Norge har andre europeiske land også strenge arbeidstillatelser. Imidlertid kjenner jeg til flere tilfeller der singalesere har fått en slik tillatelse uten å være spesialister i ett felt. Nirosha hadde ansvaret for en liten familierestaurant i strandgaten og ønsket å reise til utlandet for å skaffe seg mer erfaring. Hun hadde familie i Italia og fikk gjennom dem en arbeidskontrakt for to år på en restaurant i Milano. Den singalesiske ektemannen hennes jobbet fortsatt på en restaurant på stranden da hun reiste. Begge ønsket at han også skulle få arbeidstillatelse i Italia, men da hun hadde vært der i over ett år, var han fortsatt igjen i Unawatuna uten å ha fått mulighet til å reise etter sin kone.

Buddika var en annen av mine informanter som fikk muligheten til å arbeide i utlandet. Da jeg begynte mitt feltarbeid jobbet han som kokk på en av restaurantene tilknyttet et gjestehus på stranden. På samme sted bodde det flere nederlandske arkitektstudenter som var på Sri Lanka i forbindelse med et bakeriprosjekt. Etter en tid kom lederen for prosjektet til Unawatuna for å overvære åpningsseremonien for byggingen av bakeriet. Samtidig skulle han ha intervju med flere singalesere som han ønsket å ta med seg til Nederland for å få opplæring som bakere. Buddika var en av to heldige som ble tilbudt jobben, og kom seg på denne måten tre måneder til Europa for å få arbeidsopplæring. Et av kravene for å få denne muligheten, var at han forpliktet seg til å arbeide på bakeriet på Sri Lanka når bakeriet ble ferdig bygget. I tillegg skulle han lære opp andre singalesere til å bli bakere.

Tillatelse til å bosette seg i et europeisk land er en lang og omfattende prosess. Strategier singalesere bruker for å oppnå oppholdstillatelse er flere. Enkelte søker om arbeidstillatelse, mens andre ønsker å finne seg en europeisk kjæreste, gifte seg, og slik få mulighet til oppholdstillatelse i et annet land.

I løpet av feltarbeidet giftet Kamal og Lisbeth seg da de var i Norge. Etter tre måneder dro Kamal tilbake til Sri Lanka, og ventet på oppholdstillatelse og arbeidstillatelse. Etter omtrent ti måneder fikk han ett års visum med muligheter for å arbeide i Norge. Han planla å bli i Norge i underkant av ett år, begynne på norskkurs, og søke arbeid. En måned etter ankomst fikk han arbeid som vaskehjelp på et sykehus, og kunne bidra med penger til sitt opphold i Norge.

Ekteskap med en europeer mens begge parter fortsatt befinner seg på Sri Lanka er en annen strategi flere singalesere bruker for å komme seg ut av landet. Samtidig er det ingen garanti for at de vil få oppholdstillatelse ved inngåelse av et ekteskap.

Søknadsprosessen omfattende, og i mange tilfeller gir en eller begge parter opp underveis. Ønsket om å komme ut av landet kan i slike tilfeller være sterkere enn kjærligheten til ektemaken fra singaleserens side. Dette kommer jeg tilbake til i neste delkapittel. Til slutt vil jeg påpeke at de fleste av mine informanter ville ut av landet, mens det var andre singalesere som ikke hadde dette ønsket.

Vestlige kjærestes

Mange singalesere drømmer om å finne en partner fra Europa som kan ta dem med til hjemlandet sitt. De drømmer om bedre jobber, mer lønn og en større frihet. Enkelte av de singalesiske kvinnene jeg var i kontakt med ønsket å finne en europeisk gutt, men dette var ofte vanskelig da de fleste ikke kan delta på de samme arrangementene. Få singalesiske kvinner går ut på kvelden, og de som er ute viser ofte forsiktighet ved å snakke med europeiske menn. Av denne grunn er det vanskeligere for singalesiske jenter å bli kjent og tilbringe tid med en europeisk gutt. Samanthi ble likevel kjent med og kjæreste med en europeisk gutt, men påstod hardnakket at de ikke var involvert i et seksuelt forhold. Dette ville hun vente med til hun var gift. Da han dro fra stedet fortsatte hun å sende ham meldinger, men han svarte aldri. Hun var lei seg og mente at han kanskje hadde forlatt henne siden de ikke hadde hatt sex. Om en europeisk mann virkelig interesserer seg for en singalesisk jente må han vanligvis gå omveier for å bli kjent med henne, og deretter vurdere å gifte seg med henne for å kunne ha et intimt forhold.

Singalesiske menn møter europeiske kvinner til alle døgnetts tider, og mange innleder seksuelle relasjoner med kvinnene. I enkelte tilfeller tilbringer et par kun en natt eller en ukes tid sammen, uten å innlede et kjæresteforhold. Andre ganger innledes et lengre kjæresteforhold, som kan vare så lenge kvinnen er på stedet eller enda lenger. I begge tilfeller innledes ofte seksuelle relasjoner til flere kvinner samtidig, ofte uten kvinnenens viten. Singalesere som til stadighet inngår i nye seksuelle relasjoner blir, av både turister og andre singalesere, kalt for beachboys. Flere av mine informanter har en adferd der de passer inn under denne betegnelsen, men få ønsker å ha denne merkelappen på seg. Chamil fortalte meg at han kom i kontakt med mange kvinner gjennom servitørryk. Han hadde flere korte seksuelle relasjoner, og trivdes med situasjonen slik den var. Senere ønsket han å finne seg en utenlandsk kjæreste som kunne bosette seg i Unawatuna, og ta ham med på ferie til sitt hjemland. Eventuelt kunne han tenke seg å flytte til et annet land med en kjæreste, arbeide og etablere en familie.

Ajith og hans tyske kjæreste Inga hadde truffet hverandre da hun var på ferie året etter tsunamien. Hun hadde hjulpet ham til å gjenoppbygge hans restaurant, og nå stod de sammen ansvarlige for driften. Inga hadde mange kontakter, og lett for å bli kjent med nye turister. Samtidig hadde hun introdusert nye matretter, og restauranten fikk et annet tilbud enn andre restauranter som ofte hadde den samme type mat. Ajith hadde oversikt over lover og regler, hadde høy status blant mange singalesere på stranden og ”de rette kontaktene”²⁸. Restauranten var populær, og paret hadde som oftest et godt samarbeid. Chamil så opp til dette paret, og det var en slik situasjon han så på som ønskelig for seg selv i fremtiden.

Nilanga drev en populær restaurant med utleie av et par rom sammen med sin familie. På dagtid arrangerte han båtturer og andre aktiviteter for turistene. En dag hver uke arrangerte han store fester med innleid dj, stort lysanlegg og lydanlegg. Stoler og bord var plassert på stranden slik at det var plass til mange gjester. Tidligere på dagen delte han ut flyers for å reklamere for den kommende festen på kvelden. Slike kvelder bestod av høy musikk, mye alkohol, dansing og forhåpentligvis mange turister. Både gjennom arrangementer dagtid og kveldstid ble han godt kjent med mange turister, og han betrodde meg at han hadde hatt sex med 400 eller 500 turister i en alder av 30 år. Han hadde tidligere likt denne livsstilen, men nå ytret han et ønske om å gifte seg, komme seg ut av landet og tjene mer penger. Et par uker senere fikk jeg høre at han hadde giftet seg med en tysk jente som hadde vært der på ferie med sine foreldre i to uker. Demuthu fortalte meg også at han hadde vært utro med en annen jente i løpet av disse to ukene. Da jeg møtte Nilanga et par dager senere fortalte han at han var gift og ventet på visum til Tyskland. Han hadde sluttet å arrangere fester, men planla en stor fest før avreise. Denne festen ble det aldri noe av, og han fikk avslag på visum da hans kone ønsket å annullere ekteskapet. Han var tydelig nedfor, men gikk likevel rundt og fortalte at han snart skulle komme seg til utlandet, for ikke å tape ansikt.

---

²⁸ ”De rette kontaktene” er i dette tilfellet eksempelvis korrupte venner i politiet som han kunne betale en sum til for at de skulle ignorere at han solgte alkohol uten tillatelse

Lahiru var uten arbeid, men hjalp ofte til på en av restaurantene da de arrangerte diskotek. Andre dager var han også å se på dette stedet, da hans omgangsvenner arbeidet og tilbrakte mesteparten av sin tid i dette området. Han ble lett kjent med turister, og mange kvinner ble sjarmert av hans væremåte. Ofte sov han på gjestehuset tilknyttet restauranten sammen med de som arbeidet på stedet, og av og til fikk han låne et eget rom der han kunne ta med seg kvinnelige turister. Jeg observerte ham sammen med flere kvinner de første månedene av feltarbeidet, men var usikker på om en eller flere var kjærester, eller om kvinnene var elskere for kortere tid. Etter hvert ble jeg bedre kjent med ham, og fant ut at han hadde en singalesisk kone. Han fortalte meg at kona motvillig hadde akseptert at han tilbrakte mye tid med turister, da dette kunne bidra til en bedre økonomisk situasjon for dem begge. Fortsatt visste jeg ikke hvilken status turistkvinnene hadde hos ham, og han svarte unnnvikende da jeg spurte. Den siste måneden av feltarbeidet kom en engelsk jente, Kelly, på ferie til Unawatuna. Etter hennes syn hadde hun vært i et kjæresteforhold med Lahiru siden tsunamien. De hadde sammen kommet seg gjennom tragedien, hun hadde sendt ham penger i ettertid, og det var femte gang siden tsunamien hun var tilbake for å tilbringe tid med Lahiru. Etter at hun hadde vært tilbake i kun tre dager, og kom uanmeldt til gjestehuset der han oppholdt seg midt på dagen, gikk hun inn på Lahirus rom mens han var i sengen med en annen kvinne. Begge kvinnene ble opprørte, og Lahiru forsøkte fånyttes å unnskyldte seg. Jeg møtte Kelly på kvelden da hun gråt og forsøkte å drukne sine sorger med alkohol. Hun skulle egentlig ha vært i Unawatuna i tre uker, men dro allerede dagen etter.

Bandula hadde en annen historie å fortelle. I tillegg til at han innrømmet å ha vært utro mot flere av sine kjærester, hadde han opplevd en kjæreste som var utro mot ham. Susan hadde vært på Sri Lanka i et par måneder i forbindelse med et skoleprosjekt i hjemlandet. Hun var i flere perioder innom Unawatuna, og innledet et seksuelt forhold til Bandula. På slutten av hennes opphold fikk han imidlertid vite at hun hadde sovet på samme rom som en annen singaleser da hun og klassen hadde vært på et annet strandsted. Han fikk også vite at de hadde snakket sammen, danset og kysset hele kvelden.

Singaleserne har ofte oversikt over hvor kjæresten befinner seg og hvem hun snakker med, selv om hun er mange mil unna. Sarah var ikke utro mot Priyantha, men han var like usikker på henne som hun var på ham. Hun hadde vært på et møte i Colombo i forbindelse med sitt arbeid, og valgte å bli der til dagen etter. Jeg møtte henne på kvelden, og vi gikk ut med et par felles singalesiske venner fra hovedstaden. Hun fortalte Priyantha at hun skulle hilse på venner og gå ut på kvelden. Dagen etter virket han sint når de snakket sammen på telefon, uten at han sa noe spesielt. Da hun kom tilbake til Unawatuna fortalte han at noen venner hadde sett henne prate med en av de singalesiske mennene store deler av kvelden, og at han var usikker på om hun ønsket å ha et forhold til ham. Hans venner hadde gitt rapport om hvem hun pratet med, men samtidig observert at hun og jeg dro hjem alene. Sarah var ikke utro, men eksempelet viser hvor raskt singalesere ofte får fortalt historier. I eksempelet der Sarah fant ut at Priyantha var utro, tok det imidlertid mer tid før hun fikk vite om det.

Flere av de europeiske kvinnene er ute etter seksuelle opplever når de er på ferie. Kvinnene har økonomisk makt, og de singalesiske mennene gjør seg tiltrekkende og kjærlige for å oppnå intime relasjoner. Er kjønnsrollemønsteret snudd på hodet i forhold til kvinnes hjemland? Forelsker kvinnene seg fordi de føler seg overlegne og frie? Mange kvinner som innleder seksuelle relasjoner med en eller flere singalesiske menn har vanskelig for å stole på dem, da de har kjennskap til eller hørt om hvordan mange beach boys lever sine liv. Likevel er det flere som inngår kjærlighetsforhold da de opplever mennene som sjarmerende, spennende og gode elskere. Sarah fortalte at begynnelsen på forholdet var fantastisk. Priyantha var åpen, beskyttende og omsorgsfull, samtidig som det var spennende å tilbringe tid med ham. Han fortalte henne om en vanskelig barndom med lite penger, gjorde seg sårbar og viste følelser. Hun opplevde ham som mer ydmyk, romantisk og kosete enn sine tidligere engelske kjærester. Etter at hun hadde vært i forholdet en stund, ble alt forandret. Hun mistet kontrollen i relasjonen og så Priyantha som vanskelig og uberegnelig. Han var sjalu og hun måtte ofte føye seg etter hans ønsker om hun ville at relasjonen skulle vare. I denne tiden ble hun overrasket over hvor mye problemer hun godtok for å beholde forholdet. Etter feltarbeidet var avsluttet fikk jeg høre at de

hadde flyttet sammen til en annen landsby der ingen av dem kjente til mer en et fåtall personer. Ingen av dem var lenger i sin hjemlige kontekst, og Sarah fortalte at forholdet var mer som det hadde vært da de først møttes.

Mange singalesiske menn har vanskelig for å stole på turistkvinnene da de selv har blitt skuffet eller kjenner noen som har blitt det. Flere kvinner har kommet med løfter om å ta med kjæresten til sitt hjemland, uten at de har latt høre fra seg igjen etter at de har reist fra Sri Lanka. Nilanga fortalte meg at han vektla det romantiske i sine første møter med kvinnelige turister. Han forelsket seg i en nederlandsk kvinne da han var i begynnelsen av 20-årene, men hun sviktet ham. Hun hadde lovet å komme tilbake på ferie etter et halvt år, holdt kontakten en liten stund, men kom aldri tilbake. Han ble skuffet, og begynte å se turistkvinnene som strategi til å oppnå en høyere økonomisk og sosial status. Han legger skylden på kvinnelige turister for at så mange, inklusive ham selv, lever som beach boys med stadig nye relasjoner til nye kvinnelige turister. Menn har fått seksuell erfaring fra frivillige kvinnelige turister, økonomiske gevinster slik som øl, mat, klær og i enkelte tilfeller en scooter eller en flybillett.

Nilanga opplevde imidlertid flere problemer med sin atferd. Et dilemma var at han på den ene siden fikk seksuell erfaring til å imponere kamerater og å være en god elsker, mens han på den andre siden var redd for å bli kategorisert som beach boy. Et rykte som beach boy gir ofte status blant de andre singalesiske mennene, men en blir samtidig mindre attraktiv for turistkvinnene om en har dette stempelen på seg. Et annet dilemma var at singalesiske kvinners seksualitet var knyttet til ekteskapet, mens kvinnelige turister var frie og liberale. Nilanga ønsket seksuell erfaring, og for å få dette var det viktig ikke å fordømme turistkvinnenes atferd. Han snakket ofte nedsettende om kvinnelige turister som hadde sex den første kvelden (backstage), samtidig som han gav uttrykk for noe annet til kvinnene (frontstage). Nilanga hadde etter hvert blitt en ekspert på sjekkestrategier, og håndterte ofte flere relasjoner samtidig for å øke sine sjanser for gaver og forhåpentligvis en flybillett.

Relasjonene mellom kvinnelige turister og singalesiske menn er ofte problematiske i utgangspunktet da partene ikke stoler på hverandres hensikter. Mennene kan være

redde for å forelske seg og bli lurt av en turistkvinne, og utvikler ofte sjekkestrategier for å ha flere muligheter åpne. Det å reise til et annet land er imidlertid en ambivalens for guttene. På den ene siden er dette en stor drøm, men på den andre siden blir de avhengige av jenta og må vurdere om de liker henne godt nok til å bli med til hennes hjemland. Kamal var i Norge flere ganger på ferie. Han hadde ikke arbeid og kunne ikke språket. Lisbeth var den som da satt med makten i forholdet da hun var i sin hjemlige kontekst. Kamal var svært glad i Lisbeth, og tilpasset seg situasjonen. Turistkvinnene har også ofte vanskelig for å stole på mennenes hensikter. De har økonomisk makt og er ofte liberale i forhold til singalesiske kvinner. Flere kvinner ytret usikkerhet på sine forhold da de vurderte muligheten for at deres singalesiske kjæreste kun ville ha et forhold grunnet seksuell erfaring og/eller en billett ut av landet.

6. Avslutning

I denne masteroppgaven har jeg fokusert på turismens påvirkninger på unge singalesere i Unawatuna. Hovedvekten er lagt på en beskrivelse og analyse av påvirkningen på singalesiske menn, da færre kvinner deltar direkte i turistnæringen. Samhandlingen mellom singalesiske menn og *vestlige* kvinner har vært et fokus i oppgaven. Denne samhandlingen fører til at mange singalesere utvikler en drøm om *vesten*, samtidig som den viser klare sosiokulturelle forskjeller og en betydelig ubalanse i økonomisk evne og valgmuligheter.

Kontakt med turister, gode språkkunnskaper og etablering av en livsstil der de mestrer det de ser på som *vestlige* koder, anses som nødvendig for å komme nærmere denne drømmen. Empiriske eksempler og analyse har vist hvordan mange singalesere bruker rollespill og konsum for å oppnå og videreutvikle kontakt med turister. For mange singalesere i turistnæringen er strategien er å etablere et sterkt vennskap og/eller kjæresteforhold for å få opphold og arbeid i et *vestlig* land. Andre vil gjennom denne kontakten oppnå en høyere sosial og økonomisk status i sitt lokale turistmiljø. Denne ”høyere” status er imidlertid ikke alltid anerkjent i det lokale miljøet.

Selv om denne oppgaven handler om turismens innflytelse på unge singalesiske menn på en konkret strand på Sri Lanka mener jeg at mange andre turistdestinasjoner i utviklingsland har mange av de samme trekkene som i Unawatuna. Det er derfor nærliggende å foreslå at innflytelsen av turismen i Unawatuna kan ha en større gyldighet også for andre unge menn som lever og/eller arbeider i en kontekst med strandturisme i utviklingsland.

Kildeliste

- Appadurai, Arjun (1990): *The social life of things: Commodities in cultural perspective*. USA: Cambridge University Press
- Appadurai, Arjun (1998): *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. USA: University of Minnesota
- Barth, Fredrik (1996): Modeller av sosial organisasjon. I: Barth Fredrik (red): *Manifestasjon og prosess*. 2. Utgave. Oslo: Universitetsforlaget
- Barth, Fredrik (1996): Økonomiske sfærer i Darfur. I: Barth, Fredrik (red): *Manifestasjon og prosess*. 2. Utgave. Oslo: Universitetsforlaget
- Crick, Malcolm (1994): *Resplendent Sites, Discordant Voices: Sri Lankans and international tourism*. Switzerland: Harwood Academic Publishers
- Cummings, Joe, Teresa Cannon, Mark Elliot, Ryan ver Berkmoes (2006): *Lonely Planet Sri Lanka*. 10. Utgave. Australia-USA-UK: Lonely Planet Publications
- De Silva, K. M. (2005): *A History of Sri Lanka*. Colombo: Vijitha Yapa Publications
- Eriksen, Thomas Hylland (2001): *Små steder- STORE SPØRSMÅL: Innføring I sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget
- Frøystad, Kathinka (2003): Forestillingen om det ”ordentlige” feltarbeid og dets umulighet i Norge. I: Rugkåsa, Marianne og Kari Trædal Thorsen (red): *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Goffman, Erving (1992): *Vårt rollespill til daglig: En studie i hverdagslivets dramatikk*. Oslo: Pax Forlag
- Helle-Valle, Jo (2000): Fra modernisering til globalisering. I: Nielsen, Finn Sivert og Olaf H. Smedal (red): *Mellom himmel og jord: Tradisjoner, teorier og tendenser i sosialantropologien*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Hettige, Tilak (2004): *Saffron Robes: A photographic essay on Buddhist monks*.

Singapore: Times Editions

Mintz, Sidney W. (1979): *The Anthropological Interview and the Life History*. I: *Oral History Review*. USA: University of California Press

Nielsen, Finn Sivert (2000): *Den sosiale forvaltning av ting- økonomisk antropologi*. I: Nielsen, Finn Sivert og Olaf H. Smedal (red): *Mellom himmel og jord: Tradisjoner, teorier og tendenser i sosialantropologien*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke

Peebles, Patrick (2006): *The History of Sri Lanka*. Westport-Connecticut-London: Greenwood Press

Ritzer, George (2003): *Contemporary Sociological Theory and its Classical Roots*. Boston: McGraw-Hill

Sandvand, Johan-Christian (2005): *Etterpåk: Sri Lanka etter tsunamien*, i samarbeid med Strømmestiftelsen. Oslo: Forlaget Press

Sanjek, Roger (1990): *A Vocabulary for Fieldnotes*. I: Sanjek, R. (red): *Fieldnotes. The Makings of Anthropology*. USA: Cornell University Press

Smith, Valene L., Maryann Brent (2001): *Hosts and Guests Revisited: Tourism Issues of the 21st Century*. USA: Cognizant Communication Corporation

Stronza, Amanda (2001): *Anthropology of Tourism: Forging New Ground for Ecotourism and Other Alternatives*. *Annual Review of Anthropology*, 30: 261-283.

Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid som runddans mellom teori, metode og data*. I: *Feltarbeid i egen kultur. En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: SEEK

Wikan, Unni (1996): *Fattigdom som opplevelse og livskontekst. Innsikt fra deltakende observasjon*. I: Wormnæs, Odd (red): *Vitenskap- enhet og mangfold*. Oslo: Notam Gyldendal

---

Yamashita, Shinji, J. S. Eades (2003): *Bali and Beyond: Explorations in the Anthropology of Tourism*. New York-Oxford: Berghahn Books

Yogasundram, Nath (2008): *A Comprehensive History of Sri Lanka From Prehistory to Tsunami*. 2. Utgave. Sri Lanka: Tharanjee Prints

Andre kilder:

Aftenposten, aften, 1.08.2008, s. 13: "Sri Lankas tapte generasjon".

Carrier, James G. (2004): Consumption and anthropology: limits to culture? URL: <http://www.consume.bbk.ac.uk/ZIF%20Conference/Carrierpape.doc> [Lesedato 23.11.2008]

Globalis. URL: <http://www.globalis.no/Land/Sri-Lanka> [Lesedato 23.11.2008]

Google Maps. URL: <http://maps.google.com> [Lesedato 22.11.2008]

Mango House Villa. URL: http://www.mangohouse-unawatuna.com/index.php?option=com_content&view=article&id=34&Itemid=49 [Lesedato 22.11.2008]

Sri Lanka Tourism Board. URL: <http://www.sltbstatistics.org/Annual%20Report.pdf> [Lesedato 23.11.2008]

Unawatuna Tourism Development Society. URL: <http://www.utds.org/about.html> [Lesedato 22.11.2008]

Wikipedia. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_literacy_rate [Lesedato 23.11.2008]

